ALMANAH ANTICIPAȚIA 2013

ANTICIPAȚIA

ALMANAH ANTICIPAȚIA 2013

Editorial 2 O aventură numită Anticipația - *Alexandru Mironov*

Retro Anticipația 4 Istoria Anticipației - *Mircea Opriță* **5** • Kernbach și mitul Atlantidei - *Aurel Cărășel* **10** • Luntrea sublimă (fragment) - *Victor Kernbach* **14** • Adrian Rogoz, creatorul CPSF - *Aurel Cărășel* **20** • Prețul secant al genunii (fragment) - *Adrian Rogoz* **24** • Tentativă de răspuns la o întrebare nepusă - *Mihai-Dan Pavelescu* **28**

Anchetă Anticipația 30

Foresight 38 Întreprinderea anticipativă - *Aron Jinaru* **39** • Scenarii pentru anul 2030 - *Mircea Malița* **44** • Când și de ce spunem: Future Studies, Forecasting, Foresight, Strategic Foresight sau Future Analysis? - *Andi Caragea* **52** • Softwin: o poveste de succes lansată în România - *Maria-Cristina Popa* **54** • Universurile lui David Brin - *interviu realizat de Ana Nicolau* **64**

Focus 68 Marte, steaua de foc - *Constantin Vlad* **69** • Povestea lui Marte Albastru - *interviu cu Kim Stanley Robinson, realizat de Ana Nicolau* **74** • Ray Bradbury, visătorul - *Constantin Vlad* **80** • Mașinăriile bucuriei - *Ray Bradbury* **84** • Cartea și fluturele - *Ray Bradbury* **91** • Octombrie 2012: Trei+Trei Premii Nobel - *Andrei Dorobanțu* **92**

Singularitate 94 Iminenta singularitate tehnologică - *Vernor Vinge* **95** • Chrome – povestea unei traduceri - *Mihai-Dan Pavelescu* **102** • Chrome - *William Gibson* **104** • Despre singularitate - *Rudy Rucker* **114** • Viziuni de metaroman - *Rudy Rucker* **115** • Despre infern și calculatoare - *Liviu Radu* **120**

Frontiere 126 În căutarea bosonului Higgs - *Adrian Buzatu* **127** • Menajeria de hârtie - *Ken Liu* **130** • Anticipație și divinație - *Andi Caragea* **138** • Sunt Omega - *Sebastian A. Corn* **148** • Puterea imunologiei memetice - Roberto Quaglia **150** • Iubitul meu vampir și cometa de sânge - *Roberto Quaglia și Ian Watson* **158** • Anna Lise - *Oliviu Crâznic* **166** • Decor scenic cu spinari și partoni - *Aurel Cărășel* **168** • Ubik, mon amour - *Marian Truță* **171** • Vești dintr-un univers pitic - *Dănuț Ungureanu* **174**

Personalități românești 176 Un ROmân GENial: Georgescu-Roegen - *Herman E. Daly* **177** • Legea constructală: o regândire a designului în natură - *Andi Caragea* **186**

Avanpremiere 196 Coșmar din viitorul postapocaliptic - *Dana Ionescu* **197** • Bun venit în Grădinile Lunii - *Dana Ionescu* **198** • Știința viitorului: *Cut* și *Paste* la nivel molecular **200** • Antologia viitorului: O viață cu un Semiconștient - *Gregory Benford* **204** • Nikola Tesla, portret între măști - *Vladimir Pištalo* **206** • CPSF: aventura continuă! **209**

Mozaic 210 Atlantykron – un vis devenit realitate - *Sorin Repanovici* **211** • Filmul SF în mileniul III – A New Hope...? - *Mihnea Columbeanu* **214** • Un dialog între știință, ficțiune și spiritualitate: Tagore – Einstein **224** • Scena festinului - *Andi Caragea* **226** • Harap Alb, supererou - *interviu cu Mihai Ionașcu, realizat de Ana Nicolau* **228** • Bandă desenată: Harap Alb Continuă **230**

@Nemira, 2012

Director de onoare: Alexandru Mironov • Redactor-şef: Ana Antonescu
Redactor responsabil de număr: Constantin Vlad • Design: Ana Nicolau
Tehnoredactor: Mircea-Liviu Neațu
Lector: Ecaterina Derzsi • Coperta: Gabi Dumitru, Cristian Florescu
Editor: Valentin Nicolau
Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.
ISSN: 1453-2980

O aventură numită ANTICIPAȚIA

Alexandru Mironov

Va fi odată/ ca niciodată/ că dacă n-ar fi/ nu s-ar povesti. Mă aflu în Trantor, capitala Imperiului Galactic, cel întins peste mai multe zeci de mii de sisteme stelare, la milenii după sfârșitul copilăriei umanității, deci după pierderea materialității Sapienței, într-o lume în care epopeea *Dune* a avut ca efect instaurarea păcii galactice eterne. Imperiul utopiei absolute. Lumea liberă și înțeleaptă din creierul meu și al fraților tribului meu, cea construită de antemergători, personaje ale progresului social, în mare parte responsabile pentru transformările exponențiale prin care a trecut lumea lui Homo sapiens XXI.

Lansând proiectul de resuscitare „Anticipația", prietenul Vali Nicolau mi-a spus: „Sunteți păstrătorul tuturor întâmplărilor și secretelor acestei fabuloase mișcări <<Anticipația>> a anilor '80, trebuie să fiți și cronicarul lor." De acord, mai ales că îmi răsună în minte o chemare a altui camarad de arme, admirabilul Cornel Secu: „Mironoave, sună adunarea!"

Așa că pornesc la drum, în fruntea acestui desuet maldăr de pagini care este *Almanahul Anticipația 2013* – o construcție, auziți, din hârtie – se mai poate așa ceva în era digitală, în Lumea-de-după-Google? – și aleg din noianul de biți care mă învăluie, aici, pe Trantor, doar mica poveste a evenimentului cultural-politic care a însemnat apariția, în 1983, a AA '84, primul din seria de publicații cu care „patronii", revista *Știință și Tehnică*, s-au umplut de glorie. Poate că ar fi trebuit să încep cu minunata CPSF, Colecția de Povestiri Științifico-Fantastice a zeului blând Adrian Rogoz și cu nașterea primelor cenacluri SF – dar asta, cum ar spune Kipling, este deja o altă poveste. Mă concentrez deci strict pe apariția AA '84 și încep prin a vă spune că mi-am părăsit postul comod de profesor la un liceu craiovean și locuința centrală din orașul Băniei pentru a mă aventura la București, atras de revista *Știință și Tehnică* – la care apăruse un nou redactor-șef, tânărul inginer automatist Ion Eremia Albescu –, dar și de promisiunile unui mare fan SF, extraordinarul Mihai Ionescu, un personaj de poveste, care îmi spusese: „Dacă vii la București și începi să te bați pentru reeditarea CPSF [o ucisese odiosul Dumitru Popescu-Dumnezeu în anul 1974], vei avea de la noi [un NOI misterios, pe care eu nu l-am putut descifra niciodată] asigurată locuința, secretar poliglot, acces la bibliotecile străine și ajutor în tot ce ne vei cere." Așa că hotărăsc să-mi bat cuie în talpă și să-mi schimb cursul vieții și, cu ajutorul unui om de treabă, Nicolae Croitoru, secretar al CC al UTC, mă transfer la *Știință și Tehnică* și intru alături de prietenul I.E. Albescu în iureșul publicistic al vremii – controlat de cenzori, e adevărat, dar oferind nenumărate porți deschise pentru cei care chiar voiau să ia în serios mersul lumii –, mă adaptez la literatura de știință, dar și lansăm, amândoi, publicistica de știință și imaginație, pornim campanii, întâlniri cu publicul, concursuri de inventică și, la un moment dat, încercăm marea cu degetul: *Almanahul Știință și Tehnică*. Admirabilul Ion Albescu decriptează tehnologia aprobărilor, îl pun în contact cu fandomul, masa fanilor SF, care începuse să fiarbă – în liniște deocamdată –, și prietenul Ion Albescu face pași, prin UTC, pentru aprobarea reluării colecției CPSF. Este refuzat, dar nu renunță, gândim împreună o nouă formulă, ce-ar fi să dublăm *Almanahul Știință și Tehnică* cu un almanah SF? Așa a plecat propunerea, în documente oficiale, către Secția Propagandă a UTC, a fost aprobată și a luat drumul Secției de Presă a CC al PCR, unde probabil ar fi fost îngropată, fără șanse de resuscitare (îmi dau seama că tinerilor de azi le este imposibil să înțeleagă profund birocratica lume comunistă și că n-au cum să perceapă entuziasmul, chiar eroismul – acesta este cuvântul! – celor care voiau să aducă un strop de bine în jurul lor!). Continui povestea, o spun pentru fanii generațiilor apropiate de a mea și vă dezvălui că un om de un mare caracter, fizicianul Valentin Ceaușescu, a intervenit în momentul în care lucrurile păreau fără speranță. Cititor și iubitor de science fiction, Valentin Ceaușescu era în legătură cu noi, primea cărți de la samizdatul nostru,

ne încuraja să continuăm și, la un moment dat, l-a convins pe un oarecare tovarăș Enache, secretar al CC al PCR, să-și pună semnătura pe adresa primită de la *Știință și Tehnică*. Lucru care se și întâmplă – și ne pune, pe Ion Albescu și pe mine, în fața altei probleme, la fel, aproape imposibil de înțeles de generația editorului Valentin Nicolau și următoarele: să găsim hârtie pentru almanah, adică să căpătăm aprobare pentru tonele de hârtie necesare publicației. Aici ne-a salvat Caragiale. Am făcut rost nu de o scrisoare (cu care, nu-i așa, „Pac la războiu'!"), ci de o informație prețioasă privind o persoană din administrația politică a vremii și, element esențial, am dat peste un oltean, prietenul Ionel Cetățeanu, aflat la conducerea Ministerului Aprovizionării și Gospodăririi Mijloacelor Fixe (cred că așa se numea). Fac metaforic „schimb de prizonieri", iau triumfător hârtia cu aprobarea, mă duc la Ion Albescu și... inventăm un proces cultural-democratic, primul de acest fel din România comunistă: invităm cenacluri și scriitori din fandom să participe la elaborarea sumarului, selectarea povestirilor și articolelor, a politicii editoriale – mă rog, ceea ce se face când apare un *mass medium* nou și special.

Personal, am căutat să conving, în primul rând, să existe un echilibru între povestirile autohtone (multe, excelente, le-am folosit și în seria de antologii pe care le-am tipărit mai târziu la mai toate editurile țării) și traducerile care circulau în samizdaturile cenacluri-lor; și, în al doilea rând, să introducem în fiecare AA una dintre marile nuvele sau unul dintre romanele de succes pe piața internațională (așa au apărut minunatul roman *Un miliard de ani până la sfârșitul lumii* al fraților A. și B. Strugațki și zguduitoarea nuvelă – politic vorbind – „Regii nisipurilor" a lui G.R.R. Martin). Referitor la a doua idee, trebuie să vă spun că nu ne băteam deloc capul cu respectarea drepturilor de autor, furam pur și simplu. De altfel, la Euroconul din Insula Jersey din 1992 mi-am pus cenușă-n cap în fața areopagului scriitoricesc americano-european: „Recunosc furtul intelectual, le-am spus, acestea sunt almanahurile și antologiile în care v-am tradus, hoțește, dar gândiți-vă că sute de mii de români au fost înarmați de voi cu libertate în propriul lor creier și au avut apoi puterea să-și răstoarne dictatura, voi ați făcut asta, eu nu am fost decât instrumentul" – și trebuie să vă spun că m-au aplaudat, ca și la Worldcon-ul din Melbourne, câțiva ani mai târziu. Cum bine știți, succesul *Almanahului Anticipația* a fost imens. Am vândut suta de mii de exemplare în câteva zile, chioșcarii dibaci vindeau și pe sub mână, la supraprețț, un dever misterios funcționa între cele 55 de cenacluri SF din țară (o altă minunată poveste); lumea presei și Uniunea Scriitorilor au început să ne ia în seamă.

În privința tirajului, sibianul Ion Albescu s-a dovedit

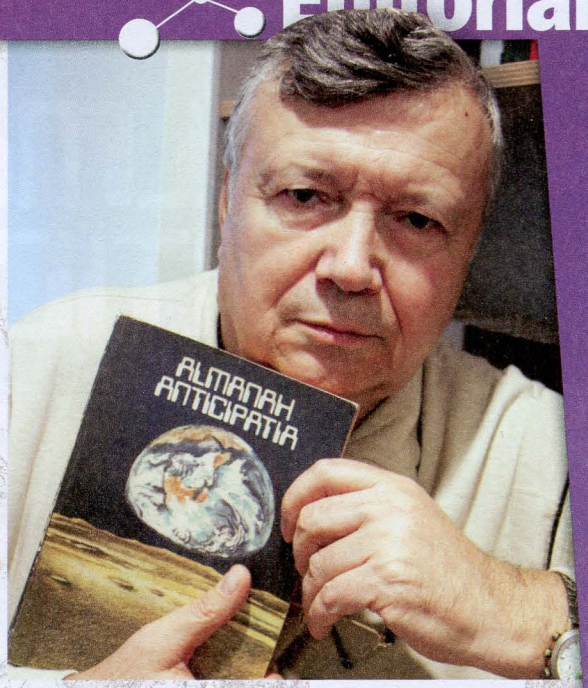

din nou înțelept: la presiunile mele de a scoate mai multe exemplare, redactorul-șef de la *Știință și Tehnică* mi-a explicat că, dacă succesul este exagerat de mare, sărim în ochii responsabililor presei și culturii, așa că trebuie să fim mai moderați, ca să nu ne căpăcească autoritățile. A avut dreptate, iar *Almanahul Anticipația* a intrat într-un fel de normalitate, cenaclurile propuneau sumarul, reprezentanții lor se strângeau în fiecare vară la Casa Scânteii pentru munca redacțională efectivă, scriitori tineri au devenit, prin AA, scriitori importanți (M. Grămescu, Al. Ungureanu, C.T. Popescu, Dan și Lucian Merișca, Dănuț Ungureanu, Bogdan Ficeac, Silviu Genescu, Ovidiu Bufnilă, George Ceaușu) și, element foarte important, se stabiliza fandomul SF, segment de societate civilă *avant la lettre*, care avea să-și dovedească importanța socială în anul de grație 1989 și următorii. Ei bine, fandomul avea acum „tribuna" lui, locul în care constructorii de lumi care sunt scriitorii de SF pot să-și trâmbițeze adevărurile și ideile către societatea pe care vor s-o construiască.

Despre cenacluri, despre „revista de 1 leu" CPSF, despre legendarii Hobana, Rogoz, Colin, Fărcășan, Bărbulescu, Anania în „cronicile" viitoare. Îmi retrag acum pe Trantor norul de biți din care sunt alcătuit, părăsesc epoca Gagarin-Armstrong de teribile revoluții, momentele în care serialul *Star Trek* și marii scriitori Isaac Asimov, Arthur C. Clarke, Frank Herbert, A. și B. Strugațki, Ilia Efremov reformau cortextul lumii – ajutați pe undeva de mioriticul AA.

Hari Seldon la dispoziția dvs.

ALMANAH ANTICIPATIA

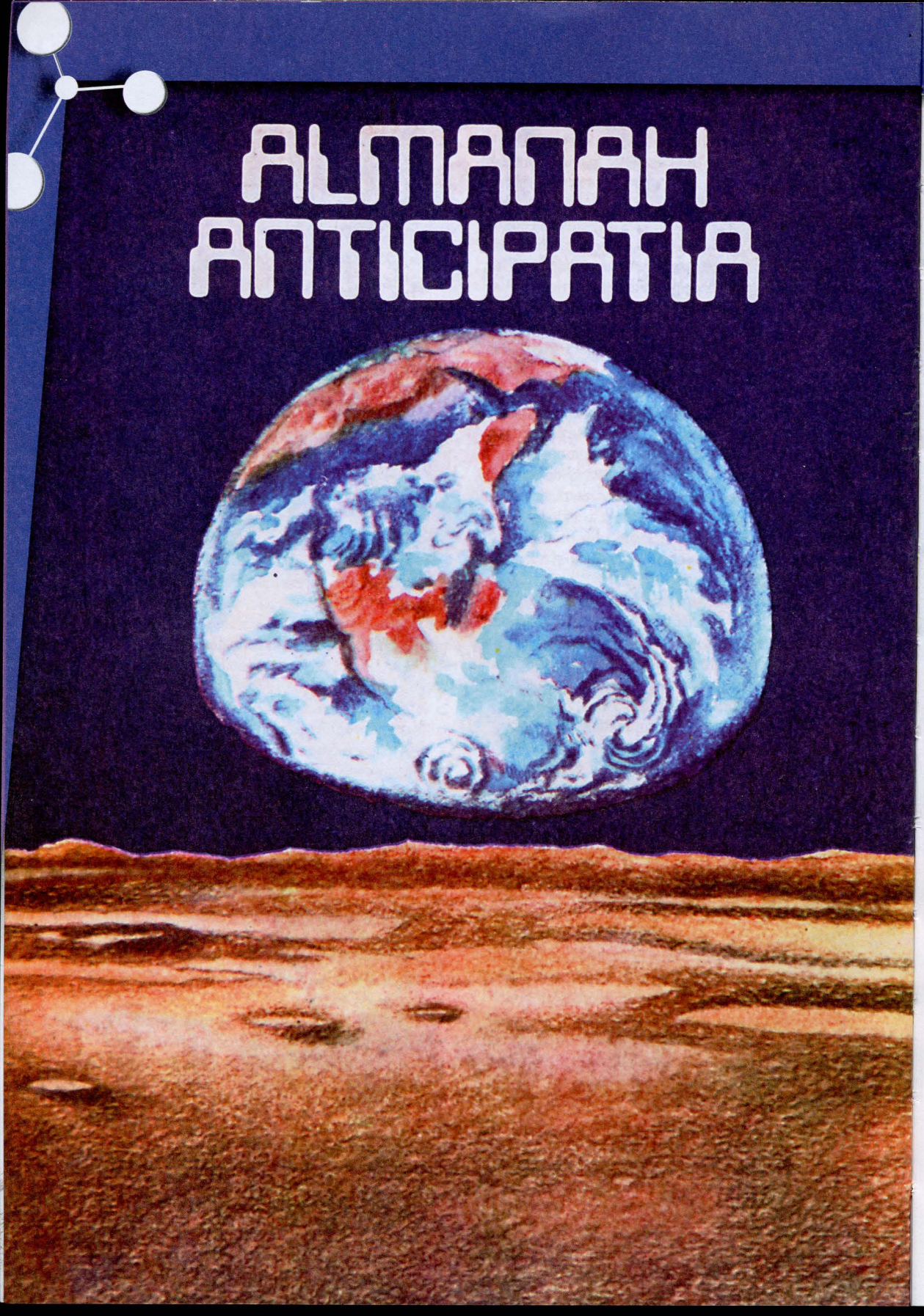

Mircea Opriță
Scriitor

Istoria Anticipației

La aproape un deceniu după dispariția Colecției de Povestiri Științifico-Fantastice, revista *Știință și Tehnică* are revelația faptului că putea înlocui publicația periodică, poate prea ușor sacrificată în 1974, cu un almanah menit să preia și să organizeze convenabil materialul acumulat în cenacluri pe parcursul unui an întreg. Purtând înscris pe copertă anul 1983, prima ediție a *Almanahului Anticipația* apare în vara lui 1982, iar inițiativa publicării lui nu poate fi străină de străduințele lui Alexandru Mironov, ajuns de curând în redacția revistei de popularizare a științelor, și ale lui Ioan Eremia Albescu, pe atunci tânăr redactor-șef, cu care Mironov se mărturisește la un moment dat intrat într-o „cârdășie solidă" (termenii sunt ai săi), generatoare de proiecte culturale. Ideea almanahurilor se va dovedi inspirată, primul dintre ele editându-se în 100 000 de exemplare și reușind să tragă după sine alte volume, an de an, până prin 1999 – cu unele inconsecvențe de ritm în perioada ultimă de apariție. Editorialul lui Albescu din almanahul inițial, ca și articolele similare ce aveau să se publice până în pragul evenimentelor revoluționare din 1989, lasă câmp liber celor dispuși să tragă concluzia aservirii politice a SF-ului nostru din perioada antedecembristă. Din aceste texte se pot extrage, într-adevăr, numeroase fraze de elogiu la adresa programului Partidului Comunist și a lui Nicolae Ceaușescu, în calitate de secretar general PCR și președinte al statului. În sensul obiectivelor speciale ale SF-ului, „Cârmaciului" național i se atribuie știința de a scruta în mod exemplar, cu luciditate și perseverență, lumea de mâine. Mai concret spus: „Această extraordinară viziune de a anticipa, nu ca un fenomen intuitiv, ci pe baza unei profunde și riguroase analize științifice, elaborând în permanență strategia de modelare și adaptare a viitorului." Conceput după șabloanele propagandistice ale epocii, un asemenea limbaj de explicită închinăciune politică trimite prompt gândul la nomenclatura de partid, din care și redactorul-șef de la *Știință și Tehnică* făcea parte, ca mai toți conducătorii de instituții din perioada respectivă. Am fi totuși nedrepți să nu observăm că Albescu își construia totodată un paravan de concesii verbale menit să pună almanahul și pe colaboratorii lui la adăpost de suspiciunea politică generalizată. Evident, din perspectiva puterii totalitare mișcarea cenaclistă trebuia ținută sub control, iar pașii făcuți deja în acest sens nu puteau fi întâmpinați decât cu satisfacție:

„Într-o epocă de puternică explozie informațională, literatura de anticipație s-a dezvoltat și la noi în țară într-o manieră fără precedent. Există 25 de cenacluri literare în orașe și sate și este foarte probabil ca această cifră să fie depășită în momentul în care vor apărea aceste rânduri. Există o preocupare permanentă din partea CC al UTC, CNST, Uniunii Scriitorilor pentru stimularea și orientarea activității acestor cenacluri. Și iată, începând cu acest an există și un almanah..."

Fără îndoială, vigilența exacerbată a „organelor" de partid și de stat nutrea temeri că, rămas de capul său, fandomul s-ar transforma într-un fel de hoardă anarhică, menită să dea bătaie de cap establishment-ului comunist și ideologilor săi oficiali. În schimb, „stimulate" și „orientate" conform obiectivelor politice agreate, cenaclurile ar urma să participe în mod constructiv la o aventură esențială a omului contemporan, imaginarea viitorului. Am fi iarăși nedrepți închipuindu-ne că materialul de instrumentare teoretică a fenomenului SF, sub semnul căruia va fi lansat almanahul, a fost conceput integral în sonoritățile repulsive ale limbii de lemn. Ioan Albescu are inteligența de a se transfera din politicul clișeistic în concretul unor probleme pe care SF-ul și le punea cu adevărat în epocă: relația cu spectacolul halucinant al științelor de avangardă, perspectivele inteligenței artificiale, efectele ambigue ale manipulărilor genetice, factorul psihologic implicat de transformările tot mai accelerate ale ființei umane și ale mediului său natural. Discuția lansată pe asemenea subiecte insolite se face cu argumente și pe un ton pe care cei implicați direct în creația anticipativă și le pot asuma fără efort. Opiniile editorialistului trec acum din categoria prejudecăților oficiale, politice, în sfera mai elastică a

fondului generic. Ele reflectă limitele de înțelegere pe care și SF-ul le are asupra propriilor sale experiențe și obiective, într-un anume moment al evoluției sale artistice. Iată câteva dintre ele: anticipația nu este prin însăși definiția ei o literatură evazionistă, dimpotrivă, răspunde în mod angajat întrebărilor legate de viitor. Ea nu mai poate fi privită ca simplu divertisment, reprezentând în esență o formă marcantă de avertisment „împotriva războiului, împotriva alienării societăților dictatoriale, împotriva injustiției umane generate de discrepanțele sociale, de tehnicizarea excesivă" și așa mai departe. Viziunile speculative privitoare la tehnica și societățile de mâine nu trebuie să aștepte însă confirmări, rolul lor fiind împlinit odată cu pregătirea psihologică administrată cititorului în raporturile sale cu o lume în rapidă schimbare. Chiar discutabile din punctul de vedere al unei teoretizări profesioniste, asemenea idei ies, totuși, din cadrul îngust de reprezentare a genului și pot constitui deschideri convenabile pentru materialul vehiculat de noua publicație anuală.

Cu almanahurile *Știință și Tehnică, Anticipația* păstrează unele legături simbiotice, exprimate îndeosebi în secvența intitulată „Știința la frontierele cunoașterii". Subiecte precum bioritmurile, quasarii, exploatarea minereurilor selenare, estetica informațională, comunicarea în domeniul viului constituie materia primă pentru niște articole ce angajează perspectivele incitante ale științelor contemporane. Toate acestea se găsesc în almanahul pe 1983, dar alte asemenea vor fi prezente în următoarele volume din serie: limbajul universal al vieții, fenomenul OZN, dispariția enigmatică a dinozaurilor, viața în Cosmos, ipoteze neconvenționale privitoare la originea omului, codul ontic al particulelor elementare, dimensiunile și topologia Universului, căutarea extratereștrilor, hiperspațiul etc. Plecând dinspre obiectivele de vulgarizare științifică ale revistei tutelare, redacția construia astfel, într-o discuție mai liberă asupra temelor amintite, o rampă de lansare pentru ficțiune, pentru literatura de anticipație propriu-zisă.

Încă de la prima apariție, *Almanahul Anticipația* s-a structurat pe mai multe secțiuni tematice, dintre care unele pot fi considerate rubrici permanente. Secvența cea mai amplă se dedică SF-ului românesc, pe o paletă de reprezentare fundamental nediscriminatorie, care îngăduie generației celei mai tinere să semneze alături de scriitori consacrați. Vladimir Colin, Ion Hobana, Adrian Rogoz, Horia Aramă, Eduard Jurist, Dorel Dorian, Georgina Viorica Rogoz se întâlnesc astfel, în AA '83, cu Mihail Grămescu, Dorin Davideanu, Dan Merișca, Ovidiu Bufnilă, Rodica Bretin, Radu Honga, Gheorghe Păun, Leonard Oprea și Augustin Corneliu

Giagim, la vremea aceea tineri reprezentând diverse cenacluri de anticipație, încă nedebutați editorial (cu excepția lui Grămescu, al cărui volum de schițe și povestiri, „Aporisticon", apăruse în 1981). Pătrunderea în scenă a acestei noi generații era anunțată, de altfel, de influentul Colin. Din perspectiva unui observator instalat pe platforma generației vârstnice și „realizate" profesional, acesta lansa avertismentul: Atenție la „noul val", remarcând în articol în special „aporiile lui Grămescu" și „rechizitoriile lui Oprea". Prezența optzeciștilor în almanah trebuie subliniată și sub aspectul dinamic al lucrărilor ce-i reprezintă: în vreme ce unii dintre autorii deja consacrați figurează cu texte reeditate, oferite de redacție drept modele instalate temeinic în durată („Glasul trecutului" de Ion Hobana, „Broasca" de Vladimir Colin, „Fântânile", o povestire din 1966 rescrisă de Romulus Bărbulescu și George Anania ca piesă de teatru într-un act), autorii aflați în pragul afirmării își joacă decisiv șansa lor, participând la construcția volumului cu scrieri inedite, a căror prospețime și varietate compozițională, chiar dacă încă nu garantează valoarea, o anunță și o pregătesc.

O inițiativă remarcabilă a *Almanahului Anticipația* este seria de medalioane atribuite iarăși fără discriminare autorilor din toate generațiile. Gheorghe Săsărman și Corneliu Omescu inaugurează seria în AA '83, primul cu scurte povestiri din Cuadratura cercului

(„Arapabad", „Isopolis", „Homogenia", „Moebia"), celălalt cu un grupaj de Știri din secolul 22 e. n., schițe din categoria comicului grotesc-satiric. Cu almanahul pe 1984, medalioanele își găsesc o formulă mai adecvată, pretinzând prezența obligatorie a unui text de prezentare a autorului scos în prim-plan. Uneori, notele respective îmbracă aspectul sprijinului colegial, alteori sarcina intră pe mâna profesioniștilor, iar pagina respectivă devine un scurt articol marcat de gestul critic. Dintre scriitorii cu o poziție culturală deja câștigată, au parte de medalioane următorii: Voicu Bugariu, cu povestirea „Fulgerul mental", prezentat de Florin Manolescu în AA '86; comentat de același critic literar în AA '87, Mircea Opriță cu „Paznicul timpului", fragment dintr-un roman abandonat în cele din urmă; Mircea Șerbănescu (trei scurte povestiri, „Baladă cosmică", „Vocea", „Taina pietrelor calde"), cu un „cartuș" introductiv de Adrian Rogoz în AA '88. Procentual, autorii în plină evoluție sunt mai bine reprezentați în medalioane, ceea ce presupune din partea redacției o investiție de încredere în viitorul lor. Pe de altă parte, era și un răspuns generos la străduințele fandomului din epocă de a pătrunde în scenă, într-un mod care să opereze cuvenitele disocieri valorice între tinerii producători de SF. Alexandru Ungureanu (prezentat de Mihail Grămescu), Radu Pintea cu „Călătoriile păsării Wyt" (prezentat entuziast de Rogoz), Rodica Bretin („Ultimul Gdar", „Orașul", cu Dan Apostol în postură de prezentator), Marcel Luca (inclusiv cu mai cunoscuta povestire „Lacul păsării Wandoo", și pe care Viorel Marineasa îl descrie, într-o caldă ironie colegială drept „fanul perpetuu") apar în AA '84. În anul următor vor avea parte de acest tratament special Mihail Grămescu („Întâlniri matinale" și antologicul text intitulat „Cântecul Libelungilor", în prezentarea lui Voicu Bugariu), George Ceaușu („Steaguri sub zid", prezentator Doru Pruteanu) și Lucian Ionică, introdus de universitarul timișorean Marcel Pop-Corniș. Dănuț Ungureanu (prezentare, din nou, Grămescu), Silviu Genescu (cu introducerea lui Cornel Secu) și Gheorghe Păun (pentru care garantează, literar vorbind, Rogoz) constituie puncte de coagulare a anticipației românești în AA '86. Medalioanele din volumul următor se dedică lui Constantin Cozmiuc, cu „Așteaptă-mă în visul de mâine" (prezentare Lucian Ionică) și Cristian Tudor Popescu, cu povestirea „Cassargoz" (prefațată de Voicu Bugariu). Sorin Antohi îl remarcă pe Mihnea Columbeanu (cu nuvela „Eternul purgatoriu") în ediția pe 1988 a *Almanahului Anticipația*, iar în 1989 citim medalioane dedicate lui Bogdan Ficeac („Steaua din poiana gorunului"), introdus de Alexandru Boiu, apoi lui Ioan Groșan (cu un fragment din foiletonul *Epopeea spațială 2084*), pentru a cărui ipostază umoristico-anticipativă garantează criticul Radu G. Țeposu. În fine, Marian Truță („Început de anotimp ploios la Ezary"), prezentat de Constantina Paligora.

Medalioanele nu se rezumă doar la autorii de SF literar, ci promovează spre public și alte aspecte demne de semnalare ale genului. Pe punctul de a-și constitui un comentariu specializat, SF-ul românesc avansează două portrete de critici în plină ascensiune: Sorin Antohi („Sfârșitul utopiei", unul dintre articolele de analiză a relației dintre utopie și SF), cu pagina introductivă a aceluiași Radu G. Țeposu, în almanahul pe 1987, urmat, în volumul pe 1989, de Doru Pruteanu (cu „Avangarda repetiției"), în prezentarea lui Antohi. Almanahul își dedică unele medalioane artiștilor plastici interesați de subiecte SF, ca și de tehnicile insolite de exprimare a acestora. În AA '86, Viorel Marineasa îl portretizează pe Sergiu Nicola ca pictor și grafician SF, dar, din păcate, calitatea reproducerilor însoțitoare este deficitară, hârtia și tiparul nereușind să dea decât o vagă impresie despre opera acestui talentat plastician. Un alt grafician, Corneliu Ioniceli, este promovat de redacție în volumul pe 1988, pentru ca în cel imediat următor criticul de artă François Pamfil să-l gireze pe Andrei Scărlătescu, în calitate de grafician și gravor. În fine, mai trebuie menționate medalioanele dedicate traducătorilor cu merite în promovarea SF-ului de valoare din spațiul internațional. Ion Doru Brana (portretizat de omniprezentul Sorin Antohi), apare în AA '87

cu o panoramă a cărților despre călătoria în timp și cu traducerea unei povestiri de Elisabeth Vonarburg. Același critic îl prezintă în AA '88 pe Mihai-Dan Pavelescu, căruia i se ilustrează talentul de traducător prin transpunerea în românește a povestirii „Sculptură lentă" de Theodore Sturgeon. Un ultim portret în domeniu apare în 1989, în prezentarea lui Cristian Tudor Popescu: Valerian Stoicescu, traducătorul romanului „Picnic la marginea drumului" de frații Strugațki. Cu aceasta, însă, „răsfățul" medalioanelor se termină, întrucât redacția, prinsă de valul schimbărilor postdecembriste, le abandonează formula, deși cultivarea lor era în sine un factor de ordonare și de implicită ierarhizare critică a anticipației românești „în fierbere", imprimând totodată almanahului o anumită individualitate folositoare și propriilor interese.

O altă idee interesantă a fost aceea de a grupa intervențiile critice și de exegeză SF într-un corp unitar de materiale, sub titlul *Galaxia SF*. Rubrica începe chiar din primul almanah *Anticipația*, impulsionată de elanurile generoase și metaforice ale lui Alexandru Mironov („Scrisoare din hipercubul SF"), și se străduiește să arate încă din start o cuprindere a genului în diversitatea artelor sale: alături de articole conexe creației literare, precum Literatură și cinematograf, Pictura SF? Da, e o artă!, autori din „vechea gardă" își susțin lecțiile proprii despre literatura anticipativă (I. M. Ștefan, „Pentru o fantezie bazată pe știință", Ovidiu Râureanu, „Despre fantasticul științific"). Gheorghe Păun propune o surprinzătoare „Încercare de clasificare a povestirilor SF pe baza unor funcții matematice", iar câteva recenzii la cărți recent editate apar sub semnăturile lui Sorin Antohi, Victor Bârlădeanu și Adrian Rogoz. Din almanahul pe 1984, însă, rubrica este preluată de Sorin Antohi, iar calitatea abordării critice a anticipației, ca și intenția vădită de a plasa această abordare sub coordonate teoretice onorabile ridică imediat cota secvenței în cauză. În primul său „Exercițiu în marginea galaxiei", Antohi tratează cu șarm și totodată cu o bonomă ironie entuziasta critică de cenaclu, care operează nonșalant „o substituție fără efecte secundare a argumentelor estetice cu un sistem artizanal de indicatori". Este luată în colimator și distanta critică profesionistă: în loc să vadă în SF, în mod eronat și păgubos, „uraniul din care va răsări ciuperca tinzând să devoreze main stream-ul", ea este invitată să producă așteptatele analize ale fenomenului, „de la viziuni sociologice la cercetări semiotice". Autorul leagă de această discretă influențare reciprocă a extremelor unele evoluții calitative decelate în domeniul exegezei genului:

„... trebuie să remarc o evoluție – lentă dar... nesigură – a înseși textelor de critică literară vizând anticipația, odată cu unele mutații în structura micului grup al autorilor lor. Nu am naivitatea să cred că florile aduc primăvara, dar observ că interesul specialiștilor din exteriorul fandomului a determinat – pe căile imprevizibile ale oricărei cauzalități mai ocolitoare – o creștere a nivelului contribuțiilor criticilor din interior. Exegeza SF începe să aibă și la noi un public, iar faptul că se scrie mai mult pentru tipar – deci mai puțin pentru cenaclu și pentru sertarul editorial – are efecte binefăcătoare".

Rubrica devine mai variată și din ce în ce mai bine reprezentată în volumele următoare ale almanahului. Exegeza operelor clasice ale anticipației o fac Ion Hobana (în articole ca „Robur", „Albatrosul", „Groaza" – trei simboluri ale anticipației clasice, AA '85; H.G. Wells cineast, AA '86; „Drumul primejdios al profetului", AA '88; „O utopie a ambiguității morale", AA '89, „Războiul care n-ar fi trebuit să înceapă", AA '90) și Mircea Opriță („Tangoul de demult...", AA '89, „Orașele scufundate", AA '90). Unele materiale sunt contribuții la teoria genului: „O încercare de clasificare a povestirilor SF" (prin analiza unor funcții matematice) de Gheorghe Păun (în AA '83), „Schița unei posibile structuri" de Lucian Ionică (unde se disociază între noțiunile de „idee SF" – „idee literară SF"), „Partea nevăzută a fantasticului" de Adrian Rogoz, „Pe tema personajelor din literatura SF" de Sanda Radian (toate în AA '84), apoi „Sociologie

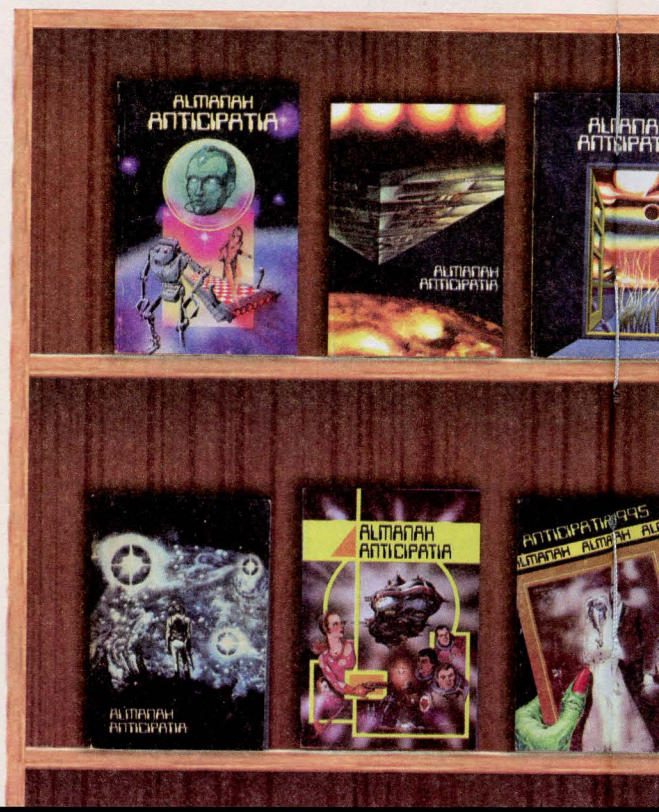

literară SF" de Voicu Bugariu, „Știință și science fiction" de Cristian T. Popescu (ambele în AA '88), „Din nou despre utopie și science fiction" de Sorin Antohi, „Jocul serios al analogiilor" de Mihai Coman, „Între fantastic și sublim" de Cornel Robu, (AA '89), „Homo euchronicus" de Sorin Antohi (AA '88 și AA '90). Alte articole discută autori și probleme sub raport critic: „Două orientări în anticipația românească actuală" de Cornel Robu, „Kurt Vonnegut și metaromanul SF" de Marcel Pop-Corniș (AA '84), „Discurs amabil despre creștere" de Doru Pruteanu și „Oglinzile abominabile" de Dan Petrescu (AA '85), „SF-ul în poezie" de Ion Bogdan Lefter (AA '90), „Vladimir Colin și consacrarea povestirii heroic-fantasy" de Marin Bețteliu (AA '90). Sub semnăturile lui Gheorghe Secheșan, Daniel Vighi, Sorin Antohi, Alexandru Mironov, Florin Manolescu, Cornel Robu, Mirela Roznoveanu și Voicu Bugariu, rubrica include numeroase recenzii la cărți recent apărute. O masă rotundă privind specificul anticipației românești se publică în AA '86, la întrebările lui Voicu Bugariu răspunzând Mihai Coman, Ion Hobana, Florin Manolescu, Nicolae Manolescu, Solomon Marcus, Alexandru Mironov, Mircea Opriță, Adrian Rogoz și Artur Silvestri. O altă masă rotundă e detaliată în AA '90, pe tema „Anticipație și umanism". Participă Ovid S. Crohmălniceanu, Florin Manolescu, Mircea Opriță, alături de Vesela Iuskanova din Bulgaria, Jacques Goimard din Franța și Zdenek Volny din Cehoslovacia.

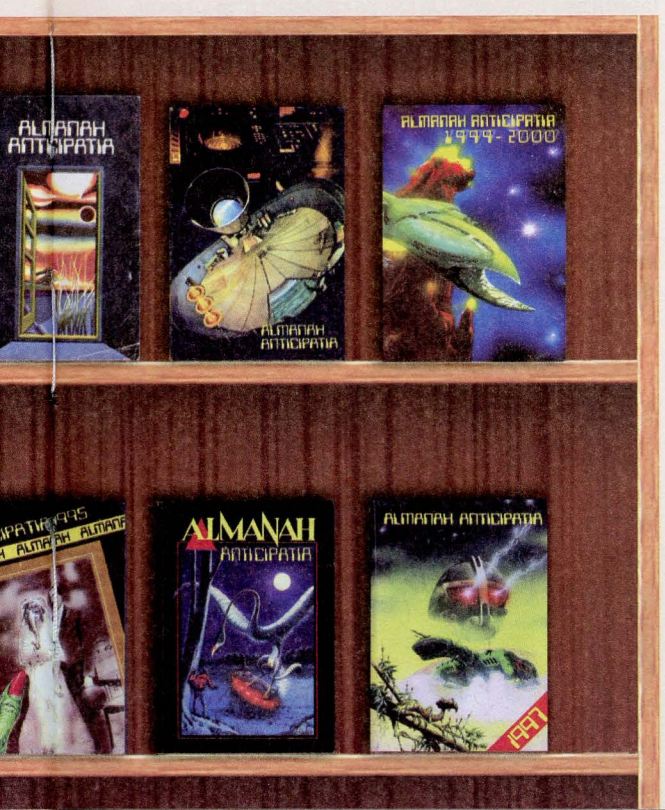

Se publică interviuri cu Forrest J. Ackerman, Péter Kuczka și Liuben Dilov, cu traducătorul japonez Sumiya Haruya. Continuă seria articolelor despre film (Călin Stănculescu, „Literatură și cinematograf SF", AA '83, Ecaterina Oproiu, „De la războiul stelelor la prietenia astrală", AA '84, Sanda Radian, „ET în SF" și Ștefan Ghiodoveanu, „Efectele speciale în filmul SF" (AA '85), despre „Muzica viitorului" (în AA '83) și despre aspectul grafic-pictural al genului (Liviu Suhar, „Creația SF în artele plastice", AA '88, Gabriel Bratu, „Expoziție de artă plastică", AA '89). Numeroase materiale prezintă informații de „mapamond literar SF": marile premii americane (Hugo, Nebula) și franceze (Apollo), noutăți din Mexic, China și Slovenia. Se propun biblioteci ideale ale anticipației, iar viața fandomului românesc este urmărită constant, în listele de cenacluri ale lui Dan Merișca, în revistele frunzărite de Sorin Antohi, în fanzinele controlate critic de Viorel Marineasa și Cornel Secu, în manifestările ei destinate radiodifuziunii și raportate de Dan Ursuleanu, în pâlpâirile ei capricioase pe micul ecran, comentate de Mironov. Răspunderea rubricii au avut-o, pe rând, Vladimir Colin, Sorin Antohi, Alexandru Mironov, Mihai Coman și Radu G. Țeposu.

După 1990, Galaxia SF pălește, amenințând chiar să se stingă. Ediția pe 1991 a almanahului n-o mai conține, în 1992 publicația nu apare deloc, iar următoarele două volume ale *Almanahului Anticipația* se bazează aproape exclusiv pe contribuția critico-teoretică a lui Cornel Robu („SF-ul românesc: ce este, ce-ar putea fi" și „Iluzia ficțională în science fiction"). Rubrica își ocupă acum tot mai mult spațiu cu materiale de umplutură: topuri de cărți și de filme, teste de inteligență pe teme SF etc. În almanahul pe 1995, rubrica încearcă să prindă din nou viteză, cu însemnările lui Voicu Bugariu despre Gnoza SF și comentariile detaliate, dar tot mai sceptice, ale lui Cătălin Ionescu privitoare la traiectoria descrisă prin ani de *Almanahul Anticipația*. Tot acolo, Radu Haraga încearcă să schițeze „Tendințe noi în SF-ul românesc". Radu Pavel Gheo publică în volumul pe 1997 un interesant eseu intitulat „Aspecte ale crizei identităților în literatura SF". Voicu Bugariu, Radu Pavel Gheo și Mihnea Columbeanu (cu o prezentare cronologică a filmului SF) mai umflă încă o dată cu aer pânzele rubricii în almanahul de dublă referință temporală 1999-2000, după care Galaxia SF sucombă de-a binelea, împreună cu publicația anuală care o conținea. Locul acesteia se va strădui să-l ocupe *Almanahul Science Fiction* pe care îl publică, începând din anul 2007, clubul „Helion" de la Timișoara.

Articolul face parte dintr-o proiectată *Enciclopedie a Anticipației românești*, în curs de redactare.

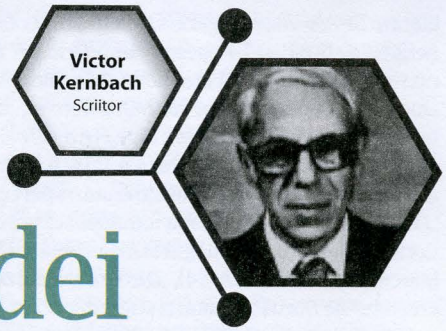

Kernbach și mitul Atlantidei

Victor Kernbach este scriitor român de SF, poet, prozator, eseist, specialist în fenomenul mitologiei universale, autor al unor lucrări de bază în acest domeniu, din rândul cărora se remarcă *Dicționarul de mitologie generală*.

Născut la Chișinău, în Republica Moldova, unde își petrece copilăria și o parte din adolescență, este nevoit să se refugieze în România în 1940, ajungând astfel la București. Pentru a-și putea întreține familia, se apucă de jurnalistică. Lucrează la *Vremea* lui George Ivașcu, apoi la *Evenimentul zilei*, patronat de Pamfil Șeicaru, iar în 1942 se înscrie la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București. O întrerupe după doi ani pentru a pleca pe front; revine în 1946 și reușește să obțină licența în litere și filozofie, continuându-și însă și activitatea în presă.

Debutează cu un eseu literar, „Aspecte din literatura rusă". Atras de farmecul Caucazului, în special de Gruzia, despre care va scrie cartea de reportaje *Țara dintre zăpezi și portocali* (1958), traduce din opera celui mai mare poet gruzin, Sota Rustaveli, *Viteazul în piele de tigru* (1956), un poem epic de peste 7 000 de versuri.

Ca poet, publică volumele *Rime* (1957) și *Freamăt galactic* (1966), poeme în care încearcă să găsească răspunsuri la marile întrebări despre condiția umană, dintr-o largă perspectivă cosmică. Există, la Victor Kernbach, un anume tip de sensibilitate a marilor spații, a sclipirilor misterioaselor depărtări cosmice care așteaptă să fie cunoscute și cucerite de curiozitatea umană; toate acestea fac din el un poet cu o personalitate neașteptată, într-o perioadă dominată de o generație lirică extrem de puternică (Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Gellu Naum, Marin Sorescu ș.a.).

În 1961, Editura Tineretului îi editează volumul de proză științifico-fantastică *Luntrea sublimă*, în care încearcă să reînvie mitul dispărutei Atlantida, iar în 1964 și 1965 îi apar două traduceri din H.G. Wells – „Hrana zeilor" și „Oul de cristal". La aceeași editură, i se publică, în 1966 și în 1967, două volume de nuvele științifico-fantastice: *Umbra timpului* și *Povestiri ciudate*.

Pasiunea și interesul științific pentru cercetarea enigmelor istoriei și, în special, a miturilor se concretizează în paginile lucrării *Enigmele miturilor astrale* (1971), carte în care dezvoltă ideea că în zorii civilizației sale Pământul ar fi fost vizitat de una sau mai multe civilizații extraterestre, urmată de o antologie de mituri, în 1978, intitulată *Miturile esențiale*.

Victor Kernbach este scriitorul care a introdus în literatura română de gen tema paleoastronauticii, fiind în anii '60 și '70 din secolul trecut unul dintre promotorii ei.

Ca scriitor, Victor Kernbach este un creator livresc, atent la detalii și la construcția scenelor; personajele sale, uneori insuficient conturate, rămân în memoria cititorului și după ce-a terminat de citit, deoarece autorul are grijă să le propună rezolvarea unor situații extreme, capabile să reliefeze un anumit contur moral.

Nuvela „Un derbedeu în cronospațiu" (1967, în vol. *Povestiri ciudate*) rămâne la stadiul unei glume SF (asemenea nuvelelor „Un salt pe candelabru" și „Trubadurul 0114 XK 1,3"), în care umorul blând și aproape lipsit de maliție se întâlnește cu serioasa și complexa temă a călătoriei în timp. Personajul principal este un adolescent din anul 9966, Vis 91077 Indigo1/2, care absolvă cursurile medii ale clinicii școlare unde-și desăvârșește educația și socializarea (aceasta se execută prin trepanații craniene și prin injectare biochimică de informație

© Tommy Chandra Sasmita

preînregistrată). Fără să aibă o pregătire solidă în cronoplastie, tânărul se hotărăşte să facă câteva călătorii în timp, în scop distractiv. Salturile dezordonate pe care le execută de-a lungul axei spațiu-timp îl poartă prin întreaga istorie umană, din epocile faraonice, prin spațiile civilizației preelenice (Memphis, Creta), în acelea ale culturii dunărene medievale (ajunge în Târgoviştea lui Vlad Țepeş) şi în Bucureştiul anului 2000, unde trăieşte fata de care se îndrăgostise în prima dintre călătoriile sale grăbite. Rătăcitor pribeag într-un viitor ce pare lipsit de trecut, Vis Indigo ajunge scriitor de romane ştiințifico-fantastice, ba chiar şi exponat într-o grădină zoologică din Mileniul 100, pentru ca, într-un final, să i se ofere şansa de a o găsi pe fata căutată, pe care însă o ratează; capturat de un fel de poliție temporală, este expediat pe Planeta Exilului (un loc în care oamenii beneficiază de toate avantajele timpului din care provin, mai puțin de acela al călătoriei temporale).

Nuvela „Dacă totuşi noaptea" (acelaşi volum, 1967) aduce în prim-plan o combinație tulburătoare de idei şi teme SF: contactul cu o civilizație extraterestră, suprapus peste ipoteza unui contact încă şi mai vechi, de acelaşi tip, în urma căruia au rămas, pe post de veghetori, ființe non-umane amestecate printre oameni. Într-o noapte de vară, eroul nuvelei, un pasionat de paleoastronautică, poartă o serie de dialoguri cu câțiva invitați, încercând să-i convingă despre ipoteza unui contact cu o altă civilizație. Întâmplarea face ca, exact în acea noapte, deasupra lacului din apropiere să coboare o astronavă extraterestră, la bordul ei urcând un străin venit din centrul oraşului şi... amicul său, doctorul, care păruse surprins de ipotezele neobişnuite ale personajului principal, dar nu-l combătuse, aşa cum făceau ceilalți.

„Un salt pe candelabru" (acelaşi volum, 1967) este o povestire ciudată, mult mai aproape de titlul volumului.

Personajul principal îşi conduce iubita la operă, deşi acest gen de muzică rămâne pentru el un lucru plictisitor şi de neînțeles. În timpul reprezentației, îşi aminteşte de o teorie din fizică a unui amic, conform căreia, dacă reuşeşti să te concentrezi suficient şi îți dirijezi fluxul mental cu ajutorul unui praf special, creat de el, levitația devine posibilă. Având praful asupra lui, personajul îl inspiră, se concentrează şi... execută un salt grațios pe candelabru, în plin spectacol muzical. Efectul este straniu: spectatorii rămân cu gura căscată, dar ulterior acceptă faptul ca atare şi nu comentează, în vreme ce logodnica sa părăseşte sala plângând, convinsă că a făcut gestul numai ca să o facă de râs în ochii celorlalți.

Romanul *Luntrea sublimă* (1968) constituie cel mai important text SF al lui Victor Kernbach. Profitând de pasiunea pentru mitologie, autorul combină în structura sa trei teme fundamentale pentru literatura de gen – mitul existenței Atlantidei, acela al catastrofei planetare şi cel al contactului benefic cu o civilizație extraterestră. Acțiunea se petrece într-o epocă extrem de îndepărtată, mult timp după ce civilizația din Atlantida îşi instaurase puterea sclavagistă asupra lumilor barbare din perimetrul bazinului mediteranean. Auta este un sclav inteligent şi cu o mare sete de cunoaştere, care a ajuns sub oblăduirea Marelui Preot al atlanților. Trimis ca ghid în pustiul Saharei, însoțind o armată atlantă, pentru capturarea de robi, Auta intră într-un prim contact cu artefactele tehnice ale unei nave extraterestre, sosite de pe planeta Marte, în căutarea unui loc propice pentru colonizare. Revenit în Atlantida, este trimis de Marele Preot ca să realizeze un contact direct cu uriaşa astronavă, aterizată pe un platou al unuia dintre munții sacri ai atlanților. După ce înțelege că străinii nu sunt zei, aşa cum îi consideră majoritatea celor care i-au văzut coborând din ceruri, Auta le învață limba şi află de la aceştia povestea tragediei poporului marțian, ale cărui resurse planetare sunt pe sfârşite. La rândul lor, străinii descifrează istoria tulbure a unei omeniri aflate în epoca sclavagismului, fază pe care ei, marțienii, au depăşit-o de peste 20 000 de ani şi încearcă să-l ajute pe Auta să pornească o mare revoltă printre sutele de mii de sclavi de pe insula-continent. Dar, în timp ce revolta se inițiază şi începe să ia amploare, un om al Marelui Preot reuşeşte să fure naveta de serviciu a marțienilor şi se prăbuşeşte cu ea în interiorul celui mai mare munte vulcanic de pe insulă, provocând o explozie de proporții planetare, în urma căreia are de suferit întreaga umanitate. Atlantida se scufundă şi supraviețuitorii (în majoritate soldați) invadează nordul Africii şi estul Mediteranei, ilustrând în felul acesta o altă teză SF a epocii – aceea a unității de cultură a întregului spațiu protoistoric, împânzit de monumentele

sale megalitice enigmatice. Auta, împreună cu câteva femei pământene, care devin soțiile cosmonauților extratereștri, este dus pe Marte și revine după câteva sute de ani pe Terra, ca să constate că populația ebraică l-a divinizat, considerându-l unul dintre părinții Vechiului Testament, sub numele de Enoh. Romanul este dominat de un ușor aer de stranietate, care izvorăște din universul mitic pe care-l conturează.

În 1987, publică ultimul volum de literatură SF important, intitulat *Vacanțele secrete sau pseudobasme*.

„Cea mai bună dintre lumile imposibile" este, probabil, cel mai livresc text SF al scriitorului. Într-un stil dominat de atenția acordată detaliului, dar și de lipsa aproape totală de dinamism, Victor Kernbach descrie ceea ce ar putea să constituie viața unui tânăr conceput in vitro și crescut într-un spațiu complet aseptic, din toate punctele de vedere. Singurii aliați ai acestuia sunt un câine și o pisică, iar mediul de viață îl formează o casă mare, în care toate accesoriile sunt robotizate, inclusiv capsula cu alimente și cu rare informații-ordine, care pare a sosi dintr-un alt timp sau alt spațiu. Plictisit să achiziționeze informații numai din cărți și de pe ecranul televizorului, care este cuplat la un computer enciclopedic, tânărul sfârșește prin a părăsi adăpostul aseptic și a pleca să exploreze lumea înconjurătoare. Expediția îl atrage, dar nu reușește să răspundă la nici una dintre întrebările fundamentale pe care și le-a pus – cine este el, mai există alte ființe asemănătoare cu el, oare lumea în care trăiește este una a roboților care fac experimente pe ființe vii ș.a.m.d. Revenit în casa-închisoare, nu poate să aleagă altceva decât să-și ducă mai departe existența mecanică și lipsită de umanitatea imprevizibilului.

„Paradoxul dublurii" este una dintre cele mai frumoase povestiri SF din literatura română de gen, pe tema chirurgiei temporale. Dreg își trăiește viața monotonă, dar nu neapărat nefericită, alături de soție și fiu, într-un orășel de provincie, când în viața lor apare, pe neașteptate, o rudă cvasinecunoscută din partea soției, cu un nume ușor straniu – mătușa Coridvena. Aceasta îl provoacă la câteva discuții filozofice pe tema destinului și a călătoriei în timp, apoi îi propune, pur și simplu, o călătorie inițiatică în lumea îndepărtatei sale copilării, cu scopul precis de a corecta acolo orice dorește el pentru a modifica soarta adultului Dreg. Îi pune pe frunte un cerc subțire de metal și, spre surpriza sa totală, experimentul funcționează, iar personajul se trezește în urmă cu treizeci de ani și își întâlnește defuncta mamă, dar și pe copilul Dreg, care-l consideră un unchi din partea tatălui, venit în vizită, după decesul fratelui său. Încercările de a modifica profilul cultural al micului Dreg dau însă greș, acesta fiind puternic atras de ideea de călătorie în timp și de elementele tehnice din viitor, pe care el le amintește adesea în discuțiile purtate împreună. Un alt salt, ceva mai aproape, îi dezvăluie o altă față a adolescentului Dreg. Încercările de modificare a personalității acestuia eșuează din nou, apoi, după un ultim salt cronozofic, constată că orașul s-a modificat subtil. Lucrurile nu mai stau la fel, în ceea ce-l privește, pentru că mama sa, mai îmbătrânită și oarecum mai ciudată, îl pune în fața unei situații-surpriză: Dreg nu a existat niciodată, ea și decedatul ei soț nu au putut avea copilul pe care și l-au fi dorit cu atâta ardoare. Speriat și deprimat, adultul Dreg revine în timpul său de viață, o oră mai târziu după realizarea primului salt; orașul însă s-a schimbat destul de mult, la el în casă locuiește o familie străină, care-l consideră beat, iar la serviciu șeful de birou îi spune că a lipsit foarte mulți ani, fiind internat într-un spital psihiatric. Negăsindu-și locul nici în prezent, Dreg încearcă un nou salt și ajunge într-un fel de oază, în mijlocul unui pustiu, loc pe care-l simte ca pe un spațiu complet străin, de pe o altă

planetă. Aici, întâlnește o Coridvena mult mai tânără, care nu dorește să-i explice nimic din misterul acestui exercițiu temporal, ci doar îl invită să rămână alături de ea, într-un fel de oază personală a fericirii.

Vacanțele secrete este un roman destul de livresc ca realizare, dar atractiv. El reprezintă pentru Victor Kernbach o nouă (și ultimă) tentativă de a reveni la trei dintre marile atracții tematice ale genului SF: mitul Atlantidei, contactul cu o rasă extraterestră și călătoria temporală. Bob este arhivar la un institut de statistică și, simultan, călător temporal amator. După cum îi povestește secretarei Viky, îndrăgostită în taină de el, într-o seară obișnuită de duminică a fost martorul unui ciudat fenomen paranormal, în modesta sa garsonieră: un fenomen luminos persistent l-a învăluit și l-a determinat să execute, aproape fără voie, primul salt cronozofic. Din acest moment, încep pentru Bob „vacanțele secrete", perioade de timp foarte scurte în care el se dematerializează și se rematerializează efectiv din timpul real, sărind în diferite epoci pe scara timpului. Cele mai multe momente le petrece în străvechea Alexandrie, pe vremea inventatorului de geniu Heron. Aici, întâlnește două personaje, călători temporali ca și el, care încearcă să-l manipuleze, demonstrându-i că, de fapt, este un simplu subiect cronozofic, pe care reprezentanți ai îndepărtatei viitorimi umane întreprind experiențe stranii. Cras este mai mult un fel de gazdă pentru temporalii ce vor să se ascundă din varii motive în epoca în care s-a stabilit el; celălalt călător, rămas un necunoscut până la sfârșitul romanului, este un fel de experimentator cronozofic, care încearcă să înțeleagă construcția continuumului spațiu-timp, prin introducerea în ecuație a unui factor nou, numit cronovariantă (în fapt, istoriile paralele din SF-ul tradițional). De fiecare dată când reușește să se întoarcă în timpul din care a plecat inițial (pentru semenii săi dispariția sa stranie durează câteva secunde sau câteva minute), Bob constată că a îmbătrânit uneori cu ani buni și că vacanțele secrete îi scurtează adânc din timpul biologic. Cele mai multe aventuri temporale le trăiește după ce, în timpul real, se îndrăgostește de o laborantă, pe nume Alma, care pentru a crede povestea misterioaselor dispariții îl pune să-i caute strămoșii primordiali în trecut. După mai multe rătăciri, străinul care-i manipulează salturile îi indică să caute în Atlantida. Ajuns acolo în mai multe rânduri, Bob reușește să afle că insula civilizației lui Solon a beneficiat de aportul inteligenței, științei, tehnicii și culturii unei rase extraterestre, ajunsă pe Terra după explozia planetei natale Phaeton, aflată pe o orbită solară între Marte și Jupiter. Standardul înalt de civilizație la care au ajuns atlanții nu le va folosi însă prea mult, din cauză că un meteorit uriaș se îndreaptă spre Terra și sfârșește prin a lovi însăși insula, distrugând-o în totalitate. Printre refugiații de pe corăbiile scăpate de cataclism, Bob îl descoperă pe phaetonianul considerat strămoșul inițial al Almei, dar nu reușește să mai revină în timpul obiectiv. Este salvat de la moarte de străinul interesat de variantele cronozofice, care-l scoate în afara curgerii timpului.

Alte scrieri: „Omul și tăcerea" (1967), „Triunghiul echilateral a orbit" (1967), „Dimensiunea a cincea" (1967), „Evantaiul destinelor" (1967), „Enoh pleacă în cer" (1967), „Nemaipomenita homeopatie" (1967), „Când sus" (1974), „Dar ce este universul?" (1985).

Studii și eseuri para-SF: „Un moralist modern: fantasticul" (1968), „Divertisment sau profeție?" (1969), „Dicționar de mitologie generală" (1983), „Biserica în involuție" (1984), „Universul mitic al românilor" (1995), „Mit, etnogeneză, mitosferă" (1995).

Aurel Cărășel

Luntrea sublimă

Ficțiune – fragment

Când deschise ochii, soarele era sus. Întâi, îi mângâie fața boarea dimineții. Spicele de grâu foșneau ușor. Auta privi cerul albastru. Treceau păsări. Era liniște și seninătate. Se simțea odihnit. Dormise în grâu și se căznea acum să realcătuiască visele sau vedeniile care l-au chinuit peste noapte. Era viu. Nimeni nu-i făcuse nimic. Își ridică puțin capul de la pământ și se uită în dreapta, în stânga, înainte. Nu văzu nimic, decât lanul de grâu, decât cerul, decât soarele care răsărise de mult. Era așa de plăcut aici în lan și atât de rar avea parte de asemenea desfătări, încât se gândi să mai stea. Soldații îl mai așteptau două zile. Nu mâncase, dar nu-i era foame. Își sprijini ceafa de pământ. Apoi simți ceva mătăsos și rece trecându-i ușor pe frunte. Zâmbi, fără să ridice pleoapele. Simți gustul vântului molcom pe buze. Se gândi la aceea pe care de câțiva ani, cu încuviințarea ei, o prefăcuse în zeiță, fără să aibă nici parte de ea, nici măcar speranță. Își aduse apoi aminte de timpul petrecut în Ta Kemet și de convorbirea cu Tefnaht, când preotul Zeului Puterii l-a îndemnat să se desfete cu dănțuitoarele mașauașa. Tefnaht avea patruzeci de ani și gustase din viață tot ce se putea gusta. Auta avea treizeci, însă mai mult a bănuit decât a gustat... Începu să râdă. Tefnaht a fost atunci atât de liniștit și chiar șăgalnic numai pentru că nu putea ști, din mărturisirea neîntreagă a robului, nici n-avea cum să afle că aceea pe care a ales-o Auta nu numai că nu e neagră și nu e sclavă, dar că e Nefert, care e atât de frumoasă, are optsprezece ani și e fiica lui Tefnaht. Auta suspină: va trece viața lui, și Nefert nu va fi niciodată pentru el altceva decât un idol de zeiță zărită de departe, și numai câte o clipă, ca fulgerul sau rândunica.

Din nou simți pe frunte ceva mătăsos și rece, ca o mână care l-ar mângâia. Dar era prea rece pentru o mână omenească. Totuși parcă avea degete... Tresări și se sculă în picioare. Se întoarse. Lângă el stătea o ființă, mai scundă decât el, altfel decât el și decât toți oamenii pe care-i văzuse, dar foarte asemănătoare cu ființele omenești.

Auta privi cu ochii măriți. Genunchii și buzele începură să-i tremure. Ființa aceea, îmbrăcată cu o haină argintie, ca dintr-un fel ciudat de mătase, îi zâmbea. Auta se uită mai bine: da, era sau cel puțin părea zâmbet. Hainele erau cu totul închise, nelăsând să se vadă nici un crâmpei de trup, de la gât până la glezne. Dar se vedea că sunt haine. Încălțămintea părea mai groasă, însă avea aceeași culoare. Ființa străină care-i ajungea sclavului numai până la umăr avea nu cap de cleștar, cum povestise țăranul, ci un cap omenesc închis într-un glob de sticlă, sau din altceva ca sticla, de culoare palid viorie. În creștetul acelui glob era înfiptă o săgeată subțire, argintie. Auta se uită la fața ființei străine, care nu-l mai înfricoșa. O vedea bine: doi ochi cu sprâncene subțiri și aproape albe, două urechi, nas subțire și mic, buze subțiri, părând poate din pricina globului vinete ca ale morților. Păr nu avea decât puțin, deasupra tâmplelor și cefei, scurt, rar, albicios. Ființa mișcă o mână, și s-ar fi părut că mâna e grea, deși mică, într-atât de încet izbuti s-o miște, aducându-și-o spre piept. Zâmbi atât de blajin, încât Auta simți că toată frica pe care o îndurase la început acum se irosea. Ființa își desprinse mâna de pe piept și o întinse încet spre Auta. Sclavul se feri, dar mâna era goală: arăta. Ce putea să spună mișcarea mâinii duse de la pieptul unuia care părea om la pieptul altui om? Dorința de a se înțelege, de a vorbi? Și Auta ar fi vrut să vorbească, dar cum? Știa ființa străină vreuna din limbile pe care le știa el?

„Zeu sau om, văd că nu-mi vrea răul", se gândi sclavul și i se uită drept în ochii arzători. Da, acești ochi l-au privit și azi-noapte, când a leșinat a doua oară. Ochii păreau buni, deși sfredelitori. Sclavul vru să vorbească în limba atlantă, dar simți că i s-a așezat un nod în gât și cuvintele nu se lăsau rostite. Deodată îl apucă o spaimă nouă: dacă-și pierduse glasul?

Ființa ciudată îi făcu un semn. Auta nu înțelese, dar se străduí să-i urmărească mâna. Această mână, într-o mănușă argintie (sau era totuși pielea?) lipită de degete, se îndreptă îndărăt. Abia acum Auta văzu înălțându-se la vreo zece pași de el uriașul turn. Lângă turn erau alte câteva făpturi, asemenea celei care era alături de el. Auta stătea înțepenit. Trecu un răstimp destul de lung. Făptura de alături nu părea nerăbdătoare. Aștepta. Auta își aduse aminte cu câtă nerăbdare a venit el încoace și-și dădu seama cât de târnp se simțea acum, stând așa cum stătea. Ființa străină îl poftea spre turn, așa înțelegea semnul ei. Să se ducă? Ce câștiga însă stând locului și neafland totul? „La urma urmei parcă viața mea este lucrul cel mai de preț!" își zise sclavul. „Vreau să aflu. Dacă stau așa nu aflu nimic... Și dacă mi se întâmplă ceva? Să mi se întâmple, dar până în cea din urmă clipă tot aflu mai

mult decât știu. Și poate că totuși nu mor. A trecut o seară, a trecut o noapte, a trecut dimineața și nimeni nu mi-a făcut nici un rău. Dacă îmi voiau moartea, aveau destulă vreme să mă omoare. Poate că altceva urmăresc ei..."

Auta își veni în fire. Căzu în genunchi și își lipi fruntea de pământ. Ridicând ochii spre ființa străină de alături, care-l privea acum cu multă luare-aminte și parcă și cu mirare, spuse deslușit:

– Eu sunt Auta, robul Marelui Preot din Atlantida.

Ființa nu părea că auzise. Stătea nemișcată și doar privea. Auta i s-a închinat ca unui zeu. Credința lui că zeii nu sunt decât născociri ale oamenilor înspăimântați de ceea ce nu pot înțelege și ale preoților cărora le sunt de folos asemenea fel de născociri iată că se clătina. Iată-i pe zei lângă el. Ce puteau fi decât zei? Semănau cu oamenii, totuși erau altminteri. Și dacă nu erau zei, ce puteau fi? Auta cunoștea zeci de neamuri și de popoare ale pământului și n-avea cum să se înșele... Sau poate că erau tot de pe pământ, dar de pe cealaltă față a lui, dacă era cu adevărat rotund ca o sferă. De ce însă nu i-a văzut nimeni până acum? De ce au coborât din cer? De ce nu vorbeau?

Nu, n-avea alt mijloc decât să încerce a vorbi cu ei, să se ducă în turnul argintiu, orice i s-ar întâmpla. Întâi să vorbească. Va încerca să facă tot așa cum făcea cu popoarele străine când le învăța limba fără ajutorul vreunui tălmaci.

Făcu un pas spre ființa străină, care nu se feri. O privi drept în ochi și-și lipi amândouă palmele de piept și zise în limba atlantă „om"; apoi smulse un spic din lan și ridicându-l zise „grâu"; își mișcă fălcile în fața spicului, ca și cum ar fi vrut să-l mănânce, și zise „hrană"; după aceea arătă cu mâna în sus mișcând-o larg și zise „cer"; în sfârșit, arătă cu mâna în jos, mișcând-o tot așa de larg, și zise „pământ". Apoi tăcu. Ființa îl privise tot timpul liniștită. Când văzu că omul nu mai vorbește, zâmbi. Deschise apoi gura și arătă cu mâna spre cer, și zise „cer" în limba atlantă, rostind destul de bine, dar cu o voce subțire și parcă pornită să cânte, ca sunetul strunei de harpă. Mult mai ciudat i se păru lui Auta locul de unde auzi sunetul vocii străine: gura s-a mișcat, vorbind, sunetul însă a răsunat de undeva dinspre piept. Ochii lui Auta alergară asupra ființei străine. Părea speriat. Ființa înțelese și se opri, arătându-i pe pieptul ei un fel de cutiuță pe care Auta o crezuse copcă; rosti cu același glas de harpă cuvântul cer și Auta își dădu seama că sunetul vocii vine de acolo. Ființa își arătă globul de pe cap și apoi din nou cutiuța din încheietura hainei pe piept. Sclavul bănui că prin glob nu se aude și poate e vreo țeavă deschisă în copca de pe piept, pe unde să iasă sunetul. Văzându-l mai liniștit, ființa arătă pământul și zise „pământ", și începu să zâmbească din nou. Zâmbi și Auta. Ființa atinse ușor cu mâna un spic, dar nu-l smulse, și zise „grâu". Apoi puse mâna pe Auta (care vru să se ferească, dar, strângându-și fălcile dureros, stătu liniștit) și zise „om", și numaidecât luă cu amândouă mâinile mâna grea a lui Auta și o trase anevoie spre sine, zicând din nou „om". Auta privi cu gura căscată. Ființa crezu că vrea să spună ceva și așteptă. Auta însă era uimit: n-a înțeles unul din doi, sau într-adevăr ființa străină era om. Arătă cu degetul spre ea și zicând iarăși „om" o privi întrebător. Ființa făcu la fel cum făcuse și Auta la început: își puse amândouă palmele pe piept și rosti deslușit cuvântul „om".

Auta întinse mâna spre turn și rămase așa, așteptând. Văzu cum intrau ceilalți și cum au închis ușa după ei. Omul străin înțelese și rosti cu glasul lui ca sunetul de harpă un cuvânt străin scurt, alcătuit numai din sunete deschise și moi, pe care sclavul nu-l putu rosti. Străinul mai rosti un cuvânt. Auta se gândi că ar fi spus vorbele străine mai ușor din flaut de argint decât din gură. Rămase mut. Străinul mai rosti de câteva ori aceleași două cuvinte, până când, căznindu-se, le putu spune și Auta. După aceea arătă cu mâna sa subțire turnul și numaidecât mută cu greutate mâna spre cer și o coborî iarăși spre turn, apoi arătă spre sine. Sclavul rămase mai multe clipe nedumerit, apoi bănuiala fulgerată prin mintea lui în ajun se trezi. Și dacă bănuielile cumplite îl speriaseră în ajun, acum, când crezu că pricepe din mișcarea mâinii străinului înțelesul îngrozitor și minunat al venirii turnului din cer, simți amețeală în ochi și fiori reci îi străbătură spinarea. Numaidecât după aceea simți în cap o căldură scurtă sau o lumină în adâncul ochilor. Închise pleoapele și revăzu în amintire steaua ciudată de pe cerul de miazăzi pe care o privise atâtea nopți; apoi cu ochii larg deschiși se uită repede la turnul din fața lui. Nu era asta? Dar se liniști: nu putea fi steaua acelor nopți; aceea era de văpaie ca toate stelele și împrăștia lumină... Dar lumina de azi-noapte care năpădise pe ușa turnului?... Totuși era steaua! Auta arătă din nou turnul și după aceea se întoarse spre punctul dinspre răsărit și miazăzi unde văzuse steaua necunoscută ultima dată și arătă cu mâna într-acolo. Așteptă. Omul străin se întoarse și el și arătă cu mâna în aceeași parte, apoi își mută zâmbind mâna spre turn. Așadar, steaua tulburătoare, care speriase neamurile negre din deșert și cutremurase liniștea chiar și a Marelui Preot, se afla acum în fața ochilor sclavului, în grâu, la câțiva pași!

Auta se simțea năuc. Totul dimprejur îl cotropise ca într-o clipă cumplită. Privea în neștire, smulgea fără să-și dea seama spice de grâu fărâmițându-le între degete, deschise gura să spună ceva, dar tăcu, întinse mâna spre străin și o retrase îndărăt. Apoi deodată se lumină. Își aduse aminte că trebuie să facă ceva, să

se întoarcă la cortul soldaților și să trimită un crainic la Marele Preot sau mai întâi să intre în turn, dacă străinii îl vor lăsa să intre. De ce însă ceilalți intraseră la vederea lui închizând după ei ușa? Trebuia să le dovedească dorința sa pașnică de a-i cunoaște... Se întoarse spre străinul ciudat și-i arătă palmele goale, își scuturâ cămașa albă, ușoară, de in, vrând să arate că nu e primejdios, că nu are arme. Dar străinul nu înțelese. Atunci Auta porni la noroc spre turn. Străinul însă nu-l opri; în loc să se arate mânios, porni și el străduindu-se să-l urmeze cu umbletul său anevoios. Sclavul își dădu seama și încetini pașii, privind mirat trupul firav îmbrăcat cu haine argintii care se mișca încet ca și cum ar fi avut la picioare lanțuri grele de rob.

Când ajunseră lângă turn, străinul rosti ceva în limba lui stranie, ușa se deschise într-o clipă și din pragul ei țâșni în jos o scăriță. Sclavul se uită în jur, dar afară nu era nimeni. Peretele și ușa erau groase de vreo trei palme, și nici o gaură în turn, decât ferestrele alungite părând și ele groase. Cum putuseră auzi cei dinăuntru glasul celuilalt?

Străinul rămase lângă ușă și aşteptă, dar văzându-l pe Auta că stă neclintit, intră el întâi și, ferindu-se din prag, aşteptă iar. Sclavul se temu să intre, nevăzând altceva decât o odăiță, goală, rotundă, în care nu era nimeni și nici nu părea a fi. Se gândi că în turn trebuiau să fie și alte încăperi, de vreme ce erau ferestre și intraseră pe aceeași ușă puțin înainte câteva făpturi. Se uită bine la străinul care îl însoțise, îi văzu din nou ochii, i se părură curați și neascunși, așa că în cele din urmă intră. În spate se auzirâ un șuierat ușor ca de șarpe și o țăcănitură scurtă; se întoarse: ușa era închisă. Odăița era luminată, nu se știe de unde cădeau valuri de lumină albăstruie. I se strânse inima. Se uită în jur, apoi în sus: văzu un tavan ca dintr-un fel de fildeș albăstrui din care se răspândea lumina. Auzi un susur ușor și simți că i se îngreunează răsuflarea. Trase aer în piept, însă în zadar. Tâmplele i se zbătură grăbit. Acum, aerul era tot așa de sărac ca și pe crestele celor mai înalți munți, poate chiar mai neîndestulător. Străinul îl privi cu luare-aminte, iar Auta zâmbi ca să arate că nu-i e frică. Dar îi era. Socoti că îndrăzneala lui a fost nesăbuință. Străinul urmărea să-l ucidă, înăbușindu-l. Lui nu-i păsa pesemne, căci zâmbea. Îl va ucide poate ca să-l mănânce cu frații săi, cum fac unele neamuri sălbatice din Țara Nisipurilor. Numai că acelea nu-și înăbușă vrăjmașii: îi spintecă. Dacă așa trebuia să fie, va fi așa, se gândi Auta cu tristețe, părându-i rău numai că ceea ce a apucat să afle nu va mai ști nimeni dintre oameni. Nici pe Nefert n-o va mai vedea, nici pe Mai-Baka și Iahuben, nici...

Dar în aceeași clipă se deschise altă ușă, iar străinul îi scoase globul de pe cap și i se văzu fața de flăcăiandru, doar că era chel. Aerul nu părea să

se mai împuțineze și Auta fu împins ușor de străin pe ușa deschisă, în altă încăpere, mult mai mare, în care ar fi încăput lesne o sută de oameni alăturați, dar nu erau decât patru străini, fără cel care l-a adus. Cei patru ședeau în jilțuri albastre, înalte, n-aveau hainele argintii cu care umblaseră pe-afară, nici globurile sticloase cu săgeată în creștet, și fiecare se îndeletnicea cu câte ceva deosebit. Unul avea în față, pe un fel de masă, câteva sticle și țevi, pline cu felurite ciudățenii: într-unele clocotea ceva, în altele Auta văzu aburi galbeni sau portocalii, în câteva se loveau de pereții de sticlă scântei albastre. Alt străin părea că scrie, fără să se vadă pe ce; al treilea îi întrebă ceva pe ceilalți doi și privea într-o cutie cu o oglindă pe care tremurau frânghiuțe de lumină. Numai al patrulea nu făcea nimic, se uita la Auta. Erau cu toții cu chelii mari, afară de unul singur, care avea păr ceva mai bogat, galben-albicios, cel care se uita la Auta. Ar fi putut să fie și fată, însă hainele la fel ca ale celorlalți, destul de largi, alcătuite dintr-un fel de cămașă de mătase liliachie prelungită în niște nădragi strâmți, ascundeau bine trupul. Și pe urmă chiar ceilalți, cărora părul din creștet le lipsea, n-aveau bărbi, nici mustăți și nici nu păreau să le radă. Aveau fețe de flăcăiandri fragezi sau de fecioare. După câtva timp, ceilalți trei își lăsară lucrul sau ceea ce făceau și se uitară la Auta, care acum se obișnuise cu aerul împuținat, și zâmbea,

ca să facă și el ceva. Străinul care-l adusese acum se dezbrăca. După câteva clipe, rămase în aceleași veșminte ca și ceilalți. Lui Auta i se păru ciudat că aici, în turn, mișcările acestuia erau repezi și ușoare. Când însă vru să-i facă un semn, ca să vorbească așa cum începuseră de-afară, lângă Auta ieși din podea un fel de scaun lung, cu două rezemătoare față-n față. Străinul care părea să fie fată veni lângă sclav și-i făcu un semn, din care acesta înțelese că trebuie să ia loc. Se așeză într-o parte a scaunului, lăsându-și picioarele înăuntru, pe un fel de prag. Străinul (sau străina) se așeză în partea cealaltă și apăsă ceva ca un sâmbure negru. Scaunul se ridică, spre tavan, pe un fel de picior lung, și se opri dinaintea unui soi de măsuță pe care erau rânduite câteva lucruri sau unelte stranii. „Aici mă omoară!" se gândi Auta. Străinul (sau străina) trase dinspre măsuță un maț subțire care ieșea dintr-o cutie sticloasă și avea în celălalt capăt o rotunjime îngroșată, ca o jumătate de măr. Această rotunjime a mațului fu lipită de partea stângă a pieptului lui Auta, care înlemni înfricoșat, neîndrăznind să facă vreo mișcare. În cutia sticloasă se auzi atunci un țăcănit și începu să salte o lumină. După un răstimp, mațul fu îndepărtat și din cutie străinul care părea fată scoase o placă albă pe care parcă ar fi fost scris ceva. Auta era gata să se liniștească, însă în aceeași clipă străinul cu înfățișare de fecioară îi luă mâna, o atinse cu altă placă legată de alt maț, apoi pe locul acela înfipse un ac în capătul celălalt, unde era un mic glob străveziu, care numaidecât se umplu cu sânge. „Vor să vadă ce gust am!" se gândi Auta, acum aproape împăcat cu gândul morții. Totuși, alt sânge nu i se scoase și pe cel din globul cu ac nimeni nu i-l gustă. Alte câteva lucruri ciudate îi fură ținute câte un număr de clipe lângă ochi, pe tâmplă, pe limbă (Auta uită curând toate acestea) și scaunul cu cei doi inși așezați pe el coborî îndărăt lângă ceilalți. Auta nu putea ști ce se va întâmpla, dar era bărbat și încă bărbat voinic față de aceste făpturi firave, așa că nu-și arătă în nici un fel îngrijorarea. Atâta mai dorea, înainte de moarte să fie lăsat să-și mai umple o dată pieptul cu mireasma aerului din lan; neavând însă cum să le spună, așteptă liniștit să vadă ce va fi. Străinul (sau străina) care-i luase din sânge îi arătă un jilț gol, tot albastru ca și celelalte, și Auta se așeză. Apoi cineva aduse un glob aproape la fel cu celelalte și i-l așeză peste cap, strângându-l ușor de jos până i-l lipi bine de gât. Un maț ieșind din acest glob fu prins de o cutie pe care, într-un fel de ochi, zvâcnea o luminiță. Când luminița aceasta se liniști, Auta începu să simtă cu uimire că trage în piept același aer din lanul de grâu, poate chiar mai înmiresmat. Copleșit de asemenea minuni, Auta se gândea acum dacă într-adevăr acești străini erau zei. Și cu toate că vedea atâtea lucruri nemaivăzute, gândul că nu pot fi zei și mărturisirea

unuia dintre ei că ar fi oameni (ce fel de oameni?) părea să aibă în mintea sa mai multă putere. Când i se înfipse în creștetul globului o săgeată, Auta începu să audă toate sunetele din marea încăpere a turnului, iar străinul care-l adusese de afară se așeză pe alt jilț albastru de lângă el (jilțurile se desfăceau din podea după apăsarea câte unui sâmbure ciudat din perete) și arătând spre unul dintre ceilalți zise zâmbind, în limba atlantă a cărei rostire părea totuși să-l obosească:

– Om.

După aceea, punând mâna pe rând pe toate părțile trupului, le spunea numele în limba lui ciudată, așteptând să-l audă și pe Auta, care începu să rostească deslușit și rar cuvintele atlante. Sclavul văzu că străinul le învață ușor și le ține minte, însă el însuși le uita pe cele străine. Îi păru rău că n-are o bucată de papirus ori măcar un ciob de oală și un os de pește, cum avea totdeauna când învăța limbile străinilor pământeni. Gândindu-se că poate stăpânii turnului vor fi având ceva asemănător, făcu la noroc semn că ar vrea să scrie. Unul dintre ei întâi îl privi mirat, apoi se sculă și-i aduse un teanc de foi ca de papirus, dar foarte albe și subțiri, moi și gingașe, aproape ca o țesătură deasă din fire de păianjen, dacă ar fi fost cu putință așa ceva. Auta luă cu grijă o astfel de foaie, temându-se să n-o rupă, însă foaia nu se rupse, nici măcar nu se îndoi între degete. O ridică și privi prin ea crezând că e străvezie de atâta subțirime, dar nu era. Străinul i-a mai dat și un bețișor lucios, ascuțit la un capăt, dar Auta se întrebă cum va scrie cu el, de vreme ce nici nu avea vopsea în care să-l înmoaie, nici nu era vopsea ori altceva în el, lăsând-o să se scurgă. Încercă să scrie pe mâna sa, de teamă să nu sfâșie foile subțiri, crezând că poate e băgat în acest bețișor vreun cărbune. Dar mâna rămase curată. Străinul i-l luă din mână și apăsă ușor, o clipă, capătul neascuțit. Auta auzi un foșnet neîntrerupt, foarte slab, venind din bețișor. La îndemnul străinului, încercă să-l apropie de foaie, dar nici nu apucă s-o atingă bine că bețișorul făcu pe ea un semn negru. Bucuros și uimit, Auta scrise în limba atlantă semnul cuvântului „stea", și apoi începu să râdă ca un copil. Străinii se ridicară toți și veniră să se uite. Atunci Auta scrise semnul cuvântului om și rosti „om" cu glas tare, arătându-se pe sine... Începutul era făcut. Mai multe ceasuri stătură cu toții și fără întrerupere scriseră cuvinte atlante și cuvinte cerești. Ca să poată însenina sunetul vorbelor străine, Auta se folosea de semnele cu care atlanții scriau numele oamenilor și cuvintele altor popoare. Unde nu avea semne, Auta născoci câteva pentru el.

Se făcuse târziu când ieși din steaua sau din turnul oamenilor ori zeilor străini. Le lăsase acolo globul sticlos cu săgeata lui, numai foile și unealta ciudată de scris fără vopsea și fără cărbune le avea la sine, primite în dar.

Ieșind în lanul de grâu, își văzu măgarul păscând departe spice. Era aproape întuneric și unele stele ieșiseră. Căută să vadă încotro putea fi cortul soldaților și porni într-acolo. Drumul i se păru mai scurt de o clipă.

Soldații stăteau în jurul unui foc și mâncau. Când îl văzu, căpetenia lor întâi crezu că nu este el. Apoi făcu ochii mari.

– N-ai murit? îl întrebă cu glas tremurat.

Auta ridică din umeri. Căpetenia îl privi cu luare-aminte, apoi păru că se dumirește:

– Ori n-au fost nici un fel de zei și țăranilor li s-a năzărit cine știe ce?... Bine că te-ai odihnit măcar. Puteai să și fugi: aici nu te mai căuta nimeni. Ai fost un nătărău!

Auta zâmbi:

– Crezi că e mai bine de trăit într-un lan de grâu decât în palatul Piscului Sfânt?

Căpetenia înghiți un nod. Sclavul urmă:

– Și aflați că este și casa, sunt și zeii. Sunt cinci. Au venit din cer!

– De unde din cer? întrebă un soldat, cu îngrijorare.

– Voi n-ați văzut steaua aceea lunguiață care s-a zărit mai de mult spre miazăzi?...

– Lasă minciunile, robule! bombăni căpetenia. Nu te întreabă nimeni de ce n-ai venit îndată înapoi. N-ai nevoie să minți. Dacă erau zei acolo, nu te mai întorceai viu. Cine a mai văzut zei și a rămas viu, afară de preoți?! Ori crezi că zeii n-au altceva de făcut decât să stea la taifas cu o stârpitură de rob! Să spui altora minciunile astea, cu mine nu-ți merge!

Auta răbdă cuvintele căpeteniei. Ar fi vrut să-i întoarcă spatele, totuși îi spuse:

– Și dacă am să-ți arăt un semn, tot n-ai să mă crezi?

Căpetenia nu zise nimic, dar îl privi cu ochi batjocoritori.

Auta scoase liniștit din sân o cutie dată de străini, o deschise și pe una din foile albe scrise ceva cu bețișorul fermecat. Căpetenia și soldații căscară gura. Căpetenia făcu un pas înapoi. Auta mai zise:

– Sau hai cu mine acolo, să vezi singur dacă am mințit ori nu!

Căpetenia îl privi cu ochii măriți de spaimă și zise repede:

– Nu mă duc!

– Fă ce vrei, îi spuse Auta, dar trimite numaidecât un soldat la palatul Marelui Preot.

Așezându-se în iarbă, sclavul scrise pe una din foile subțiri câteva șiruri de semne și, luând dintr-o lădiță din cort un papirus în care o înfășură și o cutie de aramă în care o închise, pecetlui cutia și o dădu căpeteniei.

Apoi intră în cort să mănânce și să se culce. Străinii îl așteptau a doua zi în turn.

Victor Kernbach

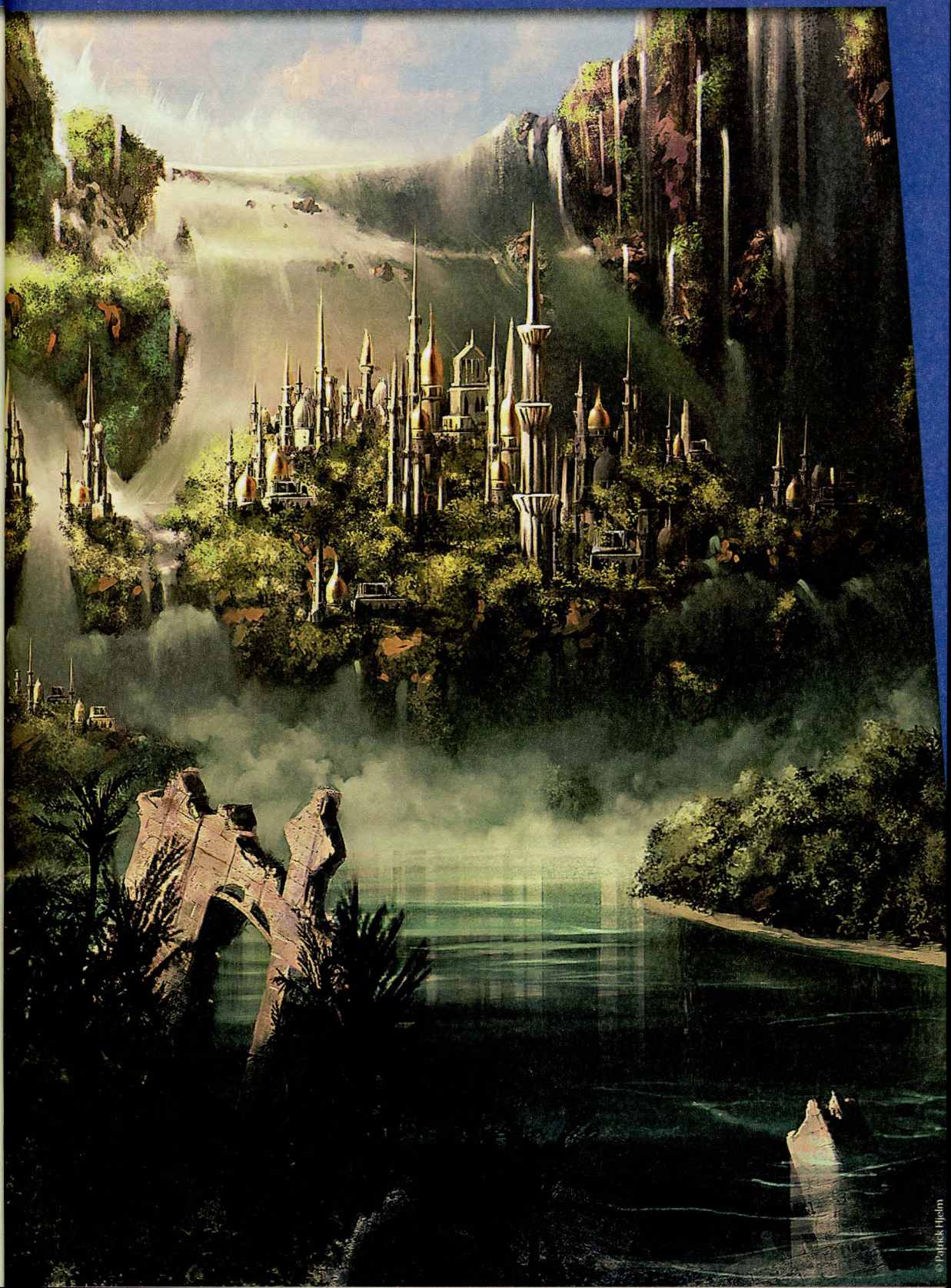
© Patrick Hjelm

Adrian Rogoz, creatorul CPSF

Adrian Rogoz
Scriitor

Scriitor român de SF, publicist, dramaturg, poet și editor. Născut în București, fiul lui Raul Sommer, inginer, și al Madeleinei (născută Daniel). Tatăl său publică, sub pseudonimul Raoul Vera, broșura „Problema comunicării cu Marte și enigma marțiană" (1924), anticipând în felul acesta viitoarele preocupări intelectuale ale fiului.

Își încheie studiile liceale în 1939, dar din cauza războiului este nevoit să-și dea bacalaureatul în 1944. Un lucru asemănător i se întâmplă și cu studiile universitare, însă cu totul din alte motive – termină cursurile Facultății de Filologie în anul 1948, iar licența și-o va lua de-abia în 1971. În această perioadă, lucrează ca laborant (1939-1940), ca muncitor ceferist (1941-1944), ca funcționar la Societatea de Telefoane (1946-1948), ca reporter și, începând cu 1955, ca redactor la revista *Știință și Tehnică*.

Se căsătorește cu scriitoarea SF Viorica Huber (pseudonimul literar al Georginei Viorica Rogoz).

În 1934, scrie prima sa povestire științifico-fantastică, „Astrul principal", urmată de câteva „articole tangente cu știința", dar debutul literar se petrece în luna octombrie 1944, în *Revista Fundațiilor Regale*, cu un poem scris în hexametri și intitulat „Nimfaunesca", premiat anterior de ziarul *Ecoul*, cu ocazia unui concurs literar organizat de poetul Miron Radu Paraschivescu. În urma succesului de care se bucură Adrian Rogoz din partea criticii, Oscar Lemnaru îl prezintă poetului Ion Barbu, sub protecția artistică a căruia se formează ca scriitor, ajungând, târziu, să-și configureze o personalitate lirică proprie, în ceea ce s-a numit ulterior „poezia invariantă". Lirica rămâne însă pentru Adrian Rogoz o aspirație ascunsă, deoarece în scurt timp literatura SF îi subjugă orice altă înclinație, pentru mai bine de 30 de ani.

În 1955, obține premiul II la ediția primului concurs de „proză științifico-fantastică", organizat de revista *Știință și Tehnică*, cu nuvela „Inimă de ciută" (scrisă în colaborare cu Cristian Ghenea). Interesantă ca idee, dar și destul de bine închegată la nivel prozodic, lucrarea publicată în nr. 5 al Colecției de Povestiri Științifico-Fantastice. (1955) are meritul de a fi anticipat cu doisprezece ani evenimentele la vârf din chirurgia mondială pe cord, respectiv primul transplant de inimă din istorie, efectuat de dr. Christiaan Barnard, de la un om decedat la unul viu și, cu douăzeci de ani, pe cel al grefei de cord de la un animal la om.

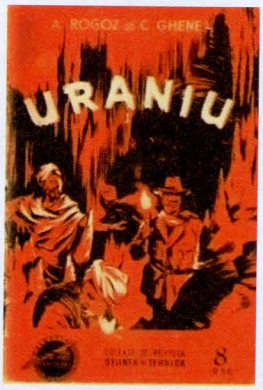

Cu sprijinul lui Virgil Ioanid, redactor-șef al revistei *Știință și Tehnică*, editează începând cu octombrie 1955 faimosul supliment SF Colecția de Povestiri Științifico-Fantastice, care avea să apară (mai întâi, trilunar, apoi bilunar) până în aprilie 1974, fiind la acea oră cea mai longevivă publicație de profil din țară (revista își reia apariția în 1990, sub actuala denumire de „Anticipația – CPSF"). Pe parcursul celor aproape trei decenii de apariție, Adrian Rogoz se identifică cu aceasta până într-atât, încât CPSF ajunge să fie considerată principala sa operă. În felul acesta, el are meritul de a fi pregătit terenul pentru apariția marilor creatori ai genului din literatura română: George Anania, Horia Aramă, Camil Baciu, Romulus Bărbulescu, Victor Bîrlădeanu, Voicu Bugariu, Vladimir Colin, Constantin Cubleșan, Sergiu Fărcășan, Ion Hobana, Mircea Opriță, Gheorghe Săsărman, Miron Scorobete ș.a.

Următoarea creație SF este romanul (considerat neterminat) *Uraniu*, publicat tot în paginile CPSF, în anul 1956; însumând peste două sute de pagini, el este scris în colaborare cu același doctor C. Ghenea. Subiectul aparține epocii Războiului Rece – o uriașă expediție multinațională pleacă în munții Himalaya pentru a descoperi amplasamentul unui reactor nuclear natural, care funcționează aici de câteva mii de ani, în scopul exploatării rezervelor sale de minereu radioactiv, necesar intereselor energetice ale țărilor comuniste. Expediția târăște după sine diverși aventurieri din „tabăra" adversă. Mai mult literatură de

aventuri, ascunsă în spatele unui vag pretext SF, opera reprezintă un antrenament stilistic pentru romanele de mai târziu. De altfel, autorilor le este destul de greu să reușească o linie continuă de sudură între toate liniile narative adunate la un loc – aventura călătoriei exotice, intriga polițistă, romanul preadolescenței și călătoria în timp (în trecut și în viitor). Scrisă într-un ritm destul de alert, acțiunea își poartă personajele prin India, Japonia, America Centrală, China Orientală și Tibet, prin abisurile întunecate și reci ale oceanului planetar, dar și pe crestele înzăpezite ale munților ce formează acoperișul lumii, prin adâncimile înghețate ale peșterilor în care se produc fenomene ciudate, în obscure taverne de mahala, pe străzile unor târguri orientale sau pur și simplu pe drumuri, călătorind cu camionul, cu trenul, cu șalupa, cu bicicleta, în convoi ecvestru și pedestru. Fără să exceleze la capitolul descrierii spațiilor în care se derulează acțiunea, atmosfera „locală" este sugerată totuși auditiv, prin expresii străine căutate, autorul străduindu-se astfel să contureze interesantele comunități lingvistice care ies în calea personajelor. Interesați de limita la care știința se transformă în literatură, autorii se străduiesc să exploateze științific mai multe legende: *Uraniu* naturalizează la noi ideea ce va face carieră în science fiction (cu precădere în ramura consacrată paleoastronauților) că folclorul ascunde, în miezul său obscurizat de simboluri îndelung șlefuite, adevăruri interesante, inclusiv pentru cercetarea științifică. În istoriile cu uriași va fi căutat un hominid ipotetic, giganthropul, iar pe urma trasată de legendele pietrelor vindecătoare expediția își dibuiește calea spre minereul radioactiv. Între altele, interpretarea puțin cam forțată a creației populare orale, ca și datele de specialitate care o servesc, transformă, parțial, *Uraniu* într-un roman SF.

Alături de nuvela „Planeta Mrina în alarmă", apărută în 1959, romanul *Uraniu* se încadrează perfect în stilul hibrid al epocii, în care pretextul SF se amestecă, până la identificare, cu elementul aventuros. Din nuvelă, aflăm că pământenii au început explorarea spațiului solarian și, în exodul lor, au dat peste o civilizație marțiană străveche, aflată într-un stadiu avansat de degradare biologică. Marțienii reușesc să supraviețuiască făcând apel la o formă de organizare socială de tip comunist. Între multele realizări colectiviste, se numără și construirea de canale pe întreaga planetă, dar și construirea a doi sateliți artificiali, Prixto și Astruk (Phobos și Deimos, în limbaj terestru).

Nuvela „Oriana, ei și Gemi 1, 2, 3", apărută în 1964, în CPSF, reprezintă un exercițiu necesar, care precede stilistic romanul *Omul și Năluca*, publicat în

1965, un proiect literar ambițios, dar numai parțial reușit. În structura lui se regăsesc destule șabloane de construcție migrate dinspre scrierea anterioară. Părăsirea formulei foiletonistice aduce totuși mai multă rigoare în tratarea materialului. Subiectul romanului este unul de factură anticipativă, în concordanță cu sensul politic al epocii. În SUA, este pregătită o expediție către planeta Venus. Racheta Spright („Năluca") este pilotată de un tip dur, Dutch Learmonth, care a făcut o pasiune fulgerătoare pentru actrița Morella Snowland, încurcată, la rândul ei, cu Jerome Somerstone, industriașul care finanțează expediția. Morella urmează să se logodească însă cu Allen Ravis, supranumit regele fermoarelor din America. Țelul final al extrem de complicatei intrigi este acela de a sublinia decadența morală a societății capitaliste. Mult mai interesantă este a doua parte a romanului, în care se descrie peisajul venusian, într-o manieră surprinzător de proaspăt coloristic, ce îl apropie pe autor, până la un punct, de cunoscuta operă *Țara norilor purpurii*, romanul fraților Strugațki. Venus este o planetă activă, acoperită de vulcani și frământată de nenumărate erupții, cutremure și explozii. Vegetația este halucinantă, arborii având un diametru de peste 150 de metri și există anumite specii de plante care ajung la maturitate și produc fructe în decurs de numai câteva zile. În oceane, poți întâlni monștri cu tentacule lungi de 20 de metri, dar și un fel de ihtiozauri, având capacitățile unui țipar electric. Indigenii sunt oameni-arbori, asemenea extratereștrilor brokolieni, care apar în scrierile lui E.R. Burroughs: au patru degete, piele portocalie, păr verde-auriu și sisteme de asimilare a hranei comparabile cu cele umane. Autorul chiar se străduiește să inventeze un limbaj pentru a intra în comunicație cu această lume stranie. Subiectul secvenței extraterestre se învârte în jurul fascinației erotice pe care o resimte eroul pământean față de o fragilă fată-plantă, omului devenindu-i extrem de limpezi limitele sale biologice, dar și barierele ontologice între care-l ține bine ferecat propria sa natură rigid-umană. În acest punct de contact al erotismului cu exotismul cosmic și cu exobiologia, Adrian Rogoz reușește să depășească convenționalismul schematic și să găsească un timbru narativ autentic. Sedus de o perspectivă estetică, Adrian Rogoz visează la o omenire nutrită eugenic prin fotosinteză, extrăgându-și energia direct din lumina solară. Opera rămâne o interesantă pledoarie pentru noua știință care bate la porțile afirmării deceniului al șaptelea din secolul trecut – xenobiologia.

Volumul de proză scurtă „Lumi stranii" apare în același an 1965, subliniind drumul exclusiv SF pe care s-a angajat autorul său.

Prețul secant al genunii (1974) este cea de-a doua operă a sa, remarcată de critica de specialitate pentru că reunește într-un singur tot mai multe idei paradoxale. Sub acest titlu abscons se ascunde o originală versiune, în registru SF, a unui motiv literar ilustru – „căutarea absolutului". Dav Bogar, denumit și nebunul spațiului, este un șahist de geniu care, neînvins pe tot cuprinsul Federației Galactice, obosit și plictisit de întâlnirile de rutină cu parteneri mult mai slabi, își dorește până la obsesie să se confrunte cu nooplaneta Tehom. Aceasta se dovedește a fi o inteligență natural structurată la dimensiuni gigantice, în maniera planetei Solaris a lui Stanisław Lem, și programată de un enigmatic și celebru șahist pământean, Kim Kerim, astfel încât să fie invincibilă la jocul de șah. Tehom este, în același timp, și o mașină de formulat enigme, în felul Sfinxului antic. Îmbrăcând haina unor partide de șah, rebusurile sale pun inteligența umană în situații limită, ca în basme și în mituri: eșecul presupune, automat, acceptarea singurei pedepse posibile – distrugerea fizică, descompunerea în elementele chimice de bază, cu ajutorul cărora planeta își menține active fluxurile energetice. Jucat pe viață și pe moarte, șahul încetează să mai fie un element abstract, devenind o anticameră a nebuniei și a infinitului. Tulburătoarea victorie a șahistului este explicată astfel chiar de autor: „...în procesul de umanizare, Tehom dobândise un instinct al normalului. Or, în finișul meciului, automatizându-și stilul, tindea spre infinit, depășind cu totul domeniul normal." Considerat mai degrabă o nuvelă de mari dimensiuni decât un roman propriu-zis, *Prețul secant al genunii* este, în același timp, și titlul volumului de proză, care mai cuprinde și nuvelele „Alambai sau arcanele artei" și „Altarul zeilor stohastici", lucrare distinsă în 1972 cu Premiul Special al Eurocon-ului de la Triest.

„Altarul zeilor stohastici" reprezintă o ironică examinare la rece a factorului absurd din existența umană: într-un viitor oarecare, societatea terestră devine extrem de tehnicizată și se află la discreția factorului cibernetic. Personajul principal, ajuns victimă a unui întreg șir de accidente, aproape simultane, este tratat ca o curiozitate stohastică de zeii-roboți ce conduc destinele acestei lumi. O soluție paradoxală, cerută totuși de contextul imaginat, face ca omul salvat de conjuncția tuturor șanselor posibile să fie sacrificat imediat, într-un extaz al justiției cibernetice, deloc dispusă să lase să-i scape nerezolvată, în sens strict logic, „probabilitatea care tinde spre zero". Dintr-o ingenioasă problemă de statistică și de calcul al probabilităților, Andrei Rogoz creează aici un delir al exactității inumane, acela al cifrelor considerate ca valori absolute.

În afară de SF, Andrei Rogoz își încearcă norocul și în teatru, unde, împreună cu C. Constantin, scrie drama

„Martin Roger descoperă America" (1953; reprezentată în 1952), în care critică modul de viață capitalist; depășită din punct de vedere literar, piesa mai poate fi consultată azi numai pentru o eventuală documentare asupra metodelor propagandistice folosite în timpul Războiului Rece.

Piesa de teatru „Privire din pom asupra realității" (1984) își înscrie viziunea escatologică într-o tradiție a avertismentelor dramatice pe tema războiului atomic, ilustrată la noi de Horia Lovinescu („Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă") și Ion D. Sârbu („Arca bunei speranțe"). Piesa e o tragicomedie postatomică, în care motivul „doamna și vagabondul", fertil în ce privește comicul de limbaj și burlescul situațiilor antrenate, fuzionează cu cel al noului cuplu adamic, experimentat de Aderca, dar și de alții, în anticipația interbelică. Urcându-și în copacul biblic personajele, pe fundalul unui infern radioactiv, autorul produce un apocalips vesel, de care se râde strâmb, ca de o lume amuzantă, dar părăsită de speranță.

În 1981, la vârsta de șaizeci de ani, scriitorul revine la prima sa dragoste și publică volumul de versuri *Inimă rezistentă*. Mai mult decât în ciclul barbian din tinerețe, versurile palindromice (care rămân identice cu ele însele și când sunt citite invers) își creează singure propriul lor mister, de o aparent transparentă, dar, în realitate, impenetrabilă enigmă, în reflecția hipnotică a unor paralele oglinzi verbale. Ca o „găselniță" genială a autorului (în maniera celei propuse de Camil Petrescu), rămân decorativele caligrame bicolore, prin care elementele lirice invariante pot fi vizualizate și care asigură volumului un aer straniu și excentric.

Se cuvine subliniată și activitatea desfășurată în domeniul traducerilor. Rămân antologice traducerile romanelor *Nebuloasa din Andromeda* al lui I. Efremov, *Solaris* de S. Lem, precum și a mai multor povestiri și nuvele din operele lui Boris Polevoi, Jules Verne, A. Gonciar, V. Safonov, N.A. Nekrasov, Vl. Nemțov, M. Pasek. Ca traducător, folosește frecvent pseudonimul Dorin A. Groza.

În 1989, emigrează în Germania, la Bad Nauheim, de unde revine o singură dată, cu ocazia sărbătoririi, în 1993, a apariției numărului 500 al revistei născute din strădania și chinul său extraordinar – „Anticipația – Colecția de Povestiri Științifico-Fantastice", al cărui șir este reluat la începutul anilor '90, de la numărul 467.

Alte scrieri: „Fugă în spațiu-timp" (1965), „Mai mult ca perfectul crimei" (1974), „Mesaj" (1981), „Supraviețuitorul" (1982).

Opere care nu se încadrează în SF: *Comentariu dialectic la Edgar Allan Poe* (1969, versuri), *Progresiv* (1970, versuri); studii și eseuri: „De la stăpânii visului, la sclavii cosmosului" (1961), „Fantezia prodigioasă a lui Anatoli Dneprov" (1963), „Laboratorul mitului" (1965), „Introducere în studiul regnurilor fantastice" (1966), „Farfurii zburătoare în radarul anticipației" (1967), „Poul Anderson, maestru al periplului temporal" (1969), „Omul care a născocit fizica: 25 de ani de la moartea lui H.G. Wells" (1971), „Ce-i datorăm lui Dante?" (1972), „Science Fiction-ul brazilian și coloratura lui aparte" (1973), „Anticipația și genul gnomic" (1973), „La vest de Arkham – o poartă a infernului" (1973), „În sfârșit, SOLARISIENII – scurt istoric al SF și fandomului românesc" (1973), „Aventurile fandomului român" (1983), „Partea nevăzută a fantasticului – fantasticul din realitate și știință" (1983).

Aurel Cărășel

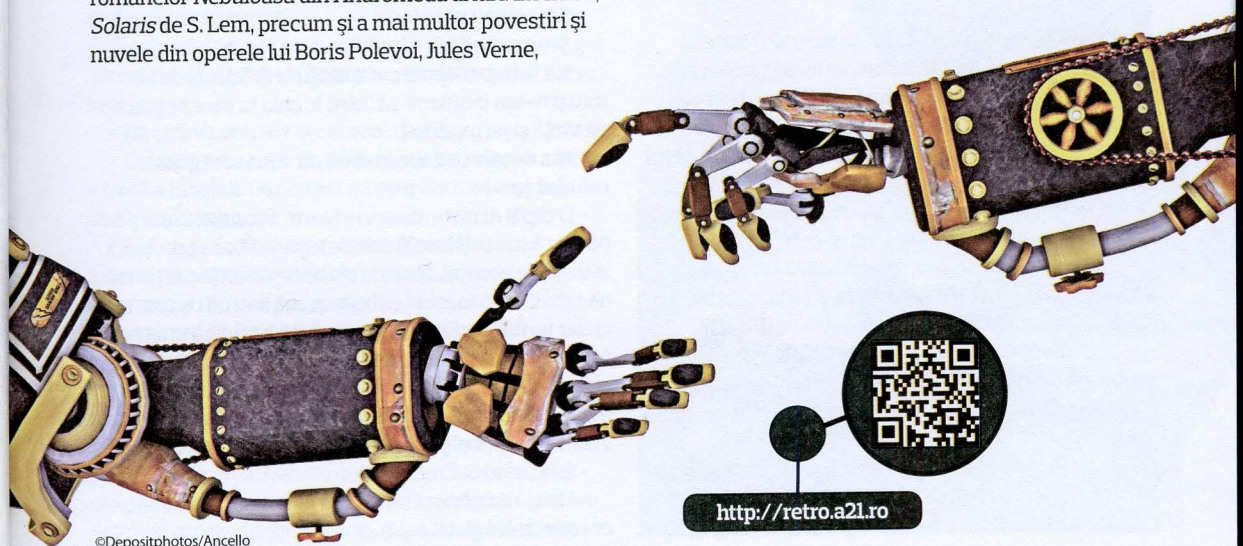

©Depositphotos/Ancello

http://retro.a21.ro

Prețul secant al genunii

Ficțiune - fragment

Îndemnat de afinitatea bioformelor asemănătoare, Dav se îndreptă imediat spre unul dintre grupurile de umanoizi. Îi veni în întâmpinare un ins nu prea înalt, îmbrăcat, ca și ceilalți tovarăși ai săi, într-un trening modular. Așadar pentru ei atmosfera era respirabilă.

– Bun sosit! îi spuse în a treia limbă galactică individul, schițând cu singurul său ochi spân de gene un zâmbet care lui Dav îi păru suspect. Avea o față vânătă și brăzdată de cute adânci. Când ai căzut în cursă, cred că nu te așteptai să găsești un asemenea bâlci...

– Poate că mă așteptam, îi răspunse Dav. De unde ești?

– De pe planeta Glaf din sistemul Sargami...

– Noi îl numim Procyon...

– Asta înseamnă că vii din...

– Nu, sunt un cebe, dar părinții mei au fost de pe Terra.

Ceilalți umanoizi îl înconjurară și Dav observă că majoritatea aveau obrazul unor bătrâni.

– S-ar zice că sunteți de mult aici.

– Ultimul dintre noi care a debarcat în această hrubă a făcut-o acum vreo cincisprezece ani. Dar îl vezi pe Krumch, moșneagul care zace în fotoliul acela? El a picat acum vreo treisprezece decenii... Era un cebe ca tine și a ajuns aici de mic.

– Pentru el infernul a fost ca un orfelinat, râse strâmb un tip cu capul verzui, trapezoidal și cu urechile clăpăuge.

– De ce nu-ți scoți țoalele astea siderale? întrebă un lungan pe care, după înfățișarea lui păsărească, Dav îl bănui de pe o planetă din Capella. Nu-i nevoie, continuă el, văzând că Dav își consultă atmoscopul. Toți muritorii din clasa HH pot respira excelent în aerul de-aici. Și, în timp ce noul venit își trase de pe cap casca, adăugă cu un fel de orgoliu antropomorfic: E limpede că vizuina asta a scornit-o doar unul ca noi!

– Și n-ați încercat să ieșiți din colivie? îi cercetă Dav, adoptând stilul lor. Nu-i răspunseră. Așadar n-ați reușit? Râseră răutăcios în cor. Și mesele astea ce rost au?

– Sunt mese de șah. N-ai auzit niciodată de acest joc? și din nou prinseră a hohoti cu un soi de veselă disperare. Chicotea tușit până și bătrânul care zăcea în fotoliu.

– Ba am auzit, râse și Dav. Tocmai din pricina șahului am descins aici. Spre deosebire de voi, n-am căzut în cursă, ci am venit dinadins ca să joc șah. Înțelegeți?

Hohotele tuturora amuțiră, dar după câteva clipe erupseră din nou, asurzitor. Peste obrajii scofâlciți ai moșneagului șiroiau lacrimile când se hotărî să articuleze cu greu:

– Omul acesta este nebun!

– Poate că ai dreptate, bătrâne, zise Dav. De altminteri, așa mi s-a și spus: nebunul spațiului.

Umanoizii fremătară și parcă o undă de simpatie se distingea în larma lor.

– Bine, nebunule! spuse Krumch. Avea figura unui înțelept și, dintre ființele cu aspect uman, aducea cel mai mult cu Dav. Nimic mai lesne, decât să facem o probă. Duceți-mă la o masă! porunci el.

– De unde ești? întrebă Dav pe când își potriveau piesele.

– Epsilon Eridani numiți voi sistemul de unde veneau părinții mei. Joacă tu cu albele. Când am căzut aici, n-am avut mai mult de doi-trei ani. Ai mutat bine, dar suntem abia în deschidere. Aș putea susține că toată viața n-am făcut altceva decât să joc șah. Am fost învățat să joc șah după cum pe planete copiilor li se dă o meserie vitală. Nu cred că e bună ultima ta mișcare. Probabil că mintea mea era potrivită pentru această îndeletnicire, fiindcă la început foarte rar m-a învins cineva, iar apoi nimeni n-a mai fost în stare s-o facă. Nu te-ai descurcat rău. Înseamnă că ești mai primejdios decât pari. Dar atunci de ce nu joci mai agresiv?

– Fiindcă îmi place să joc cu tine, surâse Dav.

– Să joci sau să te joci?

– Și una, și alta.

– Nu te bucura prea curând. Și nu te întrebi de ce totuși n-am îndrăznit să intru în sala în care se joacă pe viață și pe moarte?

– Nu, deoarece deocamdată nu cunosc regulile celuilalt joc.

– O clipă! Ai niște manevre foarte ascunse. Chiar ți se părea că mă poți încolți atât de repede? Dar să revenim la discuția noastră. Nu este vorba de un alt joc, ci de un alt adversar: o mașină extraordinară sau un om cu un creier teribil, căci îndărătul mașinii tot mintea unui om trebuie să fie. Nimeni nu știe însă nimic, fiindcă nimeni nu s-a mai întors vreodată de acolo. Și bătrânul arătă cu mâna înspre un ieșind semielipsoidal, ca o intrare ce se vedea în mijlocul peretelui din fund al imensei incinte.

– Și au încercat mulți să intre?

– Mulți, dar nimeni nu s-a mai întors să povestească ce i s-a-ntâmplat.

– Se zvonește că totuși câțiva ar fi scăpat. Eu n-am ajuns să stau de vorbă decât cu unul, bătrân și el, cam smucit și bețiv.

– Se știe așadar de planeta aceasta și nu s-au gândit să ne salveze!?

– Circulă fel și fel de povești. Nimeni însă nu le ia în serios.

– Dar tu cum de le-ai luat?

– N-ai spus chiar tu că eu sunt nebun? zâmbi Dav.

– Nebun nenebun, ai profitat de discuție și iar ai încercat să mă-nvălui, mârâi Krumch. Uite ce-ți răspund eu.

– Joci grozav, unchiașule! exclamă Dav. De ce n-ai cutezat să te salvezi?

– Poate că mi-a fost teamă, gemu bătrânul.

– Teamă de mașină?

– De mașină sau poate de lumea exterioară. Eu nu știu decât să joc șah. Chiar dacă scăpam de aici, ce era să fac? Nu mă pricep la astronave... Odată ajuns afară, aș fi fost ca mort. Aici ne dau de mâncare, de băut, cei dintr-o altă bioclasă primesc gazele necesare respirației... Aici am tot ce-mi trebuie ca să supraviețuiesc. Am trecut de o sută treizeci de ani și-o să mai trăiesc câteva decenii... Ai început să complici îngrozitor jocul. Vezi să nu cazi în propriile tale capcane. În ceea ce-l privește pe omul cu care ai discutat, nu este exclus să fi spus adevărul. Am impresia că vreo patru dintre tovarășii mei de captivitate au reușit să scape.

– Ce te face să crezi asta?

– Există acolo două uși.

– Nu se vede nimic.

– Acum nu, dar de îndată ce intră cineva, peretele devine transparent...

– Și cum poate pătrunde cineva dincolo?

– Pășești pe o mică platformă din fața intrării, și ea se deschide automat.

Tot ritualul acesta se moștenește din generație în generație, căci, probabil, construcția dăinuie de câteva secole...

– De câteva secole? Și cei care mor?

– Cei care mor sunt vârâți în nișele de colo, iar restul e treaba mașinii. Dar e absolut stupidă mutarea ta! Unde vrei să ajungi?

Până atunci mai mult vorbiseră, piesele fiind mișcate aproape fără nici o pauză. Și deodată moșneagul rămase pe gânduri.

– Spuneai că sunt acolo două uși... stărui Dav.

– Să sporovăim mai puțin și să jucăm mai atent, hârâi tușind Krumch. Așa... în sfârșit înțeleg... Ai avut un plan nemaipomenit, dar n-ai fost destul de subtil. Dacă mișcarea nu ți-ar fi fost atât de bizară, m-ai fi păcălit... Ha! ha! ha! Bătrânul tresăltă radios în fotoliul său. Putem continua. Da, două uși. Doar de patru ori s-a deschis ușa din dreapta. Încolo, după fiecare întâlnire

©Depositphotos/Andrey Lishnevsky

nefericită, se deschidea ușa din stânga.

– De unde știi cum erau partidele?

– „Ecranul" rămâne luminat atât timp cât cel dinăuntru n-a părăsit sala, iar în momentul în care acesta se ridica de la masă îmi dădeam seama dintr-o privire cum s-a terminat partida. Or, de fiecare dată când s-a deschis ușa din dreapta, lupta s-a încheiat remiză. Dar ce faci?! Pierzi calitatea jucând astfel.

– Ți-o dăruiesc, bătrâne. De altfel o meriți.

– Iar mă silești să-mi pierd timpul cu calcule astronomice.

– Nu te silesc, dar tu nu vrei deloc să cedezi...

– Chiar speri să mai bați?

– Nu știu. Joci formidabil și, ca să pot câștiga, te atac unde bănuiesc că ești mai slab: te împing în labirintul variantelor.

– Mă împingi?! Mă îmbrânceștI! Dar stai, copile, nimeni nu mă poate obliga să-ți iau turnul...

Dav râse și-i ținură hangul chiar și chibiții care nu erau jucători prea puternici: înțelegeau cu toții că bătrânul nu mai avea siguranța dinainte.

– Și mai departe?

– Și mai departe, poftim! Mut acest nevinovat pion...

– Nu, m-am referit la cele două uși, la cele patru remize și la bețivanul de Guthrie care s-a lăudat că a bătut mașina.

– Minte! țipă indignat Krumch. Nimeni n-a bătut vreodată mașina. Măcar de o sută treizeci de ani încoace. N-ai putea să mi-l descrii pe individul ăla?

– Îl recunoști? și Dav scoase din haină microfilmul pe care-l făcuse în spelunca lacustră.

Bătrânul îl studie îndelung, apoi mormăi:

– Cred că-mi amintesc de mutra lui. Minte.

– Adică n-a smuls decât egalitatea...

– Da. Apoi a părăsit încăperea prin ușa din dreapta și, după câteva ore, caverna noastră a trepidat ca atunci când își ia zborul o astronavă. Și la venirea ta am simțit vibrațiile coborârii... Iar îmi arunci nisip în ochi! Acum lași în priză chiar dama.

– Uită-te mai bine! N-ai altă cale decât s-o iei.

– Probabil, răspunse cam indispus celălalt, dar dacă ți-o iau îți activez atacul și nu mai am șanse de victorie.

– Tot ce mi-ai istorisit a fost din cale afară de interesant! Primești remiza, bătrâne?

– O primesc, du-te naibii! N-am mai jucat în viața mea o partidă atât de ciudată. Și acum ce-ai de gând?

– Să fac ce n-ai făcut tu: să intru în cușca fiarei.

– Ți-am mai spus că, afară, viața mea nu valorează nimic.

– Ești lipsit de fantezie. Ați încercat să pătrundeți dincolo doi oameni? Tu, să zicem, împreună cu cineva care să nu joace șah, dar care să știe cum se dirijează o cosmonavă...

– De când trăiesc aici nu i-a trecut nimănui prin minte un asemenea lucru.

– Dar acum ți-ar putea trece?

– Vrei adică să intrăm împreună?

– De ce nu? Eu oricum mă voi duce. Tu însuți ai afirmat că o remiză deschide ușa din dreapta. N-am nici o îndoială că o remiză voi reuși să obțin. Îndărătul mașinii – tot tu ai spus – există creierul unui om. Or, nici o făptură n-a fost în stare să mă bată vreodată. Și Dav se ridică de la masă. De altminteri, sunt sigur că și tu ai putea să realizezi o remiză. Dar, zi, câte partide are dreptul să dispute cel care se-ncumetă să intre?

– Nu le-am numărat.

– De ce? Ar fi fost interesant...

– Crezi? Chiar de ce nu le-am numărat?

– Fiindcă erai convins că n-ai să fii niciodată adversarul mașinii...

– Nu numai din cauza asta... Ba nu din cauza asta. Acum știu: cel care joacă „în cușcă" acoperă tabla, așa că de aici nu-i posibil să-i urmărești mutările decât întâmplător, când se ridică de la masă. Partida – pricepi? – nu-mi trezea nici un interes. Doar configurația finală îmi spunea ceva, și aceasta în cazul atât de rar al unei egalități.

– Totuși nu ții minte nimic? Se jucau zece partide?

– Poate și mai multe...

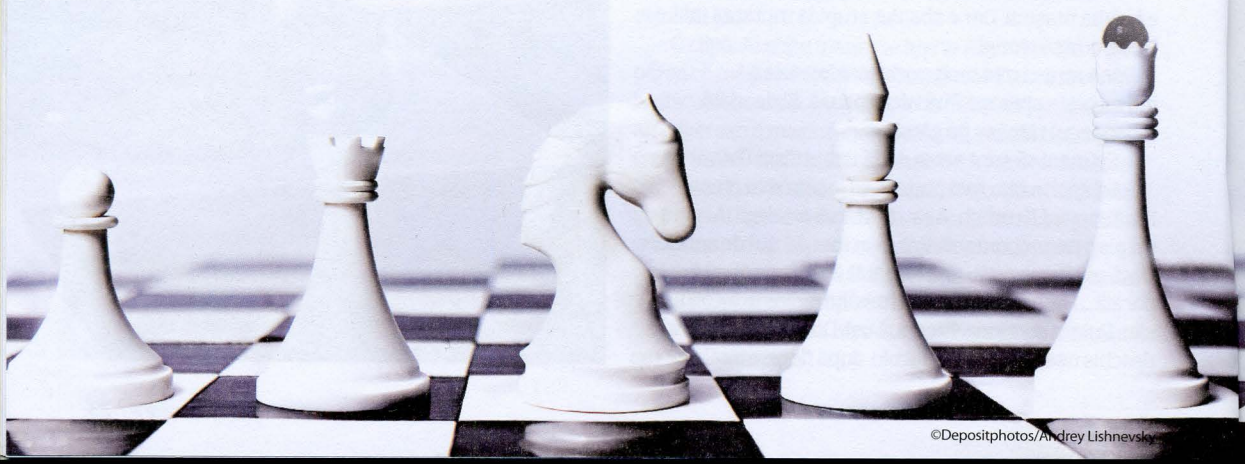

©Depositphotos/Andrey Lishnevsky

– Guthrie susținea că numărul maxim era de douăzeci.

– Din nou a mințit.

– Ești chiar atât de sigur?

– Da. N-avea în nici un fel posibilitatea să afle numărul maxim. Să presupunem că a obținut remiza la a douăzecea rundă. De unde știa el, de vreme ce a șters-o, că altcineva n-a ajuns la același rezultat după cincizeci de partide?

– Și ai impresia că s-au disputat cândva atâtea?

– Nu. Vreau doar să spun că nimeni nu știe nimic și că deci beținvanul tău este pur și simplu un mitoman.

– Nu-i exclus, dar mitomanul a forțat totuși accesul în ucigătorul sanctuar. Ei, mă-nsoțești?

Bătrânul nu răspunse. Ochii săi priveau parcă fascinați spre peretele dindărătul lui Dav. Acesta se întoarse ca ars și, văzând ieșindul semielipsoidal luminat ca un ecran, fugi într-acolo. Cel dinăuntru era tocmai cefalopodul întâlnit la coborârea pe Tehom. Dav ciocăni în peretele transparent ca să atragă atenția făpturii de dincolo; apoi izbi din răsputeri cu un obiect metalic; se zbătu în zadar: materialul care despărțea cele două încăperi avea o duritate extraordinară, ba chiar insonoriza toate loviturile. Astronautul cu trup de caracatiță stătea cu spatele spre el, acoperind masa de șah. Își agita grotesc unul dintre tentacule.

O curiozitate rece puse stăpânire pe Dav: sub ochii lui se înfruntau două lumi. Pe brațele astromoluștei (căci totuși brațe erau de vreme ce aparțineau unei ființe cugetătoare) începură din nou să scânteieze nervos fotoforii. Pe urmă, bizara creatură zvâcni ca și când s-ar fi mâniat și, îndepărtându-se puțin de locul în care stătuse, îi dădu lui Dav posibilitatea să vadă eșichierul. Dintr-o ochire, remarcă pe tablă dispoziția absurdă a pieselor... Caracatița nu cunoștea jocul!

De cealaltă parte a mesei se vedea corpul mașinii: o viziune rudimentară a unui trup omenesc. Un cap cubic pe trunchiul-paralelipiped și tijele brațelor. Senzorii luminoși ce închipuiau ochii sclipeau și ei parcă uimiți. Apoi lucrurile se precipitară. Cefalopodul scoase rapid dintr-un buzunar un mic obiect și cu un jet de laser biciui fața, pieptul, articulațiile mașinii. În aceeași clipă un val orbitor irumpse dinspre ea și, mai înainte ca întreaga încăpere să fie inundată de un nor verde-violet, apucară să întrezărească deschiderea ușii din stânga. Ecranul se stinse încet fără să se mai poată distinge nimic din drama de dincolo.

– Ai priceput ceva? murmură Krumch.

– Un amănunt esențial, răspunse Dav.

– Că nimeni nu poate învinge în nici un fel monstrul?

– Nu. Am recunoscut eșichierul de onix.

– Vorbești aiurea!

– Dimpotrivă! încep să-mi dau seama cum stau lucrurile: mașina este opera lui Kim Kerim. Și, observând figura perplexă a moșneagului, Dav continuă: Kim Kerim reprezintă una dintre culmile șahului, alături de anonimul care a plăsmuit jocul minții, alături de fenomenalul Alehin sau de Acuaria...

– N-am auzit de ei? Și de unde cunoști eșichierul...?

– Toate muzeele de șah au câte o copie.

– S-ar putea ca masa văzută de tine să fie și ea o copie.

– Într-adevăr, dar una originală... Ei bine, vii cu mine?

– Să nu crezi că m-a speriat scena la care am asistat.

– Dar ceva tot te îngrozește...

– Lumea de afară. Știi, am auzit că, scoase din fundul mării la suprafață, unele animale pier într-o clipă...

– Eu totuși voi intra. Doar pentru aceasta am venit.

– Încerc să te-nțeleg... Dar dacă reușești, ai să te mai întorci?

– Fără doar și poate. Ca să-ți povestesc ce s-a întâmplat acolo...

Un astru iluzoriu declină în incintă, amăgind cu o noapte artificială. Dav se izolă într-o alveolă încastrată în perete și adormi de cum închise ochii... Visă o nesfârșită partidă de șah începută parcă la începutul lumii. Nimeni nu știa să-i spună în ce constă premiul, dar ceva nelămurit îl făcea să creadă că era enorm, poate chiar infinit...

Adrian Rogoz

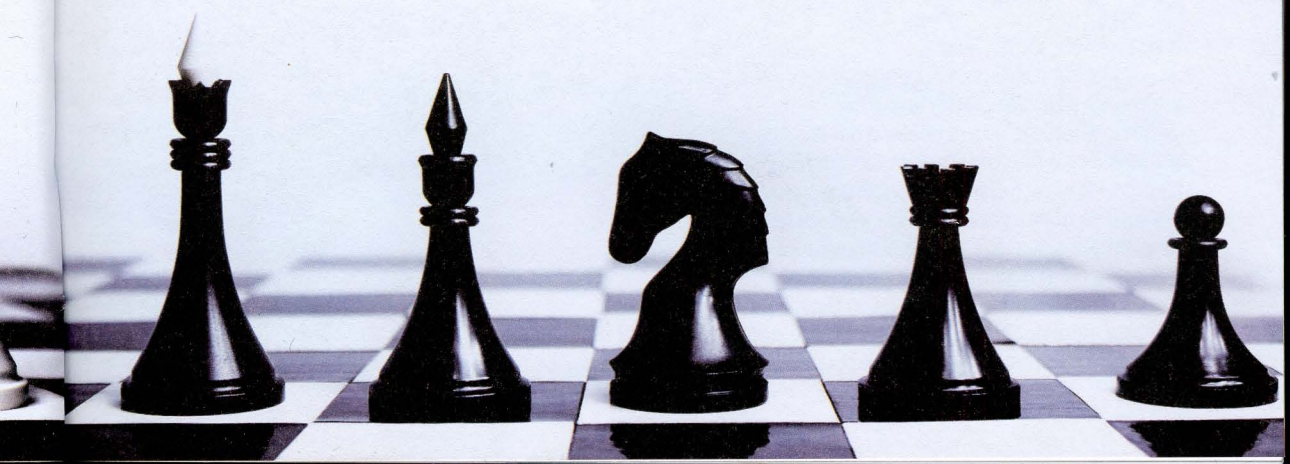

Tentativă de răspuns la o întrebare nepusă

Mihai-Dan Pavelescu

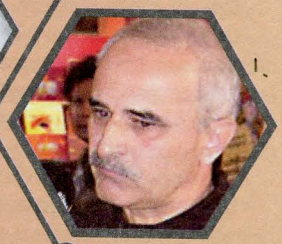

Începând cu anul 1982 au apărut șaisprezece *Almanahuri Anticipația* (AA), iar între 1993 și 1999 am conceput cuprinsul ultimelor șapte. Un „cifrangiu" ca mine nu poate să nu observe, amuzat, că AA și-a încetat apariția înaintea anului 2000 *(el fin del mundo)*, iar acum reapare în apoca(e)lipticul 2012.

Probabil că almanahul de față va fi destul de burdușit de mementouri vitejești sau amuzante, așa încât mă întreb dacă mai are vreun rost să contribui în direcția respectivă – prin evocarea camerelor de la etajul 3 din aripa C a Casei Scânteii, pe care le-am bântuit zece ani? Prin enumerarea celor care au contribuit la apariția atâtor numere din Colecția de Povestiri Științifico-Fantastice Anticipația (CPSFA) și AA sau a celor care au înmormântat publicațiile acelea?

Probabil că nu.

În 1991, când am început să oblăduiesc CPSFA, vremurile noi redefineau trecutul și m-am gândit că o șansă de păstrare a lui ar fi fost cuvântul vorbit: intervievarea celor implicați înainte de 1989 în lumea SF-ului, personalități și personaje mărunte deopotrivă, care să povestească TOT ce-și aminteau de la consfătuirile/convențiile/„zilele cenaclului XYZ" de pe atunci, urmată de procesarea interviurilor și fuzionarea lor într-un volum-document.

N-au trecut însă decât două luni și Dan Merișca n-a mai fost printre noi, iar planul neclar care voia să se înfiripeze din discuțiile purtate în nopțile când îmi telefona din Casa de Cultură a plecat după multe alte proiecte nici măcar începute. Ideea nu mă părăsise însă; după explozia internetului, m-am gândit că așa ceva ar fi fost încă și mai simplu de realizat prin înființarea unui site pe care toți să-și deșerte tolbele de amintiri, ori să le completeze reciproc. Sigur că da, ar fi necesitat existența unui moderator acceptat de toate „taberele" (nu tocmai ușor), asumarea unei responsabilități (cu toate șuturile inevitabile pe care le primesc coordonatorii)... iar vremurile acelea oricum trecuseră și am înțeles că trebuie lăsate în pace. Am conceput *Dicționar SF*.

Apoi CPSFA și AA au murit, dar acum pot reînvia. Ce ar trebui să facă ele?

Întrebarea reală este care ar fi rolul/rostul unui almanah în prezent, când imaginea pe care o atingi cu degetul înlătură treptat cuvântul pe care-l citești în minte. Un almanah nu mai poate avea rolul de ocolire a cenzurii dinainte de 1989 (de acreție a creatorilor în jurul unui gen prin care se puteau exprima disimulat) și nici cel de sincronizare cu Occidentul din perioada 1990–2000,

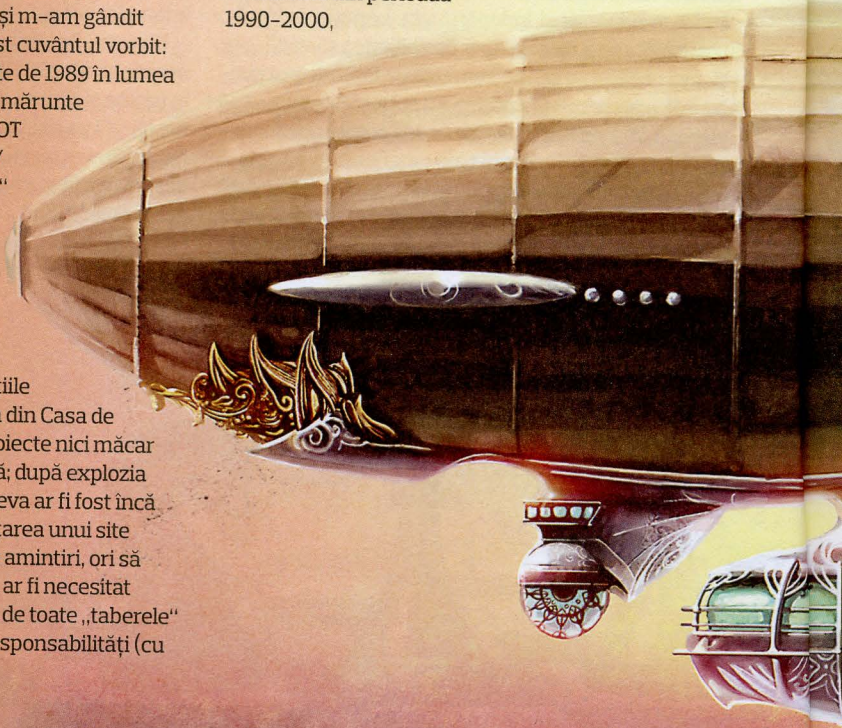

the medium is the message
Texte esențiale
Marshall McLuhan

când internetul nu devenise parte curentă din existența noastră.

În trecut AA a fost un conglomerat de ficțiune, critică literară, desene/picturi, BD, informații generale din domeniul SF etc. Uneori a încercat să se structureze în jurul unor teme, dosare, medalioane, dar în majoritatea cazurilor a rămas mai degrabă inform, oferind pur și simplu câte ceva interesant cât mai multor cititori.

Dar „times they are a-changing" și nu știu dacă o asemenea configurație ar putea rezista mai mult de una sau două apariții pentru nostalgici.

Dincolo de modelul simplist al unei antologii, al unui volum de *Best of*, ar putea încerca să polarizeze (prin calitate și brand) SF-ul din România – un deziderat visat de mai toate organizațiile și cenaclurile, care rămân totuși dezbinate (în esență din cauza unor personalități inflexibile). Din păcate, nu cred că așa ceva va fi posibil, până nu va apărea un catalizator uman care să împace taberele.

Dacă nu va putea fi „lângă oameni", almanahul ar putea anticipa în sensul propriu al cuvântului. Ar putea încerca să întrezărească viitorul, contrazicând afirmația lui McLuhan: „Înaintăm cu spatele în viitor; privim prezentul printr-o oglindă retrovizoare." Ar putea să iasă din cadrul de referință al epocii sale și să prezinte modele futurologice, economice și sociale interesante, scandaloase sau pur și simplu bizare.

Nu s-ar transforma însă într-o publicație prea „științifică", prea „tehnică" pentru iubitorii SF-ului, care caută (totuși) literatură? (Folosesc termenul „literatură" în sens general, înglobându-i toate genurile de creație: artă plastică, BD, film, teatru, modelism etc.) Mă tem că da, iar publicațiile tehnice adresate marelui public au un singur veteran real (revista CHIP), restul supraviețuind grație exclusiv ambiției patronilor trusturilor de presă cărora le aparțin.

Ar putea să „anticipeze" tendințele viitoare ale artei (implicit ale literaturii). S-ar limita, desigur, la cuvântul/imaginea tipărită și, în plus, experimentele nu i-au atras niciodată pe cititorii români de science fiction, realitate lesne vizibilă din eșecul comercial al curentelor New Weird sau slipstream.

Până acum numai pesimism și strâmbături neîncrezătoare, veți spune. „Fii constructiv!", veți țipa. „Vino și cu propuneri!"

Singura propunere reală ar fi transparența interactivă. Un site/blog/cont Facebook funcțional, prin care să se comunice constant cu oamenii, cu cei care, în cele din urmă, ar dori să cumpere almanahul. Să afle direct de la ei ce își doresc, să le sugereze să-și dorească și altceva, să le testeze reacțiile, să le ia pulsul, să-i atragă în calitate de colaboratori, să trezească interes, convingere (de ce nu, loialitate?) etc. Asta ar însemna să schimbe însă mediul? Nu, ci să-l integreze. Iar de la un an la altul ar învăța suficient de multe ca să-și definească mai precis publicul.

ancheta ANTICIPAȚIA

Cele mai luminate minți contemporane răspund la trei întrebări fascinante şi pertinente

Construim viitorul cunoscându-ne mai bine trecutul. Echipa de vizionari care a conceput primul *Almanah Anticipația* s-a gândit să realizeze o mini-anchetă în rândul celor mai luminate minți ale acelei perioade. Cele trei întrebări puse atunci, rămase la fel de fascinante și pertinente și acum, invitau nu atât la răspunsuri concrete și exacte, cât la speculații plauzibile legate de viitorul nu foarte îndepărtat. Multe dintre răspunsurile primite acum trei decenii s-au dovedit a fi veritabile profeții, demonstrând o dată în plus puterea anticipativă a românilor.

În semn de apreciere față de „vechea gardă", am decis ca în această ediție-eveniment să reluăm ancheta în rândul personalităților contemporane nouă, utilizând exact același set de întrebări. Alături de noile răspunsuri am strecurat și câteva dintre cele din 1982, invitându-vă să sesizați – dacă e cazul – vreo diferență. Progresele științifice și tehnologice înregistrate în ultimii 30 de ani par să nu fi știrbit cu nimic validitatea extrem de interesantelor prognoze făcute acum trei decenii, pe care noile predicții nu pot decât să le îmbogățească.

1.
Care considerați că va fi, în domeniul dvs. de activitate, descoperirea științifică de cea mai mare importanță pentru secolul 21?

2.
Dacă, în ce împrejurări și când anume considerați că se va produce contactul omenirii cu o civilizație extraterestră?

3.
Cum vedeți dezvoltarea comunicării interumane în secolul viitor?

http://ancheta.a21.ro

©Depositphotos/Sybille Yates

Florin Munteanu
Cercetător

„Comunicarea interumană involuează“

1 O întrebare dificilă, căci m-a făcut în primul rând să mă gândesc: dar oare care mai este domeniul meu de activitate? Cert este că diploma eliberată de Universitatea Politehnică din București îmi spune că aș fi inginer – domeniul tehnologie?!? O meserie deosebită, de fapt, care m-a ajutat să îmi structurez mintea, să înțeleg cum se pot construi artefacte, cum se pot inventa materiale noi, care să aibă proprietățile cerute de o diversificare exponențială a nevoilor tehnice.

În fapt, știința materialelor, o disciplină pe care am și predat 4 ani buni în Politehnică, mi-a deschis ochii către o altă dimensiune: cea a Vieții, a biomaterialelor, a organismelor vii. Atunci mi-am dat seama că este dificil să explorezi lumea biologicului cu mentalitatea specifică inginerului, cu o abordare reducționistă, mecanicistă. Și tot atunci am înțeles valoarea noii științe denumite poate neinspirat, printr-un cuvânt banal, „a Complexității“. Am început să explorez, cu bucuria unui copil aflat în fața unei jucării noi, elementele conceptuale ale acestei noi viziuni, care făcea tranziția de la Complicat la Complex, de la liniar la neliniar. Geometrie fractală, Teoria Haosului, Sinergetică, Teoria catastrofelor, Automate celulare, Rețele neurale... unelte conceptuale care, pe măsură ce le integram în experiența personală, îmi formau o altă vedere asupra Realității, structurau treptat o altă viziune, mult diferită de cea a inginerului.

Pentru a avea și un obiect de studiu pe măsura noii metodologii de cercetare, am abordat Geodinamica, studiul complex al habitatului în care viul se dezvoltă. Experiența de inginer și noile modele, teorii, tehnici furnizate de știința Complexității au structurat treptat o viziune Astro-Bio-Geodinamică asupra Universului, au definit relații și interacțiuni nebănuite între viu și neviu, conducând în final la un model cunoscut sub numele de GAIA – planeta vie, și pe care nu o putem studia și înțelege decât printr-o abordare inter- și transdisciplinară. Și, de parcă toate acestea nu ar fi fost de ajuns, am descoperit că, în fapt, elementul fundamental în întreaga poveste îl reprezintă OMUL, capacitatea sa de a reflecta conștient fațete abstracte ale realității, mult dincolo de simțuri; și iată că am început un alt joc al cunoașterii pentru a înțelege Creierul, Mintea, Conștiința. Am înțeles și asumat diferența dintre educație (pregătirea omului pentru o viață socială) și inițiere (pregătirea omului pentru o viață spirituală), și astfel, acum când toate cele enumerate îmi sunt familiare, îmi pun problema foarte serios, stârnit de întrebare: dar care este domeniul meu de activitate?

Răsfoind nomenclatorul de meserii și negăsind nimic care mi s-ar potrivi, am căutat pe Internet și am identificat în cele din urmă una (deși încă nu există o diplomă în acest sens), și anume cea de Nexialist. Derivată dintr-o povestire SF, „Aventurile navei Space Beagle“ scrisă de A.E. van Vogt, meseria de nexialist se definește ca „știința asocierii într-o manieră ordonată a cunoștințelor dintr-un domeniu al cunoașterii, cu cele ale celorlalte domenii“. Nu este o abordare enciclopedică, în sensul de a ști superficial, câte puțin din toate, căci un nexialist nu are răspunsuri pentru orice întrebare – dar știe unde să caute pentru a obține un răspuns posibil. Este o abilitate educată de a identifica problema, de a asocia soluții existente în domenii diferite, posibil utile pentru înțelegerea unei situații și uneori pentru a crea soluții noi. În acest mod, nexialismul furnizează tehnici, metodologii și generează concepte noi, utile pentru accelerarea procesului de absorbție a cunoștințelor și de utilizare efectivă a ceea ce a fost învățat. Această abordare „depășește știința tradițională a secolului 20, în ce privește integrarea concepțiilor științifice și a altor moduri de înțelegere a naturii și a vieții“. Deci iată-mă cu un pas în secolul 21, exponent destul de singular al unei meserii care, deși definită, nu se află cuprinsă în nomenclatorul de discipline!

Așadar, din perspectiva unui nexialist acum, aș putea spune că cea mai importantă descoperire a secolului 21, cea care va permite și supraviețuirea speciei umane și poate și a vieții pe această planetă va fi înțelegerea și străpungerea barierei determinate de actuala viziune asupra Spațiu-Timpului. Evoluăm exponențial într-un spațiu finit (planeta Pământ). „Foamea“ de resurse, mereu crescândă într-o societate bazată pe competiție și valori materiale, nu poate fi potolită fără un război nimicitor. O soluție ar fi străpungerea barierei spațio-temporale care ne ține legați de Terra aidoma cojii de ou ce ține embrionul (aflat în faza de eclozare), pe care, dacă nu vom avea forța (instinctul, știința, înțelepciunea) să spargem coaja intrând într-o altă „dimensiune“ mai „largă“, vom fi sortiți pieirii. În această direcție se și lucrează acum: de la experimentul CERN legat de bosonul Higgs la experimentele privind proprietățile undelor scalare

(în viziunea elaborată inițial de Tesla și dezvoltată mult în ultima perioadă), de la studiile de fizică cuantică, corelate cu cele de psihologie cuantică, toate la un loc bat la poarta unei mari dar esențiale descoperiri: natura profundă a Spațiu-Timpului. Aceasta cred (și sper) că va fi descoperirea majoră a secolului următor, care va avea drept consecință un salt de Conștiință și o altă Civilizație.

2 Pentru a răspunde la această întrebare, voi încerca mai întâi să precizez ceea ce înțeleg eu prin extraterestru: „ceea ce nu este terestru"... Glumeam. Din păcate, răspunsul la o asemenea întrebare depinde mult de paradigma în care gândim, înțelegem lumea, Pământul, Universul.

Într-o viziune evoluționistă, în care viața a apărut din complexificări treptate ale mediului anorganic, extraterestrul ar fi o ființă a cărei geneză se află în altă parte, produs al unei „fluctuații" specifice acelui mediu. Simpla evaluare a diversității viețuitoarelor pe acest Pământ ne poate sugera cât de diferit ar fi acel extraterestru față de noi oamenii, atât ca și constituție, cât și ca mentalitate, având în vedere că abordarea evoluționistă condiționează salturile de evoluție prin schimbările dramatice ale mediului, care provoacă adaptări și mutații specifice. Altfel spus, geneze diferite – evoluții diferite, condiții în care intersecția devine dificilă și poate chiar neobservabilă.

Însă, în momentul în care admitem o „existență profundă", o realitate informațională – o ortoexistență cum o definea academicianul Mihai Drăgănescu – neconținută în spațiu-timp, dar care se manifestă prin materia și energia existente în spațiu-timp, atunci problematica extraterestră se modifică. Geneza Viului capătă rădăcini comune, tendințe și soluții omologate de Universurile care s-au format și au dispărut, fapt ce face ca „semenii întru rațiune" – cum îi numea Doru Davidovici pe extratereștri – să se asemene oriunde ar fi, diferențierile fiind doar de nivel al Conștiinței și implicit de capacitatea de a interacționa inteligent cu această Realitate profundă, comună, aflată „peste tot și nicăieri" (căci nu are proprietăți de spațiu) și existentă în Veșnicie (căci nu are proprietatea de timp). Eu chiar cred în această variantă a unui Univers Inteligent, în existența unei Conștiințe Universale care animă materia către Viață, Conștiință, înălțând-o către o viață Spirituală. Din această perspectivă, aș putea spune că suntem în contact CONTINUU cu extratereștrii. Că ei se manifestă în forme diferite, explicite sau implicite. Stările mistice în care personaje Spiriuale de înalt nivel se revelează și induc în realitatea culturală anumite concepte, viziuni, sunt pentru mine deja contacte concrete cu „extratereștri". Deci, ca să rezum, consider că aș fi mai aproape de modul meu de înțelegere dacă aș spune că un contact individual s-a produs, se produce și se va produce atât discret, cât și concret. La nivel de omenire, însă, conștientizarea acestei prezențe, a acestei interacțiuni, depinde de nivelul de dezvoltare a Conștiinței colective, de schimbare a actualei paradigme, restrânse la dinamica și evoluția lumii materiale. Și, dacă ar fi să leg cele două întrebări de până acum, cred că aș putea răspunde la întrebarea": „Când se va produce contactul omenirii cu o civilizație extraterestră?" Curând! Sau nu se va mai produce deloc.

3 Din păcate mă îngrijorează involuția comunicării interumane pe care o constat azi, la nivel de masă (evident, există excepții). Tendința este de sărăcire a vocabularului până la limita primară a interacțiunii dintre două mamifere.

În același timp, dezvoltarea tehnologiei și a științei în general impune unora dintre noi să se dezvolte din ce în ce mai rafinat intelectual, cu un spectru de noțiuni și concepte din ce în ce mai abstracte. Se naște astfel o prăpastie între două forme de comunicare, asociate celor două drumuri asumate în viață: unul către A AVEA și unul către A FI, prin A ÎNȚELEGE.

Dacă mă uit mai bine la ceea ce nexialismul îmi sugerează, aș spune că se naște o specie nouă (transhumanitarism), care se detașează treptat dintr-o masă informă. Analizând mai departe, aș spune că și această specie nouă capătă o diferențiere fundamentală, dependent de două abordări, de două drumuri ce impun evoluții diferite: cel către Singularitate și cel către Înduhovnicire (apariția Omului spiritual).

Drumul către Singularitate este al acelora care consideră că procesele mentale, trăirile, sunt reductibile la biochimie, generate de reacții biochimice ale creierului, ca răspuns al unor stimuli. Aceștia au în general o poziție evoluționistă față de geneza Universului și a viului. Prin însăși paradigma asumată extind știința către fizica cuantică și către materiale inteligente, inteligență artificială, către o lume hibridă în care Viul și Artificialul se „amestecă" generând în final un „cyborg". Un om-mașină care poate dobândi proprietăți de excepție, dar dependente de producția de vestigii care îl protezează, indiferent de cât de integrată și de „organică" ar fi această producție.

A doua direcție postulează că Omul este posesor al unei proprietăți de a comunica direct cu Natura, de a utiliza și dezvolta o interacțiune directă, prin intermediul Conștiinței Universale, prin dimensiunea Spirituală, sacră, a Omului.

E evident că în toate cazurile comunicarea se va adecva – ca de fiecare dată – palierului de dezvoltare mentală, nivelului civilizației. Acum, poate mai avem timp să alegem unul din cele trei drumuri. Mâine s-ar putea să fie prea târziu. Eu optez pentru ultima variantă!

Adrian Rogoz
Scriitor

„Oamenii vor replămădi planetele apropiate“

Personal simt nevoia ca, înainte de a răspunde la aceste pasionante și esențiale întrebări, să-mi fundamentez metodologic viziunea anticipativă. Ancheta n-ar fi prea interesantă dacă toți am răspunde la fel. Dar cât de departe poate și are dreptul să meargă fantezia noastră? Aceasta-i întrebarea: foarte dificilă nu atât din cauza semantică a răspunsului, cât din aceea a realizării lui efective, răspunsul comportă, axiomatic, cel puțin două trepte; fiecare poate opta cum dorește, totuși numai cei ce vor alege una dintre căi vor fi în măsură să meargă mai departe. Condiția la care mă refer este ca Terra să mai existe ca planetă purtătoare de viață sau, chiar dacă biosfera nu se va stinge, să mai dăinuie acele structuri bune ale prezentului care să mai îngăduie „luxul“ fanteziei. Or, numai pacea (o pace deplină, de la nivelul strict militar și până la acela al relațiilor interumane) poate garanta omenirii ca noosferă supraviețuirea.

Reziduurile radioactive ale exploziei din Atolul Bikini ne sugerează ce ar însemna o astfel de catastrofă la dimensiuni planetare. În labirintul viitorului, acesta e singurul culoar care ne duce teferi în al doilea labirint, nu mai puțin important; dimpotrivă, abia atunci se va dezvolta cu adevărat vocația cosmică a umanității. În această etapă, vom fi obligați să rezolvăm enigma: cum poate specia lui Homo sapiens să se salveze de această stranie pandemie care e sinuciderea ecologică. Rezolvând problema pe Pământ, n-am scăpat de toate primejdiile care ne pândesc în Univers, dar vom fi dobândit o experiență exemplară pentru modelarea unor homeostazii tot mai neterestre între noi și natură. În concluzie, doar de pe cosmodromul unanim al păcii ne putem lua aievea zborul spre spațiile fanteziei.

Și acum, răspunsurile:

1 Voi încerca să arăt de ce nu cred că se va putea vorbi în secolul 21 despre o anume descoperire științifică precumpănitoare față de celelalte. Aceasta, în condițiile în care civilizația noastră n-a intrat în contact cu o civilizație extrapământeană, deoarece însăși descoperirea unei alte lumi gânditoare va constitui cel mai însemnat eveniment din întreaga istorie a sistemului solar din momentul hominizării de pe Terra.

O caracteristică a ceea ce va fi *știindustria* mileniului III (*sciind* – de la *science-industry*), în care cercetarea științifică, aplicațiile tehnico-industriale și învățământul se vor contopi în același corp de creație și producție, va consta în rapiditatea cu care orice idee va fi experimentată, testată și introdusă în practica productivă. Iată, de pildă, un scenariu posibil.

... Desigur că totul a pornit de la microprocesor, care, spre anul 2000, va fi atins a șasea generație; acum pe un cip de 1 mm^2 se putea imprima echivalentul a 1010 tranzistori. Aceasta înseamnă pur și simplu că știința reușise să realizeze un calculator complex de mărimea unui virus. Sau, și mai sugestiv spus, conexiunile unui creier uman fuseseră concentrate în vârful unui pix! O asemenea performanță a iradiat sub forma unor reacții în lanț, pe tot frontul științelor, determinând în fiecare dintre ele mutații, care s-au multiplicat sinergic într-o revoluționare a întregii civilizații.

Astfel, printre principalele beneficiare ale exploziei informatice a fost ingineria genetică. Intervențiile ultrafine, la nivel angstromatic asupra microorganismelor și asupra celulelor, au transformat secolul 21 într-o eră demiurgică, în care omul înlătură boala și bătrânețea prin operații prodigioase la nivelul genelor și chiar al constituenților acestora. Dar, printr-un feedback firesc și fulgurant, însăși această nouă putere a înrâurit decisiv toate ramurile *științdustriei*. Ceea ce literatura de anticipație a secolului 20 numise androizi, adică roboți cu structură organică, s-a înfăptuit și realizat în prima treime a veacului următor, dar la dimensiuni ultramicroscopice. De fapt, erau niște bacterii... preparate. Aceste prelucrări, reechipări și specializări moletronice erau însă atât de ample și de sofisticate, încât nu se mai putea distinge în acești extraordinari hibrizi ce anume aparținea naturii și ce se datorează omului.

Bioingineria a restructurat toate activitățile umane, începând de la agronomie (soiuri de plante cu mare productivitate asigurând recolta de pe 6 miliarde ha, la cât au fost extinse terenurile arabile – aproximativ 40% din aria uscatului), industriile miniere, farmaceutice, fermentative, alimentare (prin obținerea unor microorganisme capabile să producă proteine, vitamine, hormoni, antibiotice).

La rândul lor, informatica și bioingineria, în colaborare cu explozia energetică de la începutul secolului 21 (prin controlarea reacției de fuziune și a imensei radiații solare deversate asupra planetei noastre), vor face ca, spre 2100, planetele sistemului solar să fie explorate, baze de cercetare permanente fiind instalate pe ele sau pe sateliți de-ai lor. Dar despre această problemă voi pomeni și la punctul următor.

2 Ideea de contact cu o altă civilizație, chiar atunci când e cultivată de un savant ca Drake, înarmat cu un puternic radiotelescop, are ceva romantic, dacă nu și naiv. Nu cred în realismul unor asemenea întreprinderi (de tipul mesajului lansat la Arecibo). Acesta ar putea fi receptat doar de o lume mult mai evoluată față de noi, dar a cărei șansă de a se găsi în apropierea Pământului este infimă; deci și posibilitatea receptării unui răspuns este cvasinulă, exceptând trimiterea lui prin intermediul tahionilor, corpusculi despre care încă nici nu știm dacă există cu adevărat. Mai puțin himeric ar părea Proiectul „Ozma" (1960), în cadrul căruia Drake a încercat să prindă semnalele trimise de eventualele civilizații existente în câteva sisteme solare (printre care și cel al lui Epsilon Eridani). Totuși, tentativa de a găsi apelul unei lumi în noianul sideral după metoda pescuitului, adică la întâmplare, era normal să ducă la eșec.

Soluția va veni abia spre mijlocul secolului 21, când se vor întruni condițiile unei operații de anvergură galactică: o informatizare avansată a structurilor create de om, datorită căreia se va obține nu numai suficientă energie pentru necesitățile curente ale societății, ci și surplusul cerut de enormul consum al ascultării firmamentului; de asemenea, va fi nevoie ca pe toate planetele sistemului solar să se fi stabilit cel puțin câteva baze de cercetare (de genul celor actuale din Antarctica) și unele radiotelescoape care, racordate la un sistem cibernetic unic, să poată mătura cerul pe toată întinderea lui și să-i poată scormoni adâncurile la multe mii de ani-lumină și pe un larg spectru de unde.

Abia acum șansa de a intercepta un mesaj cosmic va deveni reală. Dar interceptarea nu este totuna cu descifrarea mesajului. Despre această problemă mă voi ocupa la punctul al treilea al anchetei de față.

Aici însă aș dori să arăt că, spre sfârșitul secolului viitor, omenirea, chiar în cazul puțin probabil că va obține dovada unei lumi gânditoare în afara sistemului solar, va da naștere germenilor unor civilizații extraterestre. O anchetă recentă efectuată de ziariști americani printre savanți ajungea la concluzia că, până în anul 3000, majoritatea umanității va trăi în afara Pământului. Iată o afirmație, după opinia mea, extrem de pesimistă, și nu prin aceea că părăsirea Terrei ar constitui un rău, ci prin intervalul prea îndelungat până la înfăptuirea acestei autentice epopei.

Într-adevăr, până la începuturile mileniului III, planeta noastră va avea șase miliarde de oameni, spre anul 2050 vor exista zece miliarde și, probabil, dublu până la sfârșitul secolului 21. În împrejurările cele mai fericite, o pace îndelungată și fecundă va face să existe suficiente alimente, energie și materii prime pentru satisfacerea nevoilor acestui ocean uman. Dar cea mai optimistă variantă va trebui să țină seama de doi

factori: creșterea omenirii va putea fi încetinită, dar în nici un caz oprită, și bogățiile Terrei, fiind gospodărite chiar și cu cea mai mare înțelepciune și prevedere, vor fi îndestulătoare pentru un număr imens de pământeni, dar nu pentru o umanitate nelimitată. De aceea, sunt convins că oamenii vor replămădi planetele apropiate (Marte, Venus, Mercur), plăsmuindu-le cu atmosferă sau modelându-le, cu mult înainte de anul 2500, generând mări și oceane, păduri, ogoare și grădini și strămutându-se în uriașe exoduri triumfale pe aceste noi pământuri literalmente create de om.

3 Este o întrebare foarte interesantă; cu răspuns extrem de complex. Comunicare înseamnă în aceeași măsură un cod lingvistic și înțelegere existențială. De exemplu, când locuitorii unui stat subdezvoltat se plâng de foame, nu e suficient să li se dea un așa-zis „ajutor pentru dezvoltare", dacă prin acesta vor fi extinse culturile cerute de interesele foștilor colonialiști, iar agricultura tradițională va fi neglijată. Așadar, înțelegerea autentică a unei probleme implică și o acțiune pentru rezolvarea ei. În mod curios, statele bogate care, în loc să contribuie efectiv la salvarea miliardelor de oameni gâtuiți de foamete, de boli și de neștiință, risipesc sute de miliarde pe armament, dovedesc o neînțelegere a propriilor interese vitale.

Iată de ce, abia când marile probleme terestre (energia, materiile prime, alimentele, rețelele medicale și educaționale) vor fi scoase din impasul în care se află actualmente, se va putea vorbi de o adevărată înțelegere interumană.

Probabil că numai după ce vom fi ajuns la un consens unanim asupra destinului nostru planetar ne vom fi ridicat la veritabila istorie a umanității. Și tot atât de probabil va fi să nu putem descifra mesajele unei alte civilizații, atâta vreme cât n-am reușit să descifrăm semnificația propriei comunități umane. Efremov – spre deosebire de cineaștii care montează „războaie ale lumilor" – credea că o societate înălțată la nivelul cosmic e chiar prin aceasta dezbărată de vechile tare de cucerire și exploatare a altor societăți. Și eu cred că Efremov are dreptate. Oricum, forța necesară unei expansiuni cosmice e de un ordin atât de mare, încât poate amenința orice dușman și deci se și poate autodistruge. În esență, o societate cosmică războinică este lipsită de fiabilitate. Limbajul galactic, dacă există, este, după câte s-ar părea, un limbaj al păcii.

Dumitru-Dorin Prunariu
Cosmonaut

„Controlul gravitației"

1 Eu mi-aș dori ca aceasta să fie înțelegerea completă și controlul vectorului gravitație.

2 Cred că primul contact cu o civilizație extraterestră va rămâne încă un mare mister. Oricum, când se va întâmpla mi-aș dori ca acele contacte să aibă consecințe pozitive pentru omenire, chiar dacă acestea în final ar putea fi radicale.

3 După cum evoluează acum, comunicarea interumană se dezvoltă exponențial prin mijlocirea sistemelor tehnologice, volumul de informații schimbat este tot mai mare, iar comunicarea devine tot mai puțin aprofundată, iar o parte din oameni – tinerii mai ales, ca ființe – uită încet cum este să socializezi față în față.

Andrei Dorobanțu
Fizician

„Alienare individuală și colectivă"

1 Vor fi multe descoperiri cu mare impact asupra cunoașterii umane și la nivel economic și social – cele mai multe dintre ele vor continua în mod natural ceea ce se întâmplă astăzi. Dar: așa cum tehnologiile s-au prelungit în supertehnologii, „porțiuni" din științele actuale se vor uni într-o „supersțiință". Pe lângă HighTech vom avea și HighSci.

Dacă ar fi să aleg deci doar trei descoperiri în HighSci, le voi alege pe cele care, sunt convins, vor aduce schimbările cele mai profunde la nivelul mentalității umane, individuale și colective și vor putea genera spin-off-uri majore:

- Descoperirea „semnăturii" universurilor paralele și al dimensiunilor adiționale ale Universului nostru (extradimensiunile) (la LHC-CERN sau la succesorii săi);
- Ingineria inversă a creierului uman (Proiectul *Blue Brain* al lui Henry Markram la Școala Politehnică Federală de la Lausanne), care va permite „uploading"-ul creierului în computer;
- Calculatorul Cuantic.

2 – Dacă? Da. Fac parte dintre cei care sunt convinși că există civilizații în afara Terrei;
– În ce împrejurări? Primul răspuns – prima tentație ar fi să spun că va avea loc (mai mult sau mai puțin) întâmplător. Al doilea răspuns ar fi că decizia va aparține acestor civilizații fără să-mi permit nici măcar să speculez care vor fi criteriile care vor determina această decizie. Al treilea răspuns: este FOARTE posibil (sau cel puțin plauzibil) ca mult discutatul First Contact să aibă loc... prin delegați. Adică cele două civilizații să-și trimită AVATARII reprezentanților lor, sau HOLOGRAMELE, după cum va fi convenit. Și cum ambele tehnici sunt prevăzute a fi puse la punct și puse la dispoziție pe Pământ, s-ar putea spune că, aparent, „noi" suntem pregătiți;
– Când? Atunci când vom fi pregătiți să facem față acestui șoc – este de altfel interesant de urmărit cum periodic, în publicații științifice de o seriozitate indiscutabilă, apar discuții inclusiv privind pregătirea psihologică la nivelul populației pământești globale. Aceasta pe de o parte. Pe de altă parte, „momentul" depinde și de „pregătirea tehnologică", adică de realizarea mijloacelor de deplasare cosmică „normală", adică implicând durate „decente", care, fără a viola principii și limite ale Fizicii, să permită revenirea pe Terra într-un timp util.

3 „Mediată". Fascinația crescândă până la nivel de adicție a realității virtuale, inclusiv comoditatea pe care ne-o oferă, riscă să inducă o practică pe cale de a deveni regulă: întâlnirile de orice fel, de la negocieri politice sau economice, la confidențe. Îmi pare rău că sunt distopic, dar devine sesizabilă tendința de alienare individuală și colectivă. O alienare permisă – și, implicit, încurajată – de dezvoltarea accelerată a supertehnologiilor (în următorii câțiva ani, nu mulți, ne vom putea trimite hologramele pe mail, așa că „chat"-ul actual va deveni „holochat"). Cauzele? Multiple, de la nemulțumirile și refulările sociale și chiar fizice până la temerile generate de nesiguranță (inclusiv cea a „contactului direct", fizic sau verbal) și speranța de a câștiga o protecție suplimentară. Lăsând drum deschis manipulării.

Alexandru Mironov

„Maşinăria de distrus răutatea“

1 O aştept cu emoţie, cu sufletul la gură, cu spaima că s-ar putea să vină prea târziu pe această cea mai importantă descoperire a secolului 21, pe care mi-aş dori-o să fie a secolului 20, cât mai aproape de noi, mâine: un aparat, o maşinărie, un procedeu, o tehnologie în stare să topească pornirile belicoase ale membrilor speciei umane! Să înmoaie inimile, să distrugă răutatea, prostia şi violenţa, să aducă inteligenţa, armonia şi dragostea la rolul de virtuţi fundamentale ale civilizaţiei lui Homo sapiens.

2 A avut loc, are loc, va avea loc întotdeauna. Orbi, însă, şi noi, şi ceilalţi, ne auzim, surzi, şi ne vorbim, muţi, sperând, fiecare, într-o întâlnire a raţiunilor care va avea loc atunci când vom avea în noi suficientă lumină pentru a proiecta căi şi punţi între stele.

3 Ca de la om la om. În funcţie de cei care comunică. Automatele: prin fibre optice, sateliţi, electromagnetism – sub supravegherea Calculatorului. Animalele: pe căi încă neştiute nouă, perfecţionate de-a lungul sutelor de milioane de ani de când a apărut viaţa pe Terra – calculatorul nu va avea niciun amestec. Oamenii: depinde, o femeie iubită ştie dinainte când iubitul se întoarce înnegurat acasă, ea nu va evolua deloc în secolul 21. Vreau să spun că-şi va păstra posibilităţile de premoniţie până la capătul civilizaţiei umane, adică tot timpul cât va rămâne îndrăgostită; indiferenţii – prin viu grai, videotelefon, mesaje înregistrate; o vor face ca şi acum, degeaba, rămân pe mai departe indiferenţi – aici nu se ştie: Calculatorul va putea avea idei şi iniţiative, simţămintele omeneşti fiind, bănuiesc eu, la scară cosmică, molipsitoare.

Virgiliu Pop
Cercetător

„Extratereştri putem deveni chiar noi“

1 Pentru publicul larg, domeniul spaţial este sinonim cu „rocket science“, dar în realitate spaţiul este un domeniu multidisciplinar. Poate părea paradoxal, însă – în opinia mea – nu atât tehnologia trebuie să progreseze pentru a ne rupe de actuala stare de fapt, cât mentalitatea umană. O lege nescrisă dictează că, în domeniul spaţial, tehnologia e pe locul 3 ca importanţă, pe locul 2 fiind economia, şi pe locul 1, politica.

În anul 2012 – anul morţii lui Neil Armstrong – astronauţii se învârt în cercuri în jurul Terrei, după ce cu 40 de ani înainte omenirea îşi trimisese – cu o tehnologie inferioară a ceea ce avem azi – emisarii săi pe Lună. Un telefon mobil de azi are mai multă putere de calcul decât computerele de la bordul vehiculelor selenare de acum patru decenii. Aşadar, descoperirea cea mai importantă în domeniul spaţial este să ne descoperim pe noi înşine, să ne redescoperim dorinţa de a fi exploratori ai Universului.

2 Extratereştri – în sensul de fiinţe care trăiesc în afara Terrei – am putea deveni chiar noi – omenirea dând naştere la noi civilizaţii pe Lună, pe Marte, în centura de asteroizi şi, mai apoi, dincolo de graniţele sistemului nostru solar.

3 Îmi este greu să mă hazardez cu un răspuns – în acest domeniu, orice este posibil. Copil fiind, nu mi-aş fi imaginat internetul, cu nesfârşitele sale posibilităţi de a interacţiona cu oameni aflaţi la mii de kilometri depărtare. Unica problemă e că internetul îi apropie pe prietenii din depărtare şi îi îndepărtează pe prietenii de aproape. Indiferent de cum va evolua internetul, este important să nu ne refugiem în virtual, să nu facem din internet un înlocuitor al vieţii sociale alături de oamenii de lângă noi.

Milian Theodor
Robotician

„Contactul extraterestru s-a produs deja“

1. Realizarea unei interfețe directe creier-computer, implicit citirea gândurilor, a visurilor și o modalitate de accesare a memoriei.

2. Cred că s-a produs deja contactul, dovadă stau relatările din vremuri străvechi, în toate civilizațiile, despre obiecte zburătoare, ființe cu puteri aparent supranaturale etc.

3. Comunicarea la distanță cu ajutorul unor gadgeturi care să ofere experiențe pentru toate simțurile. Din ce am văzut, sunt în stadiu destul de avansat, inclusiv pentru proiecția imaginii direct pe retină.

Andrei Bacalu
Publicist

„Eradicăm boli şi hrănim planeta prin inginerie“

1. Eliminarea prin inginerie genetică prenatală (poate chiar preconcepțională) a predispozițiilor genetice la anumite maladii, deci asigurarea unei stări de sănătate și a unei longevități remarcabile tuturor locuitorilor planetei. Toate acestea, evident, după ce aceeași inginerie genetică va asigura rezervele de hrană și materii prime necesare unei populații planetare în continuă creștere.

2. Pe planul comunicațiilor prin unde electromagnetice, probabil după anul 2500. Direct, nu știu.

3. Pe lângă limbajul vorbit? Probabil comunicarea directă prin intermediul sateliților artificiali de telecomunicații, accesibilă oricărui pământean.

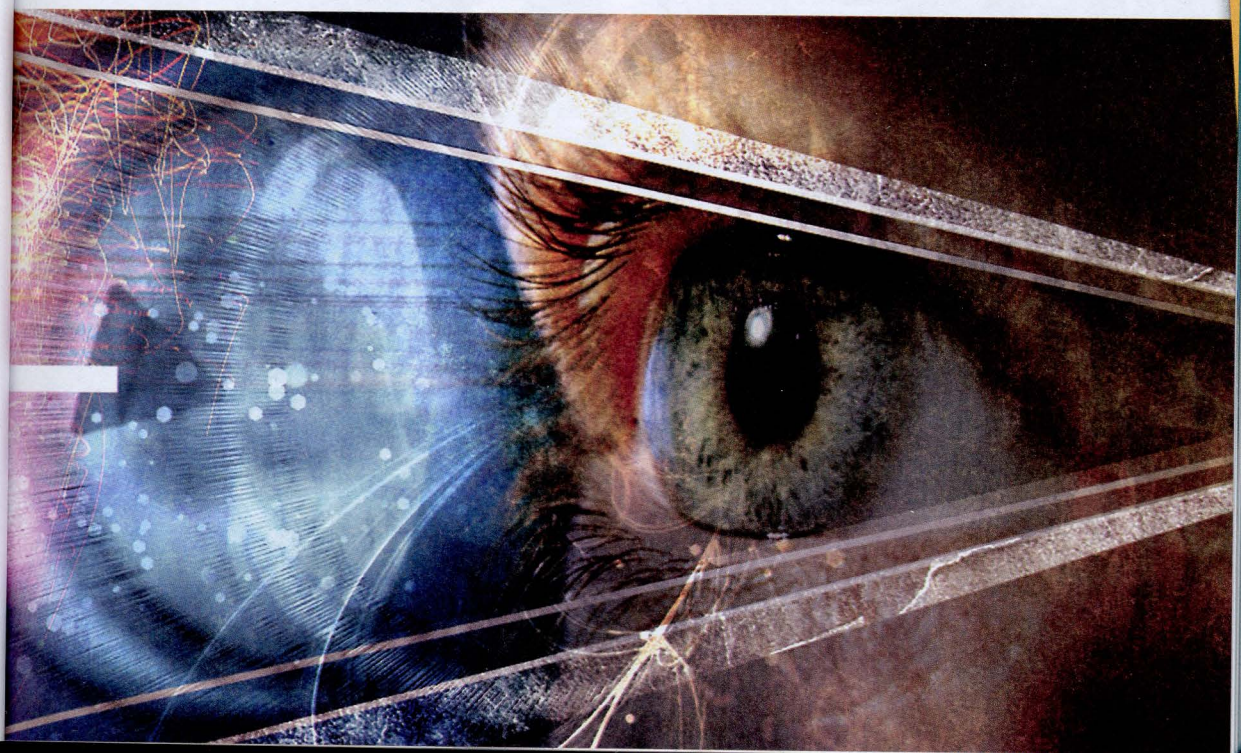

Foresight

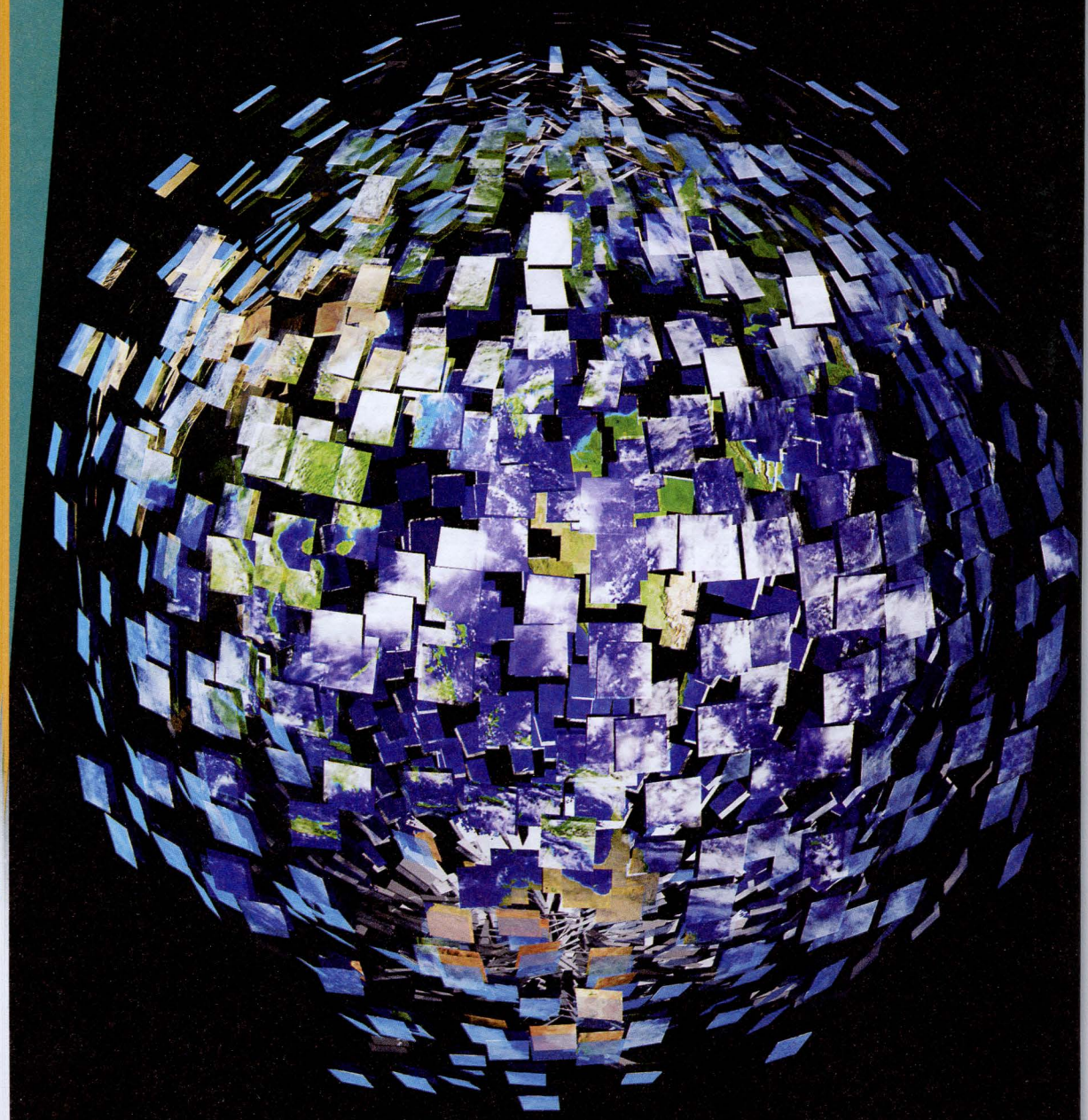

Întreprinderea anticipativă

Aron Jinaru
Economist

Motto: „Întâmpină greul cu uşurinţă" - Lao Tse

Suntem în criză. Nu doar noi, aproape tot mapamondul resimte marea criză economică, socială, politică, dar evită încă să privească situaţia mai lucid, admiţând şi perspectiva unui posibil impas civilizaţional. Care-i ieşirea?

Desigur, nu repornirea unui alt, dar, în fond, un acelaşi ciclu economic înrobitor promovat, poate şi manipulatoriu, nutrit cu doctrina *business as usual*. Clişeul nevoii de a reporni economiei fără a o reconcepe din temelii nu este altceva decât un substitut pentru lipsa de viziune ce ni se serveşte zi de zi de către politicienii, analiştii şi ziariştii care văd lumea numai prin prisma posibilelor „anticipate" dintre două campanii electorale.

Un răspuns provocator la întrebările crizei este: *întreprinderea anticipativă!*

Funcţionarea blocată pe pilotul automat numit *business as usual* are loc pentru că majoritatea întreprinzătorilor - dar, mai cu seamă, aceea a oamenilor de afaceri, managerilor şi, în general, a administratorilor - percepe viitorul prea îngust. Cei care fac parte din această majoritate care (în spaţiul democratic) este şi decidentă, văd viitorul numai ca pe o forţă pe care să se plieze şi la care, doar uneori, atunci când o resimt suficient de pronunţat ca pe o presiune, ar fi constrânşi să reacţioneze. Adoptă o astfel de atitudine în loc să tatoneze, să se comporte proactiv: focalizându-se pe şansă, prin anticipare, cu viziune, ca să preîntâmpine inovativ „ceea ce va urma".

Se uită adesea că schimbarea este o caracteristică permanentă a vieţii, a evoluţiei, a mediului, a pieţei, a activităţii omeneşti... Prin urmare, se uită şi că secretul păstrării sau sporirii şanselor de succes constă în a prevedea unde *au* să ajungă lucrurile şi cum *ar fi posibil* să evolueze mediul - aceasta fiind o activitate fundamental necesară pentru adaptarea din timp la cerinţele drumului de ales şi a paşilor de făcut. Anticiparea este, aşadar, o necesitate majoră - mai cu seamă în cazul pieţelor unde producerea de turbulenţe este de multe ori folosită şi ca o tactică.

„A anticipa înseamnă mai mult decât să arunci o simplă privire în viitor, înseamnă a adopta o atitudine proiectivă şi proactivă în raport cu ceea ce va urma."

Întreprinderile ca sisteme anticipative

În acest context, devine firesc să ne luăm un răgaz ca să privim şi să concepem orice întreprindere (firmă) din perspectiva de sistem anticipativ şi să procedăm la un *upgrade* de viziune şi atitudine.

Conceptul de *sistem anticipativ* a fost tratat şi introdus în atenţia cercetătorilor din domeniul sistemelor dinamice de matematicianul şi biologul canadian Robert Rosen. Într-o formulă sintetică, definitoriu pentru un asemenea tip de sistem este că deţine un model predictiv propriu – un model al lui însuşi aşa cum este „scufundat" în mediul cu care interacţionează, un „organ specializat" cu care generează predicţii referitoare la situaţiile din viitor şi care îi permite respectivului sistem să se schimbe potrivit cu tabloul predictiv astfel generat.

Acelaşi autor ne atrage atenţia că un sistem anticipativ este cu necesitate şi unul complex – [numai] „sistemele complexe, spre deosebire de cele simple, admit o categorie de cauzalitate finală, sau anticipare, într-o manieră perfect riguroasă şi nonmistică", notează Robert Rosen în lucrarea

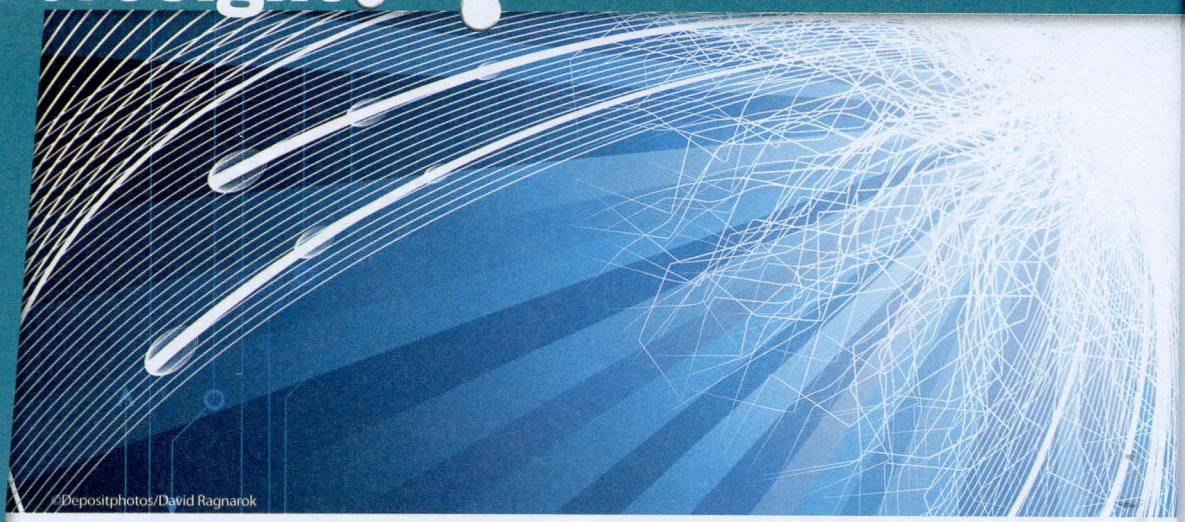

©Depositphotos/David Ragnarok

sa de referință: *Anticipative System*.

Anticipația în sine presupune ideea de complexitate. O entitate care anticipează este cu necesitate un sistem complex, iar mediul în care evoluează prezintă la rândul lui un ordin de complexitate cu atât mai mare, cu cât este mai puțin decupat din cel natural. Astfel, putem spune odată cu Edgar Morin, unul dintre cercetătorii, promotorii și gânditorii cei mai de seamă ai științei complexității, că adevărata provocare a complexității este că nu există legi care să ne permită controlul cunoașterii și al consecințelor aplicării ei în activitatea practică, în măsura în care ne-am aștepta la așa ceva prin prisma experienței cu sistemele simple. Este ca și când becul nu s-ar mai închide în mod sigur atunci când întrerupătorul este apăsat – ceea ce odată cu creșterea inteligenței (și complexității) caselor noastre a început să se și întâmple: apeși butonul și becul se stinge... însă doar dacă ai părăsit camera.

În cazul sistemelor complexe avem de a face atât cu incertitudine și ignoranță, cât și cu apariția noutății, situație ce implică cu necesitate pluralismul metodologic (nu există o singură explicație pentru comportament sau acțiune), și judecata de valoare. De aici se deduce și nevoia de „raționalitate procedurală și nu doar de raționalitatea substanțială" – așa cum arăta și unul dintre puținii economiști heterodocși câștigători ai Premiului Nobel în economie, Herbert Simon.

În ultimele decenii se observă o accelerare a schimbărilor: atât ale mediului, cât și ale tehnologiilor și ale piețelor. Firmele, întreprinderile, corporațiile care vor ști să întrevadă schimbarea și sensul evolutiv vor prospera. Cele care nu vor reuși acest lucru, vor dispărea mai repede decât se crede îndeobște.

Ca urmare, este ușor de intuit că orice întreprindere, orice firmă este presată să-și pună la lucru comportamentul anticipativ – care *in nuce* există în mințile acționarilor, managementului, angajaților și chiar ai deținătorilor săi de interese *(stakeholders)*. Aceasta înseamnă să-și dezvolte mecanisme și procese de întrevedere și profilare a viitorului, chiar și departamente dedicate acestor activități – practic să devină agent al unei „întreprinderi anticipative".

Sintetizând, putem spune că intrăm într-o epocă în care cercetarea devine tot mai mult o „cercetare-acțiune", iar înfăptuirea – tot mai mult una anticipativă. O epocă în care întreprinzătorul viabil este acela care se ghidează coerent și consecvent după următoarele două principii complementare:

- cercetez pentru a acționa și anticipez pentru a înfăptui și, complementar, privind din perspectiva acțiunii aflate în desfășurare;
- acționez cercetând și înfăptuiesc anticipând.

Aplicarea acestor două principii nu este lesne de realizat. A anticipa înseamnă mai mult decât să arunci o simplă privire în viitor, înseamnă a adopta o atitudine proiectivă și proactivă în raport cu ceea ce va urma. O atitudine care nu doar prospectează sau prezice viitorul și/sau se exprimă prin așteptări despre viitor, ci care este menită să schimbe comportamente și acțiuni. Mai concis spus, *prin anticipația* făcută, viitorul ne influențează comportamentul, viața și activitatea.

De altfel, așa explorăm teritoriul de dincolo de orizontul temporal imediat și apoi exploatăm cunoașterea despre ceea ce va urma pentru a perfecționa acțiunea și a ne îmbunătăți comportamentul actual, totul fiind orientat spre o mai adecvată pliere la tendințele și evoluțiile posibile ale mediului în care trăim și acționăm.

O întreprindere devine anticipativă numai pe măsură ce își generează și dezvoltă o viziune prospectivă și un comportament cu adevărat anticipator

în rândul personalului său. Parafrazând zicerea lui Einstein „nici o problemă nu poate fi rezolvată de la același nivel de conștiință care a creat-o", putem spune că, pentru o întreprindere, „nici o problemă nu poate fi rezolvată temeinic fără o altfel de privire, diferită, nouă, din afara contextului în care a apărut, adică fără un minim comportament anticipativ".

În economia actuală, globalizată, întreprinzătorii (oamenii de afaceri, managerii etc.) de succes vor fi cei care și-au dezvoltat sau își vor dezvolta o gândirea centrată pe viitor – care caută și dă sens (noimă) „viitor posibil și vor ști să gestioneze mai bine decât alții incertitudinile. Un astfel de întreprizător acționează ca și cum ar avea în plus – ce poate fi numit înțelegere proiectivă. În acest context, ceea ce va distinge tot mai mult un întreprinzător de succes de unul obișnuit este faptul că acesta nu se lasă ghidat doar de ceea ce a fost sau ceea ce este, ci acționează în primul rând în conformitate cu înțelegerea, viziunea ori ideea lui despre viitor, adică anticipează.

Nevoia de modele

Întreprinzătorii de succes judecă (evaluează) viitorul utilizând acea capacitate cognitivă pe care Aristotel o numea *phronesis* – înțelepciunea practică. Tot ei utilizează intuitiv și ceea ce fac sistematic cercetătorii care adoptă metodologii de cercetare-acțiune.

Un exemplu semnificativ și totodată celebru de întreprinzător anticipativ este Steve Jobs, care... într-un discurs susținut cu treizeci de ani în urmă, în 1983, la Conferința Internațională de Design, a vorbit profetic despre un computer „cât o carte", pe care oamenii să îl poată lua peste tot și care să aibă conexiune radio. Astăzi, lumea abundă de dispozitive wi-fi, iar iPad-ul lui Apple este liderul inovator al acestei ramuri adresate utilizatorului comun. Steve Jobs a devenit un model paradigmatic pentru întreprinzătorul de geniu care imaginează vizionar și, apoi, acționează înfăptuind inovativ parcursul de la posibilitate până la concretizare a ceea ce a întrevăzut și visat să realizeze.

„Piața este un teren al competitivității în care actorii cu forță joacă fără menajamente."

Desigur că există și exemple contrare. Situațiile de lipsă a anticipării și de anticipare eronată abundă. Dar și în aceste cazuri se remarcă celebrități exemplare, devenite pilde de tip „așa nu":

- „Cred că există o piață modială de aproximativ cinci computere" – afirma Thomas Watson, președinte al IBM în 1943;
- „Nu există nici o rațiune ca fiecare individ să aibă un computer la el acasă" – susținea, la rândul său, Ken Olson, președinte al DEC (Digital Equipment Corp) în 1977.

Consecința peste timp pentru firmele de acest gen este că, fie devin nevoite să se reprofileze și pornesc pe alt drum, fie dispar.

Putem spune că întreprinzătorii care anticipează bine viitorul vor ajunge în poziția să facă prima mutare și să devină generatori de piață nouă, mărind și îmbunătățind astfel șansa de a fi profitabili și de a menține viabilitatea pe termen lung. Însă, din păcate, aceasta nu este și o garanție. De aceea este de subliniat și următorul aspect – mai ales pentru cititorii prea entuziaști, care imaginează corect posibilități de inovare, însă care nu au (încă) și perseverența sau tenacitatea necesare ca să-și formeze abilitățile antreprenoriale și de management complementare.

Piața este un teren al competitivității în care actorii cu forță joacă fără menajamente – ajung să facă jocurile și își creează avantaje comparative de negociere, insurmontabile de către noii intrați, dacă jocul nu este înțelept reglementat – aceasta este latura întreprinderii anticipative politice. A proveni dintr-un mediu deja competitiv poate fi și un avantaj, și un dezavantaj. Deși mai rare, se întâlnesc și cazuri de reușită ale unor vizionari care au provenit sau, și mai mult, care și-au pornit afacerea vizionară sau intens inovativă dintr-un mediu cu competitivitate redusă, cum este cazul României.

Că un mediu competitiv bine structurat, dublat de putere economică și politică la fel de mare, reușește să dea șanse chiar și pionierilor care au gândit eronat tehnologic, însă mai abil antreprenorial, o demonstrează succesul lui Bill Gates, cel mai redutabil concurent al lui Steve Jobs. Acesta, în termeni de cotă de piață, și-a depășit net competitorul. Și asta în pofida faptului că a comis o gafă epocală de anticipare tehnologică, ce i-a grevat dezvoltarea afacerii punându-l într-o situație de dependență de cale:

- „640 K ar trebui să fie suficient pentru oricine" – estima Bill Gates în 1981.

Și... se înșela copios. Deja, înainte de 1989, un „RAM" de 640 K se dovedise insuficient și situația se cerea rezolvată prin „protezare". Azi, 8G de „RAM" ni se par multora dintre noi prea puțini. Rata inovării în tehnologia de fabricație a microprocesoarelor se

dovedise mult mai mare decât aceea pe care mizase Bill Gates ca fiind cea mai puțin riscantă de luat în calculul său de proiectare. Totuși, datorită strategiei deschise la „clonarea" tehnologică adoptată de Bill Gates atunci când a negociat contractul său cu IBM, astfel încât el nu devenea legat de aceștia dacă în piață apăreau „clone IBM" produse de alții, Microsoft a ajuns să depășească semnificativ cota de piață a Apple. Steve Jobs era nevoit să inoveze foarte mult de unul singur, inclusiv în ceea ce privea partea de hardware. Acest lucru costă și se reflectă în preț. Iar prețul dictează puternic piața. Unul a învins stilistic, celălalt financiar și printre ei a apărut acum Google.

În concluzie, trebuie avut întotdeauna în vedere că limitările și autolimitările controlabile și necontrolabile sunt factori-cheie de anticipat și că întotdeauna pe o piață competitivă situarea domeniului, ștachetei și rutei de performanță sunt elemente cruciale. De aceea este nevoie, pe lângă doza de creativitate care îl caracterizează pe întreprinzătorul anticipativ, de inspirație tactică și de intuiție strategică. Mai cu seamă pentru că, deși întreprinderea anticipativă implică reguli stricte, acestea sunt co-evolutive cu înfăptuirea ei - suferă schimbări de parcurs.

Este de notat aici că cele expuse nu sunt valabile numai pentru întreprinderile economice. Orice înfăptuire îndreptată către un țel este o întreprindere. Chiar și aceea de a scrie un nou volum de poezii. De fapt, orice gând cu țelul de a realiza ceva este o întreprindere sau cel puțin un pas de întreprindere. De exemplu, gândindu-ne la „Goethe-întreprinzătorul" putem desprinde o pildă de urmărit ca țel de către oricine tinteste să devină un întreprinzător creativ, indiferent de natura întreprinderii vizate. *Întreprinzătorul cu un fler capabil să identifice limitele și cu o capacitate de înțelegere suficientă pentru a admite limitările va ajunge aproape de perfecțiune.*

Nevoia de concepte plastice și metafore vii

Viitorul se întrezărește cu ochii minții. Apoi, ceea ce s-a întrezărit se întrupează într-o idee și se sucește pe toate părțile până ce, în cele din urmă, ceea ce s-a născut viabil din ea se înfăptuiește prin puterea gândului și a voinței. Numai cu această rețetă, fără știința celor din secțiunile anterioare, nu se poate însă aventura nimeni în vreo întreprindere anticipativă, mai ales în una economică. Dar nici fără a o aplica în vreun fel nu vor fi sorți de izbândă!

„Văd calculatorul ca pe o carte cu radio – cam așa ceva vedea cu ochii minții Steve Jobs și cu această imagine probabil că a operat tatonând orizontul de posibilități pentru dezvoltarea computerului. La vremea aceea o astfel de expresie ar fi putut fi catalogată... drept o pură ficțiune.

Revenind acum la observația de la început prin care punctam importanța dimensiunii phronetice a gândirii anticipative, vedem că, pentru a avea performanță pe această dimensiune, este necesară generarea unei sinergii între știința și arta de a înțelege și știința și arta de a transpune în fapt. Însă, inițializarea unui astfel de proces sinergic necesită un anumit talent sau antrenarea componentelor neformale ale gândirii (cum este, de pildă, intuiția) care să fie factorul declanșator al procesului de angrenare sinergică a celor două fațete ale intelectului - „1% talent - 99% muncă" este o zicere des întâlnită printre artiștii profesioniști!

Scrutând viitorul pentru a anticipa, întreprinzătorii vizează - chiar vânează, am putea spune - răspunsuri de dat unor provocări care încă nu au fost scoase la lumină de ceilalți. Ei sunt constrânși să intuiască și să imagineze - să-și dezvolte o agilitate fenomenologică. De aceea ei operează și cu concepte de multe ori formulate de o manieră plastică, pe care noi le numim metafore vii.

Ca urmare problematica anticipării poate fi tratată și din perspective cu o încărcătură fenomenologică mai pronunțată. Această cale de înțelegere este însă o experiență pe care fiecare o poate parcurge în sine și pentru sine. Există întreprinderi care se pot realiza numai în intimitate. Meditația cu încărcătură filosofică, cu năzuință transcendentală, este una dintre acestea.

Un experiment neobișnuit

O cale de explorare fenomenologică a sensului de întreprindere anticipativă ne este oferită de universul acțional, cognitiv și ontic al limbii române. Lăsându-ne inspirați de Mircea Vulcănescu și Constantin Noica, am încercat o explorare printr-un experiment filozofic, cum ar spune Mihai Drăgănescu . Protocolul e simplu - constă în a medita succesiv la:

A. ceea ce înseamnă să anticipezi pentru a cunoaște în tensiune cu ceea ce înseamnă să anticipezi pentru a înfăptui

B. ceea ce înseamnă a desluși temeiul/rostul/noima/menirea a ceva în tensiune cu ceea ce înseamnă a da temei/rost/noimă/menire întru ceva

C. și, în final, a medita la sensul relevat în pasul A în tensiune cu sensul relevat în pasul B.

Puteți găsi mai multe precizări despre protocolul de mai sus, discuta pe tema acestui subiect sau trimite eventuale eseuri rezultate în urma experienței meditative personale aici:

http://iaef.a21.ro

Sistemele complexe

Sistemele complexe manifestă surpriză, noutate, comportamente contraintuitive, emergențe - adică fenomene prin care se ivesc structuri și regimuri funcționale cu totul noi, ca de la sine. Sub aspect constitutiv ele sunt entități disipative, autoorganizate ierarhic, pe scări spațio-temporale multiple, care pot releva proprietați precum anticipare, urmărirea scopului, unicitate istorică, adaptare, autoregenerare, evoluție, precum și multiplicitate de perspective.

În cazul unor astfel de entități sistemice se poate vorbi de până la trei dimensiuni pe care se manifestă sensuri evolutive: termodinamic, constructal și fenomenologic . Primele două, cel termodinamic și cel constructal, sunt caracteristice numai pentru sistemele izolate față de raza de acțiune directă și pot fi abordate științific-structural. Dimensiunea sensului fenomenologic are însă un caracter cu totul special și este de investigat numai acolo unde voința umană, în cel mai larg înțeles al termenului, se manifestă direct sau influențează entitatea în cauză – abordările în aceste cazuri nu pot ocoli reflecția filozofică.

Este de notat aici că N. Georgescu-Roegen, cel mai mare economist român, părinte al bioeconomiei , arată că rezultatul principal vizat al procesului economic nu ar trebui să fie doar entropia înaltă , generată prin procesele naturale angrenate princele de producție, transport și consum, ci ar trebui să fie bucuria omului de a trăi – care constituie un *telos* în sine, fundamental, ce prezintă în mod esențial o dimensiune fenomenologică.

Legat de dimensiunea sensului fenomenologic, este de marcat faptul că Mihai Drăgănescu atrăgea atenția încă din anii '80 că în cazul umanului abordarea nu poate fi decât una structural-fenomenologică, fiind ireductibilă la abordarea științelor obișnuite de tip structural, materialiste. Mai mult, el arată că însăși noțiunea de sistem nu mai este una potrivită pentru înțelegerea omului și mediului său de viață propunând și fundamentând conceptul de *arhem*, ca fiind aplicabil pentru toate cazurile de entități cu aparență sistemică și cu intro-deschidere... dotate sau influențate cu sau, după caz, de conștiință. Suplimentar față de abordarea științifică de tip structural (sistemică), în cazul arhemelor devin imperios necesare judecățile de valoare. Or acestea nu se pot face fără să fie avute aspectele morale și chiar cele de ordin spiritual specifice omului și societății – omul, posedând conștiință, manifestă sensuri fenomenologice și transformă astfel mediul cu care interacționează din sistem în arhem . Mediul devine astfel unul de joc, iar aceasta ne impune să-l privim din perspectiva unui tablou situațional în loc de aceea a tabloului sau a tablourilor de stare pe care le analizează științele structurale. Iar orice joc implică în mod esențial anticiparea. De altfel, unul dintre fondatorii științei economice, J.M. Keynes, remarca: „A juca cu succes înseamnă a anticipa anticipațiile celorlalți." Desigur, el se referea la cazul piețelor, în general, și al celor bursiere, în special. Însă observația lui este aplicabilă cu nuanțele de rigoare tuturor entităților umane.

http://ippi.a21.ro

Mircea Malița
Academician

Scenarii pentru anul 2030

S-a scris mult despre 2020, dar e prea aproape. Pasul generațiilor este acum între 25 și 30 de ani. În 2020 prietenul meu cititorul va fi matur, va avea familie și copii și astfel, în jur, vor conviețui trei generații succesive „consensuale", formulă aptă pentru ducerea proiectelor la bun sfârșit. Va fi deci interesant ce va face el în primul deceniu de completă maturitate. În lumina a ceea ce am vorbit despre dubla spirală a învățării și a muncii, fișa lui conține următoarele date: Născut 1986, începerea vieții active în 2002, în pregătire sau perfecționare 2009, jumătate din viața activă 2031, sfârșitul vieții active 2062. Nu e prea pretențios să te gândești la cele două decenii care ne despart de 2030. Putem presupune că până atunci va schimba profesiunile în jur de trei ori și va urma șase-opt stagii de reciclare, conform normelor educației continue.

La prima vedere, la această oră, lumea se poate mândri cu:

a) Progresul științei și inovațiile tehnologiei;

b) Rețele de comunicare instantanee pe glob și generalizarea utilizării calculatorului;

c) Proiecte comune de vârf în exploatarea spațiului cosmic, în biologie și medicină. Abordarea problematicii globale ce adună temele vitale ale omenirii.

Caracteristici negative ar fi:

a) Falii și prăpăstii între țări, societăți și regiuni privind stadiul dezvoltării, cu un nivel incredibil al gradului de sărăcie pentru un sfert din omenire;

b) Numărul ridicat al conflictelor sângeroase, al litigiilor grave nerezolvate, insecuritatea globală, locală și a individului;

c) Boli și epidemii, lipsa de protecție în cataclismele naturale și cele provocate de om.

Observatorul din planeta Sirius, al lui Voltaire, s-ar întreba cum una și aceeași minte a omului produce lucruri atât de opuse. Ce fel de minte e aceea care luminează calea spre cunoaștere, ca apoi să pună obstacole spre ea? Discutasem pe larg problema și acum puteam începe și schița prospectivă, cu acceptarea acestei dualități tragice. Știam că atunci când mintea e bolnavă lumea e bolnavă. Apare, în condiții de ceață, exacerbarea, urmată de fraudă și violență. Homo Sapiens conviețuiește cu Homo Fraudens. Ambii sunt premise ale studiului. Inflamarea individualismului și apoi manipularea lui sunt iarăși un dat al problemei. După cum înțelepciunea, raționalitatea și inteligența unor minți pot contracara daunele cauzate de cele învolburate. Lumea este din cauza lor foarte dezarticulată. În ciuda proceselor integrative, parcurse de noi atent, armonia e stricată de stridențele fracțiunilor separatiste. Sunt atât de grave în opoziția și tensiunea dintre cele două curente, încât putem să ne întrebăm dacă nu va fi integrarea versus fragmentare marea temă de preocupări a următoarelor decenii. E foarte probabil ca soarta „familiei unice a omenirii" și „consolidarea strategiilor ei de supraviețuire" să fie decisă într-un astfel de „război al celor două roze", cum s-a numit conflictul dinastic celebru în istoria Angliei.

„Ce fel de minte e aceea care luminează calea spre cunoaștere, ca apoi să pună obstacole spre ea? Știam că atunci când mintea e bolnavă lumea e bolnavă. Apare, în condiții de ceață, exacerbarea, urmată de fraudă și violență. *Homo Sapiens* conviețuiește cu *Homo Fraudens*."

©Depositphotos/Maksim Pasko

Dar nu e de rezolvat o simplă contradicție. Se pare că toate miturile s-au strâns la un loc și s-au angajat în luptă împotriva realismului, că toate perechile de opuși: civilizație / culturi, cunoștințe / credințe, funcțiune / structură, întreg / parte și tot cortegiul opușilor inseparabili studiați de noi sunt pe punctul de a exploda, angajându-se într-o confruntare decisivă.

Este foarte posibil ca fenomenul semnalat să fie suscitat de o împrejurare neașteptată și gravă. Ea a fisurat sistemul, lăsând să i se vadă măruntaiele: structuri, mecanisme, organisme care ticăie sau se opresc, funcționează sau au pene. Tot criza arată cu degetul spre porțiunile care trebuie vindecate prioritar.

Vom începe cu „Scenariul succesului", scris pentru omenire, dar citit în interesul personal al tânărului coautor care se gândește la drumul ce-l va putea croi în încleștarea tipică volburei crizelor și tranzițiilor.

A. Succesul

1) Experții se pun de acord în a aprecia că criza globală a economiei este rezolvabilă și că eradicarea ei se va produce într-un termen previzibil, care, oricum, nu depășește anul 2030 și se situează în anii mai apropiați (2020, de pildă). Oricum, criza va fi depășită în perioada vizată de scenariu.

2) La începutul anului 2009 s-a putut observa crearea unui climat propice conlucrării internaționale, privit peste tot ca o condiție necesară pentru stingerea crizei. Semnele înregistrate cu nuanțe și rețineri normale dau speranțe că acest climat se va consolida. El s-ar putea dovedi apt să favorizeze și rezolvarea crizei politice, care acoperă o pletoră de disfuncționalități ale sistemului internațional, inclusiv conflictele în curs sau potențiale. (Fiecare dintre evaluări poate invoca în sprijinul ei comunicate oficiale, texte, declarații și tatonări diplomatice).

3) Cea mai importantă convertire a climatului de încredere sporită (sau risipirea graduală a unor stări încordate) ar consta în urmărirea unui scop mai ambițios: concilierea la nivelul marilor puteri. Nu este pentru prima dată când pacea lumii depinde de relațiile între ele. Când relațiile erau bune, s-a reușit prin cooperarea lor să inhibe apetența hegemonică, imperialistă sau impulsurile la cuceriri și anexări de teritorii și să rezolve unele interese economice. Când subliniem rolul marilor puteri în destinul omenirii, nu neglijăm desigur aportul altor state mici sau mijlocii sau al grupărilor regionale la bunăstarea sistemului în ansamblu. Faptul că marile puteri s-au întâlnit, așa cum s-a întâmplat la Conferința celor 20 de țări de la Londra, în aprilie 2009, este un semnal că schimbarea configurației puterii pe glob este un fenomen perceput, susceptibil de negocieri și discuții.

O suită de întâlniri la vârf (legate sau nu de criză) vor întruni în această perioadă principalele puteri: SUA, China, Europa și Rusia, care sunt legate și de poziția lor privilegiată în Consiliul de Securitate al ONU. În cursul acestei perioade Europa va fi, probabil, reprezentată unitar. Alte puteri continentale, precum Brazilia, India, Japonia, vor fi atrase parțial, în calitate de observatori și invitați speciali.

4) Candidata la poziția întâia în ordinea abordării problemelor politice pare a fi dezarmarea. Am văzut de atâtea ori că un proiect integrativ începe ca prim pas prin abordarea unei teme tehnice. Dezarmarea există pe ordinea de zi, dar a fost scoasă unilateral de Bush. Deci e o inițiativă simplă aceea de a o relua. Este susceptibilă de a fi negociată într-un moment

în care armamentele au devenit o povară costisitoare pentru state, iar eficacitatea lor e pusă sub semnul îndoielii. Discutarea dezarmării conduce la deschiderea dosarului securității globale și al celei mai grave amenințări pentru întreaga omenire: armele nucleare. Această ultimă temă, veche de peste o jumătate de veac, n-a avut niciodată soluții satisfăcătoare și s-a agravat continuu. Ea se află acum din nou pe agenda nescrisă a summiturilor.

5) Nu se strâng marile puteri laolaltă fără a-și reînvia declarațiile de nebeligeranță. Și de a-și lua angajamente noi cerute de condițiile vremii și de schimbările posibile. Relațiile între SUA și URSS, încordate cum erau, au exclus posibilitatea unui conflict nuclear și chiar a unuia convențional care ar fi putut escalada timp de decenii. Un subiect ce a apărut spre sfârșitul Războiului Rece a fost acela al angajamentului părților de a nu folosi greutățile interne ale unora pentru a avansa interese proprii sau a le slăbi poziția în lume. Într-un moment în care își asumă sarcina de a garanta pacea în lume, e natural ca marile puteri să excludă, ca prim pas, posibilitatea conflictelor dintre ele.

6) Dacă se câștigă termenul cinetic de „moment", în lărgirea succesivă a agendei politice își mai face loc o temă, mai spinoasă decât cele precedente, și anume problema zonelor de influență, dependență sau dominație. Invocată mereu pe motive de securitate proprie, problema nu s-a dezlipit de evoluția și politica marilor puteri. Chiar și aici, tehnica relațiilor internaționale și imaginația prospectologilor nu se dau bătute în căutarea de soluții. De ce nu s-ar declanșa un curent mai larg cuprinzând și marile puteri, de a reînvia și dezvolta politicile de bună vecinătate? Toate statele au interesul de a nu avea dușmani la frontierele lor, iar remediul sigur constă în constituirea unor relații reciproce de bună vecinătate. S-ar putea ca această soluție să aibă un ecou atât de consistent la toate statele mari și mici, încât proiectul să fie botezat: Pacea vecinilor.

7) Același fir pe care au fost înșirate problemele păcii și securității face să se mai iveaască una. Să ne amintim că, după sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, s-au făcut încercări mari de a întrona un regim stabil de pace. Două elemente esențiale au intrat în soluție: normele (obligațiile statelor, angajamentul de a nu recurge la forță și celelalte prevederi ale Cartei ONU), prin care statele membre erau obligate să contribuie la represiunea agresorului prin sistemul securității colective. Este principiul care stă și la baza NATO: te atingi de unul, te atingi de toți. Sistemul nu a funcționat din cauza disensiunilor dintre marile puteri, normele nu au mai fost respectate, iar instituția a slăbit continuu. Se

Barack Obama în fața Adunării Generale a ONU

spune că după 50 de ani o instituție se îmbolnăvește atât de mult, roasă fie de corupție, fie de birocratism, încât își pierde relevanța. Poate fi reamenajată sau înlocuită. Întrebarea se pune la ONU și numeroase voci sunt pentru o revizie totală. Ce părere vor avea la un summit pe această temă marile puteri când va fi pe agendă? Încercările făcute în ultimii ani au eșuat din cauza dezacordului lor. Dar, după ce vor prinde obiceiul de a rezolva probleme chiar mai grave, nu vor găsi oare o formulă acceptabilă? Soluții arhitectonice există și clădiri monumente

„Statutul pe care îl oferă cultura unui individ e definit de identitatea sa. E înnăscută, e descrisă de limba maternă, aparține unei familii întinse în spațiu și timp."

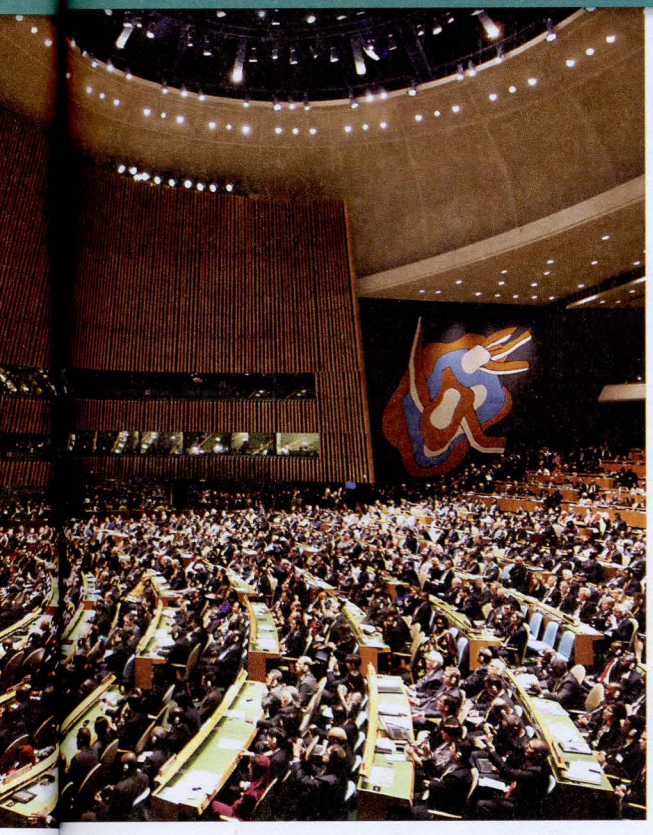

istorice pot deveni din nou funcționale.

8) Din momentul în care sistemul internațional al statelor este dezbătut, iar criza a obligat țările să dezbată instituțiile economice și financiare internaționale, înseamnă că au fost întrunite toate elementele de a răspunde la înscăunarea globalității, dotarea ei cu norme și instituții adecvate. În perioada scenariului *Succes*, ea își merita numele, prin realizarea unor schimbări treptate care vor înlocui sistemul internațional fragmentat și desincronizat al statelor și al instituțiilor cu sistemul global lărgit cu agenți nestatali multipli.

9) Am insistat în punctele anterioare asupra subiectelor care țin de civilizația omenirii, de salvarea și promovarea ei. Stâlpii civilizației fiind știința și tehnologia, sprijinite de economie și societatea cunoașterii, se așteaptă ca noua configurație globală a păcii să le solicite proiecte internaționale pentru care acum lipsesc sponsorii. Ele sunt nu doar grandioase, ci și fezabile. Poduri peste strâmtori, construirea de insule artificiale, extinderea altora prea mici, amenajări de căi feroviare, acțiuni antideșertificare, proiecte vizând hrana și apa. Probabil că aceste decenii vor câștiga titlul de *Era Macroproiectelor*.

Dar influența poate fi și reciprocă. Descoperiri epocale în domeniul energiei sau creierului sunt capabile să producă asemenea șocuri, încât aplicarea lor la problemele vieții omului să producă schimbări semnificative pe arena politică, economică și socială.

10) Climatul de pace constituit pe căi politice și diplomatice va da șanse noi culturilor și dreptului lor inalienabil la diversitate. Știința va avea rolul ei amplificat, dar și culturilor li se va deschide perspectiva etalării și comunicării specificității lor. Acest orizont larg va face să slăbească (și poate chiar să dizolve) confiscarea culturilor și folosirea lor în jocurile de putere vicioase și criminale. Reînvierea tradiției unui Bagdad care, timp de 5 secole a stat în centrul culturii lumii, își așteaptă actorii alungați de clici și triburi. Multe populații ale lumii vor să folosească prilejul de a aminti omenirii că la formarea patrimoniului comun al umanității au contribuit și ele.

11) Impactul păcii globale asupra civilizației și culturilor reamintește tinerilor că prima le oferă roluri, iar a doua identitate. În cazul acestui scenariu rolurile vor fi multiplicate pe o scară largă. Noi profesiuni sunt deja anunțate de studii prospective. Șansele de a fi solicitați se înmulțesc. Demnitatea poziției în societate ce se deduce din roluri crește și ea. Statutul pe care îl oferă cultura unui individ este definit de identitatea sa. E înnăscută, e descrisă de limba maternă, aparține unei familii întinse în spațiu și timp. Își însușește tradiții, deprinderi, înclinații proprii identității sale și, mai mult decât atât, conform datelor psihologiei și biologiei moderne, construiește o formă proprie a minții sale după tiparul mediului în care se află în vârsta cea mai fragedă.

Putem discuta despre situația specială a identităților multiple (familii mixte, emigranți, studii în alte țări etc.), dar tinerii rețin că ceva mai durabil și rezistent ca identitatea națională nu există. Dictonul latin spunea: *Naturam expellas furca, tamen usque recurrit* („Alungi natura cu furca, ea revine mereu"). Evenimentele arată că identitatea ajută la demnitatea de sine și la „formularea de obiective ambițioase". O cunoaștem după înfierbântarea care duce la mit și violență, război și distrugere. La clavecinul moderat, după cum spunea Bach, identitatea este o inimă care bate continuu, generând afirmația și creația.

B. Reflecții între scenarii

Legat de scenariul *Succes* este un om politic de mare notorietate care și-a câștigat adepți în țara sa și în afara granițelor ei: Barack Obama. Îl asociază scenariului prezența sa activă în campania mondială anticriză, dar, mai ales, faptul că în această operă a lansat cea mai mare parte a problemelor postcriză. În contactele sale din această perioadă (preia postul

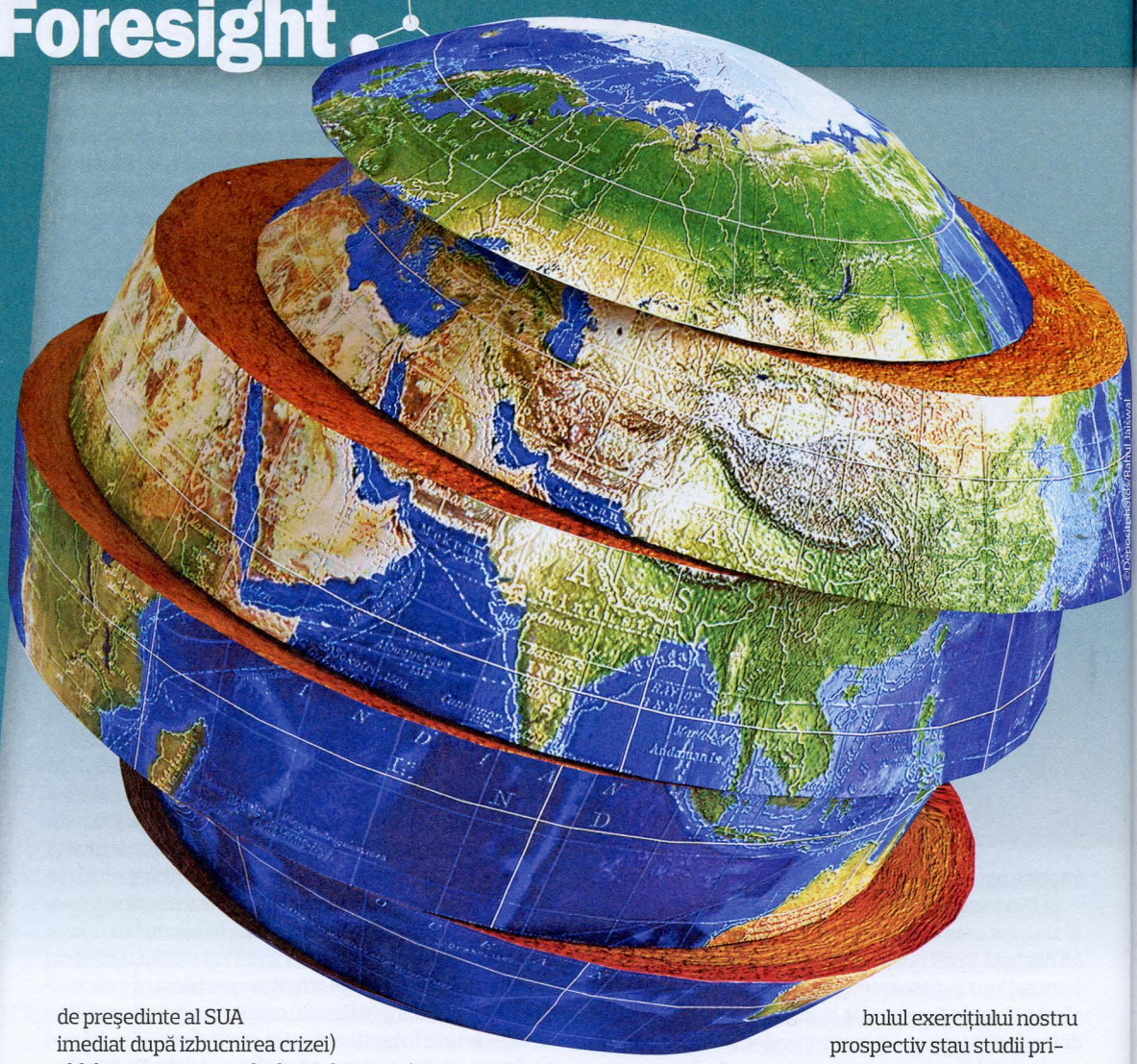

de președinte al SUA imediat după izbucnirea crizei) el folosește momentele de conlucrare și încredere pentru a lansa proiecte viitoare, privind rezolvarea crizei politice. Cu Rusia enunță disponibilitatea pentru negocieri de dezarmare, în Caraibe vorbește despre „buna vecinătate" aplicabilă la relațiile externe și interne ale Americii Latine, întinde mâna celorlalte mari puteri și apoi statelor prinse în conflicte și care, uneori, se află de cealaltă parte a baricadei față de SUA Afirmă rolul căilor politice și diplomatice în găsirea de soluții, respinge doctrina unilateralistă a lui Bush, dar nu îmbrățișează nici o altă doctrină pentru a nu-și limita libertatea de a decide, de a recunoaște o singură identitate, aceea de cetățean american și statutul conform căruia veghează la interesele țării sale. În același timp, formulează scopuri de pace și prosperitate pentru întreaga omenire, relații pașnice și, mai mult decât atât, caută peste tot parteneri pentru conlucrare.

Există un alt motiv pentru care îl cităm. În preambulul exercițiului nostru prospectiv stau studii privind mintea omului așa cum gândirea ei se oglindește pe planul societăților și evenimentelor istorice. Or, Obama ilustrează potențialul minții de a da înțelepciune (ca strateg), raționalitate (ca tactician) și inteligență (imaginație și putere de inovare). Cine parcurge cele două volume autobiografice, vreo 4-5 cărți scrise despre el, cele 4 discursuri istorice și o parte din conferințele sale de presă sau intervenții publice nu are nevoie de nici un argument suplimentar pentru a constata puterea minții sale. Este remarcabilă și consecvența cu care s-a format și s-a educat ca sprijinitor al celor „umiliți și obidiți", cum ar zice Dostoievski, al categoriilor neprivilegiate, cei de la baza societății. A mai fost un președinte care a vrut să se adreseze celor de la „baza piramidei" (Roosevelt). Se pare că a ajuns la fiecare treaptă a ascensiunii sale la concluzia că numai la pârghiile puterii se pot rezolva problemele acestei categorii. Pe plan mondial și-a propus să restabilească

rolul de lider (nu de hegemon unic) al SUA, ilustrat prin crearea unei comunități legate de scopuri comune. Se povestește că, în timpul campaniei sale, aflat într-o comunitate a negrilor, Obama a adoptat stilul reuniunilor religioase, cu întrebări și răspunsuri în cor. A întrebat: „Veniți să schimbăm America?", „Venim. Venim", a fost răspunsul. După mai multe întrebări a pus una neașteptată: „Veniți să schimbăm lumea?" Derutat de magnitudinea sarcinii, publicul a strigat totuși: „Venim, venim."

Obama și-a închinat anii de președinție – al doilea posibil mandat s-ar încheia în 2016 – acestor scopuri ale schimbării acasă și în largul lumii. De aceea, putem să-l invocăm ca pe o șansă principală a realizării obiectivelor din prima jumătate a etapei *Succes*.

C. Eșecul

1) În mare parte, acest scenariu constă în eșuarea scenariului de succes. Există factori ce trebuie luați în calcul și care lucrează cu sârg și deliberare la distrugerea scenariului I. Nu este o speculație bazată pe experiența că orice schimbare este contracarată de o „contrareformă". Sub ochii noștri încearcă să prindă miez mișcarea celor ce se simt amenințați de o remodelare a sistemului mondial. Sunt, în primul rând, cei care văd diminuată capacitatea lor de a „frauda", „manevra", „influența" pe alții. Sunt apoi numeroși teoreticieni care își pun masca inocenței în discutarea crizei, uitând că au elaborat metode subtile de a oferi condițiile propice fraudei, ajutând-o prin complicitate sau conveniență. Oameni născuți și formați cu vocația luptei, confruntării, există peste tot: anarhiști, revoluționari de profesie, mercenari, personajele traficului ilegal, speculației criminale și escrocheriei savante. Ei reacționează epidermic la un curent de reformă. Această mobilizare se simte și în cursul dezbaterii crizei. Tema nu este atât criza, cât perioada postcriză, care s-ar putea dovedi inospitalieră pentru ei.

În acest scenariu înflorește încercarea de a distrage energia societății de la urmărirea scopurilor esențiale și de a o consuma în conflicte false, drame artificiale, crize imaginare. Apare cultivarea sistematică a neîncrederii și fricii și producerea confuziei pe planul dezbaterilor și opiniilor, cu un cuvânt, propagarea în exces a tuturor componentelor unei vremi de volbură.

2) Nemulțumit cu aceasta, frontul difuz al urii ar putea provoca războaie civile, răzmerițe, proteste populare și toate acele manifestări care au ecou la oamenii rupți de realitate și raționament, dar ușor atașabili prin sloganuri și incitații afective.

3) Un lucru aproape cert este închiderea dosarelor de rezolvare a conflictelor perene (durabile, netratabile sau cronice) pentru o nouă perioadă de așteptare. În urma unei crize politice care a golit masa soluțiilor, nu ne putem aștepta la un statu-quo ante, ci la o înrăutățire. Lista conflictelor deschise va fi în creștere, iar ardoarea luptei va avea noi puseuri. Țările aflate chiar și acum în afara sferei rezonabile vor găsi noi îndemnuri la opera lor de a mări insecuritatea în lume, putând da a doua perioadă de înflorire a terorismului și a subminărilor oculte.

4) Contracararea crizei va fi mult îngreunată în acest scenariu, mergând până la prelungirea ei în timp și extinderea ei orizontală în domeniul hranei și apei. Colaborarea între marile state fiind blocată, controlul domeniului infracțional va fi diminuat, iar „piratii" crizei vor reapărea ca o nouă specie de profitori.

5) Dezamăgită și neputincioasă, pătura de mijloc va mări prin teamă și angoasă gravitatea eșecului „postcriză", care o va reduce la situația de care credea că s-a debarasat. La acest punct, apare primejdia unui nou fenomen, care fusese redus anterior la o stare letargică. Este vorba de naționalismul a cărui existență se mulțumea anterior la agitații internaționale, de tip european sau global. Identitatea își va bate strident tobele și va reapărea pe toate continentele, Europa nefăcând excepție, cu mișcări și guverne de tipul naționalismului extrem și antidemocratic declarat. De data aceasta, manipulatorii vor avea o altă țintă decât consumatorul abuzat, și-și vor căuta clienții în sfera tinerilor doritori de senzații tari.

6) Explorarea culturilor în scopuri politice și războinice va continua și, după toate probabilitățile, se va extinde. Tinerii vor fi mândri că aparțin unei culturi superioare celorlalte, adverse și rivale, și vor sufoca ideea apartenenței la o mare familie

„Este în firea minții umane de a anticipa, de a fi în așteptarea viitorului posibil [...]. Nu începi drumul fără a alege ținta și fără a măsura probabilitatea de a o atinge. Iar tabloul ce rezultă din scenariile întocmite pentru secolul nostru este promițător."

©Depositphotos/RaNU Jaiswal

solidară umană pe care toate națiunile au servit-o cu ce au avut mai bun din sacul lor.

7) Insecuritatea externă, eşecurile inițiativelor pe plan global vor aduce un public larg la vechea agendă domestică, pe care o va trata cu pasiunea localismului şi în tradiția conflictului tribal. Nu te văd bine, tinere prieten, şi îți doresc tărie de caracter să nu fii luat de val. Ceva te poate însenina răsfoind istoria crizelor: baloanele se umflă până la punctul inevitabil, când crapă. Deci, având în parte experiența scurtă, dar promițătoare a unui început de *Scenariu de Succes*, este greu de crezut că lumea, care a avut prilejul unui început de maturizare, să persiste în păcatul excesului şi al fierbințelii minții.

8) Este posibil ca enormitatea evidentă a unei erori, abuzul puterii necontrolate sau iminența vreunei grave amenințări a supraviețuirii speciei, să trezească, tot în acest interval de timp, simțul realității şi măsurii, punând în paranteze o recidivă a vremii celei proaste.

9) Asocierea lui Obama la scenariul *Succes* ne atrage atenția asupra faptului că dacă autoritatea sa va fi amenințată, neputința ar putea contamina soarta scenariului. Semne îngrijorătoare sunt. Constituirea unui „front al urii" a fost semnalat în publicațiile ce nu-i sunt prietene. Pentru moment, aprobarea publică a lui Obama este impresionantă, aşa cum se vede la împlinirea celor 100 de zile de guvernare. Dar toți partizanii lui Obama pe plan mondial, din ce în ce mai atraşi de proiectele sale globale, vor urmări cu sufletul la gură evoluția politică din SUA, menținerea sau slăbirea unei autorități încă impecabile.

D. Scenariul mixt

Succesul a fost cel mai documentat scenariu. Al doilea, *Eşecul*, a fost cel mai subțire. El nu făcea decât să înregistreze ce se întâmpla în primul, schimbând semnul de la + la –.

S-ar putea ca lucrurile să nu se petreacă în termenii optimismului robust al primului scenariu, dar nici în viziunea apocaliptică a *Eşecului*. Pentru această situație este conceput, de obicei, un scenariu intermediar, cu enunțuri din primul şi cu elemente din al doilea. Numărul combinațiilor posibile e foarte mare.

De aceea vom enumera doar câteva situații posibile:

1) Obama va avea un singur mandat (2008–2012), fiind înfrânt de frontul republican, a cărui ostilitate va creşte odată cu populația câştigată pentru opoziție.

În acest caz, soarta Marii Schimbări (The Big Shift), aşa cum ar putea fi numită realizarea acelei comunități paşnice a lumii globale, ar deveni problematică. Moştenirea lăsată după 4 ani de eforturi va putea fi valorificată în câteva direcții, dar radicalitatea schimbării va fi pierdută.

2) Obama va avea parte de al doilea termen. Este aproape sigur că efortul celor 8 ani de preşedinție va putea fi fructificat în mult mai multe direcții, dacă nu în toate.

3) Energia lui Obama va fi absorbită de lupta politică şi electorală din interior. Aceasta îl va face precaut sau chiar timid în inițiativele pe plan extern. Se poate întâmpla ca, într-adevăr, aceasta să fie chiar o caracteristică a primului mandat, până în 2012. Dar în al doilea mandat, el va putea renunța la anumite inhibiții şi va putea implementa cu energie sporită cele întreprinse anterior.

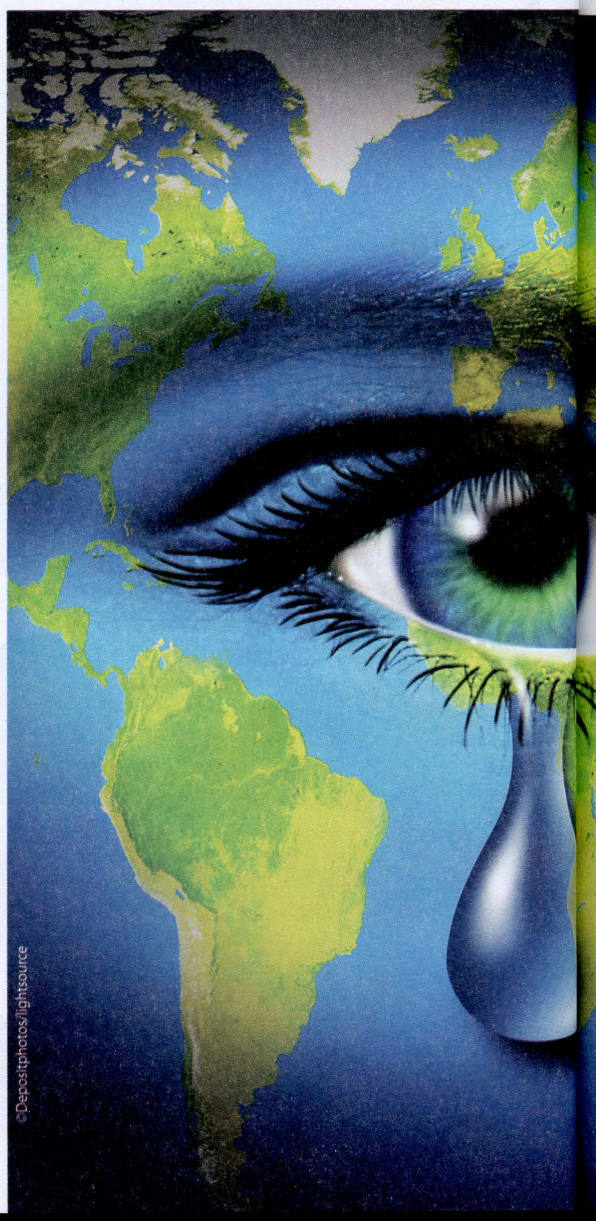

4) Ceilalți 17 ani până în 2030 (trei noi președinți americani după Obama) depind în mare măsură de succesul său. Dar șansele unei continuări a drumului spre Marea Schimbare pot fi considerabile.

5) Faptul că am folosit singura mare putere ca factor al influențării drumului până în 2030 nu înseamnă că analize similare privind evoluția celorlalte mari puteri nu pot fi la fel de semnificative. În cazul SUA, care a generat sub Bush cele două crize globale, politică (unilateralismul lui Bush) și economică (în curs de desfășurare), se manifestă o responsabilitate crescută.

6) Celelalte evenimente care pot aduce slăbirea curentului de schimbare până în 2016 sunt următoarele:

a) Realizarea sau nu a unei soluții de pace în Orientul Mijlociu între Israel și Palestina.

b) Avansul sau reculul terorismului și curentelor extremiste islamice în lumea arabă.

c) Opinia sau acceptarea accesului la arma atomică a Iranului și Coreei de Nord.

d) Creșterea sau diminuarea numărului de conflicte locale și a războaielor identitare.

e) Evenimente destabilizatoare în sânul marilor actori Rusia, China și Europa în relațiile lor în zona de vecinătate.

f) Nu pot fi omise, bineînțeles, nici catastrofele naturale.

7) Cea mai bună ipoteză pentru un traseu final reușit este aceea a absenței unui conflict global, a unui mare război regional și acceptarea ideii că unele conflicte locale vor persista, dar nu se vor extinde. Ideea că dacă o casă arde, arde și satul nu se aplică, spre satisfacția unor țări mai mici. La summitul Aliaților de la Teheran, Churchill a spus: „Cât de mic mă simt ca englez între acești uriași."

8) Oricare ar fi mixtura scenariului de mijloc, sămânța Marii Schimbări a fost pusă în pământ și de ea vor avea parte generațiile viitoare. Avantajul prospectologului care nu socotește timpul istoriei în zile și ani, ci în decenii și secole, este acela de a rămâne un optimist, oricât l-ar contrazice realitatea imediată.

Este în firea minții umane de a anticipa, de a fi în așteptarea viitorului posibil [...]. Nu începi drumul fără a alege ținta și fără a măsura probabilitatea de a o atinge. Iar tabloul ce rezultă din scenariile întocmite pentru secolul nostru este promițător. Potențialul științei e uriaș, capacitatea tehnologiilor de a continua cursa inovației e fără limite, ca și cunoștințele și învățarea. Mintea umană are resurse dovedite pentru anumite corecțiuni sociale și politice majore, ale fiecărui om în parte. Temele în care se duce lupta cu complexitatea sunt fascinante. Apelul lor la imaginație și rațiune e irezistibil. Ce vreme propice pentru generațiile noi!

Ele vor avea, probabil, parte de momentul de cotitură (Marea Schimbare) așteptat de prospectologii bătrâni, așa cum astronomii urmăreau cometele, care va permite secolului să se dezbare de obiceiuri proaste, războaie inutile, conflicte zadarnice și idoli falși. Ele ar putea asista la confirmarea unei posibilități, acum în germen, ca omenirea să intre în posesia durabilă a cheii de supraviețuire pe o planetă mai curată și mai sigură, cu mai multă satisfacție și demnitate.

http://prospectiv.a21.ro

Când și de ce spunem

Andi Caragea

Future Studies, Forecasting, Foresight, Strategic Foresight sau Future Analysis?

Termenul *Futures Studies* (studii asupra viitorurilor) desemnează cercetarea cu privire la evoluția modalităților de a face față viitorului, incluzând din ce în ce mai multe aspecte ale realității. Acest tip de cercetare se desfășoară iterativ, cere o anumită continuitate și o lărgire permanentă a câmpului de atenție. Și asta într-atât de mult, încât în cele din urmă, în vizorul cercetării din domeniul *Futures Studies* a intrat și tematica viitorului studiului viitorului.

În anii '70 cercetarea despre acest subiect era numită prognoză (*Forecasting*) și era centrată pe dezvoltarea și aplicarea metodologiilor care utilizau tehnici econometrice și de modelare ce se bazau în principal pe informații din trecut, încercând să adune și să ia în calcul cât mai multe date – atât din trecutul mai îndepărtat, cât și din cel imediat. Mai ales în cazul trecutului imediat, limitările tehnologice de volum și viteză de culegere și accesare, precum și cele privitoare la capacitatea de prelucrare erau incomensurabil mai mari decât în prezent, în era tehnologiei informației și a internetului. Metodele utilizate includeau extrapolarea de tendințe, curbele S, curbele de trenduri și analiza patentelor și publicațiilor, însă ignorau date cum ar fi acelea cu privire la modul în care diferite categorii de persoane percep viitorul sau impactul unor fenomene din prezent asupra viitorului.

Începând cu anii '80, tot mai multe asemenea date calitative au început să fie luate în studiu. Se năștea o nouă viziune în care se ținea seama mai mult de faptul că viitorul este în mare măsură decis inclusiv de modul în care acesta este construit în mintea noastră prin jocul intențiilor, dorințelor, intereselor, planurilor, capacității de decizie și al exercitării puterii și prin acțiunea competiției, inclusiv a aceleia referitoare la intențiile de reglementare. Intenționalitatea umană a devenit astfel un factor din ce în ce mai mult introdus în tabloul de studiu. De la deziderateul prognozării cursului viitorului s-a trecut la acela mai ambițios și totodată mai promițător al identificării scenariilor de viitor, evaluării plauzabilității și a realizabilității acestora și, bazat pe acestea, la deziderateul determinării perspectivelor de dezvoltare. Prognoza a devenit astfel o activitate subordonată tot mai mult celei de prospectare.

Prospectarea perspectivelor de viitor (*foresight*) a lărgit domeniul de cercetare prin încorporarea de metode care permiteau networkingul pentru culegerea de informații, evaluarea și interpretarea lor, precum și de metode care să sprijine luarea deciziilor. Mai departe, acest tip de prospectare a inclus și cercetarea asupra capacității organizațiilor de a aborda viitorul.

În tot acest interval istoric, s-a manifestat și o diversificare din punctul de vedere al scării entităților sociale luate în studiu. Tehnicile de prognoză, cât și cele prospective au devenit utilizate la nivel regional, național sau supranațional (cum ar fi zonele geo-economice), dar și la nivelul companiilor. Dar, în cazul majorității acestora, ca și în cazul majorității arealelor și comunităților mici, efectuarea de studii de foresight a rămas numai o posibilitate teoretică, în primul rând din cauza costurilor. Științific și metodologic s-a înregistrat însă un progres important.

În anii '90 domeniul Futures Sciences a fost lărgit și mai mult prin includerea și la nivelul unor organizații a proceselor de investigare a viitorului. Termenul de prospectare a perspectivelor strategice (*Strategic Foresight*) a fost introdus în principal cu referirea la astfel de activități de cercetare efectuate sau derulate la nivel de companie, însă a fost aplicat și pentru studiile desfășurate la alte scări și tipuri de entități sociale. În final, este de remarcat că pe măsura trecerii timpului, mai ales în cazul studiilor efectuate la scară internațională, a devenit utilizat din ce în ce mai mult termenul de analiză a viitorului *(Future Analysis)*, acesta fiind din ce în ce mai preferat în literatura de specialitate.

Cerința de performanță pentru infrastructurile specifice →	A înțelege datele trecutului pentru a anticipa viitorul	A utiliza informații strânse pentru a lua decizii	A organiza procesele și actorii studierii viitorului	A organiza tematic studiul viitorului

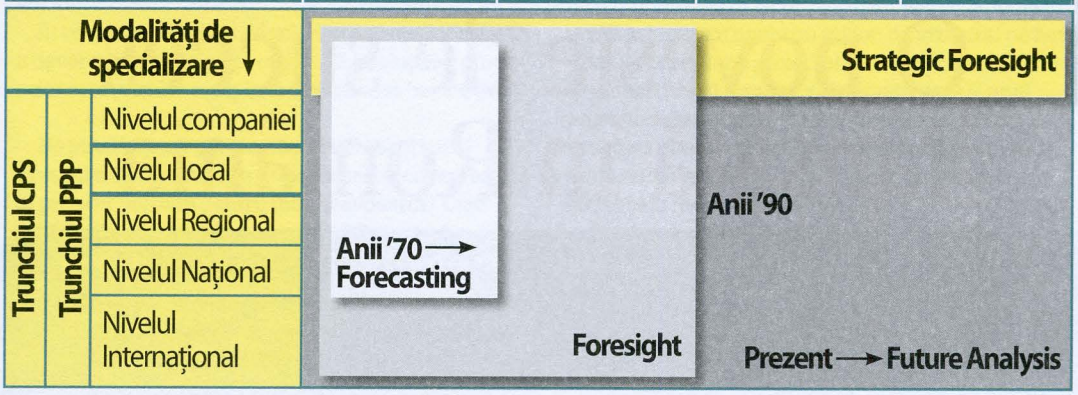

După cum se poate vedea mai sus, activitățile circumscrise domeniului Futures Studies au obiective tipice și, ca urmare, sunt de complexități diferite. De asemenea, se poate observa că acestea se specializează pe niveluri organizaționale și/sau sociale diferite, dar și din perspectiva unor interese diferite. Trunchiurile de interese sunt diferențiate fie sectorial, motorul activității constituindu-l în principal Consorțiile Polarizate Sectorial (Trunchiul CSP), fie la scări spațiale diferite, motorul activității constituindu-l în aceste cazuri, în principal, formulele de Parteneriate Public Privat (Trunchiul PPP), constituite ca entități interesate de dezvoltarea unor areale economice. Specializarea sectorială și spațială a acestor tipuri de activități reprezintă o problemă de optimizare economică deosebit de dificilă. Performanța într-un domeniu și o arie zonală depinde de performanța respectivei activități din alte domenii colaterale și de datele din alte zone geografice aflate la același nivel sau de pe niveluri diferite. Și cu cât aria geografică este mai redusă și cu cât diversitatea sectorială a nevoilor de analiză este mai mare, cu atât resursele economice și umane disponibile sunt mai rare, performanța de anticipare realizabilă devenind mai redusă. Pe deasupra, această dependență nu este una liniară, ci puternic neliniară sau chiar prezentând salturi. Există scări de la care sau sub care acest tip de activitate devine practic imposibil de realizat dacă nu se reduc corespunzător și realist obiectivele anticipării din perspectiva preciziei și detalierii tabloului de viitor așteptat.

„Termenul *Futures Studies* (studii asupra viitorurilor) desemnează cercetarea cu privire la evoluția modalităților de a face față viitorului, incluzând din ce în ce mai multe aspecte ale realității."

Referințe bibliografice

Anderson, J. (1997) *Technology foresight for competitive advantage*, Long Range Planning, vol. 30, no. 5, pp. 665-677.

Cuhls, K. (2003) *From forecasting to foresight processes - New participative foresight activities in Germany*, Journal of Forecasting, vol. 22, no. 2-3, pp. 93-111.

Tsoukas, H. and J. Shepherd (2004) *Coping with the future: developing organizational foresightfulness - Introduction*, Futures, vol. 36, no. 2, pp. 137-144.

Slaughter, R.A. (1997) *Developing and Applying Strategic Foresight*, ABN Report, vol. 5, no. 10, pp. 13-27.

Roll, M. (2004) *Strategische Frühaufklärung : Vorbereitung auf eine ungewisse Zukunft am Beispiel des Luftverkehrs*, Wiesbaden: Dt. Univ.-Verl. Rauscher, L.-H. (2004); *Strategische Frühaufklärung : neuer Vorschlag zur finanziellen Bewertung*, Lohmar, Köln: Eul.

Dürr, H.-P., et al. (2004) *Werkstattbericht Nr. 64: Zukunftsforschung im Spannungsfeld von Visionen und Alltagshandeln*, Berlin: IZT.

Kreibich, R. (2006) *Arbeitsbericht 23: Zukunftsforschung, in Zukunftsforschung Berlin: Institut für Zukunftsstudien und Technologiebewertung. Burmeister, K.*, et al. (2002) *Zukunftsforschung und Unternehmen - Praxis, Methoden, Perspektiven, Essen: Druck- und Verlagskooperative stattwerk* E. G. Porter, A.L., et al. (2004) *Technology futures analysis: Toward integration of the field and new methods.*

Interviu exclusiv AA

SOFTWIN
O poveste de succes lansată în România

SOFTWIN este una dintre acele povești de succes create în România care au cucerit lumea întreagă prin profesionalism și garanția calității produselor și serviciilor oferite. De la înființarea sa, în 1990, și până în prezent, compania s-a afirmat pe piață nu doar ca un furnizor local sau regional de soluții complexe de IT, ci a reușit să cucerească piețele internaționale, câștigând încrederea clienților de pe trei continente: Europa, America de Nord și Asia. Grupul de companii SOFTWIN merge către o consolidare a poziției de lider în regiune. Business Week, ediția americană, scria că SOFTWIN este una dintre cele mai proeminente companii globale: „One of the most prominent home-grown global companies." De asemenea, Financial Times a scris că SOFTWIN a intrat în topul celor mai bine văzute firme software la nivel mondial: „The entry of SOFTWIN into the list of the world's best regarded software companies this year..."

SOFTWIN a devenit o marcă românească de succes, care poate trezi conștiința talentului și valorilor autohtone. Pentru a vă oferi o vedere cât mai clară asupra istoriei companiei, i-am invitat la dialog chiar pe fondatorii SOFTWIN, domnul Florin Talpeș și doamna Măriuca Talpeș. Astfel că ne vom lăsa călăuziți pe mai departe de gândurile împărtășite cu noi de fondatorul și deținătorul SOFTWIN, domnul Florin Talpeș, cărui îi mulțumim pentru deschiderea și atenția acordate.

Cu ocazia inaugurării noii ediții a Almanahului Anticipația 2013, am ales să prezentăm povestea de succes a unei companii românești care și-a dobândit o exemplară reputație internațională. Și ne-am oprit la Softwin, gândindu-ne că poate să constituie un excelent model pozitiv și un imbold pentru tinerii talentați din România. Mulțumindu-vă pentru deschiderea la dialog, vă invit să ne prezentați pentru început un scurt istoric al companiei.

În 1990, noi, Măriuca, soția mea, și cu mine am înființat Softwin, întreprindere mică conform Legii 54/1990. Softwin vine de la un joc de cuvinte: Soft vine de la Software, profesia noastră, iar Twin înseamnă „gemeni" în engleză. În 1986, soția mea a născut băieți gemeni, Crișan și Nicoară. Numele Softwin era unul greu de pronunțat în română, dar ideea noastră era să creăm o marcă internațională. Și așa a fost: de la bun început am lucrat 100% pe piețele din Europa de Vest (Franța, apoi Germania). Spunem că „cei 7 ani de acasă" i-am făcut ca întreprindere pe piața din vest, o piață foarte competitivă. Așadar, deși la început nu înțelegeam ce înseamnă să creezi o marcă și să o protejezi, ne-am format lucrând pentru clienți pretențioși, din piețe foarte puternice.

Apoi am creat o serie de alte mărci: Ascenta (cu soluții dedicate gestiunii proceselor industriei cărnii și marilor organizații), Intuitext (în zona educației, cu ale sale didactic.ro, suntparinte.ro, olimpiade.ro și lecțiile Intuitext) și Bitdefender (tehnologii/soluții de securitate digitală). Gândul nostru a fost de antreprenoriat în cadrul grupului, cu echipe de management distincte, de sine stătătoare, care să preia frâiele dezvoltării fiecărei linii de business.

În 2007, am desprins grupul Bitdefender din grupul Softwin. Astăzi cele două grupuri de companii, Softwin și Bitdefender, sunt complet separate juridic și din punctul de vedere al managementului și acționariatului, chiar dacă eu și Măriuca deținem majoritatea în ambele grupuri.

Prin mâna noastră au trecut peste 5 000 de profesioniști în cei peste 20 de ani. Cele două grupuri au reprezentat o adevărată universitate pentru diferite profesii atât de necesare în domeniul IT. În 2012, în cele două grupuri lucrează în jur de 1 000 de specialiști.

Astăzi, tehnologiile și soluțiile de securitate Bitdefender protejează aproximativ o jumătate de

miliard de oameni din lumea întreagă. Protecția Bitdefender e considerată de organizația germană de evaluare a soluțiilor de securitate, av-test.org, ca fiind numărul 1 în lume. Bitdefender este cea mai răspândită marcă de produse create 100% în România din lume.

În cei peste 20 de ani de activitate, grupul SOFTWIN a devenit o forță pe piața regională a soluțiilor, produselor și serviciilor complexe de business bazate pe IT.

Ne puteți spune care au fost pașii esențiali ai aventurii de construcție a unui brand și ce reprezintă în prezent Softwin pentru dumneavoastră? Care sunt liniile de forță ale companiei? Care sunt valorile cele mai importante pe care credeți că ar trebui să le cultive o companie pentru a se impune pe o piață dinamică și selectivă? Cât de valoros este capitalul uman în creșterea unei firme? Cât contează încrederea în forțele proprii, în capitalul uman, în talentul tehnologic și cât contează capitalul financiar?

Fiecare din mărcile pe care le-am creat reprezintă ceva pentru noi:

Softwin e matca în care au crescut și din care s-au tras până acum celelalte mărci. E un incubator de noi produse și tehnologii inovatoare, care nu intră în domeniile de care se ocupă celelalte mărci. Ascenta, Intuitext și Bitdefender au propriile echipe de cercetare-dezvoltare. Softwin are, pe lângă aceste centre, și ceea ce numim noi un incubator, un centru de cercetare-dezvoltare care se ocupă de crearea altor tehnologii inovatoare.

Ascenta e pariul nostru că, în zona de soluții complexe de software și IT pentru întreprinderi, de tipul ERP, putem veni cu soluții care să satisfacă nevoi ale pieței pe care nimeni altcineva nu a reușit să le dovedească. E vorba de soluții de optimizare a procesării cărnii, dar nu numai.

Intuitext e echipa de suflet a Măriucăi, e întreprinderea ei, e vorba de educație. Cred că pentru femei întreprinderea în zona educației e foarte potrivită. Peste 50% din dascălii României fac parte din comunitatea didactic.ro, o cancelarie națională unică în lume, cu peste un milion de vizitatori pe lună.

Iar Bitdefender e proiectul prin care vrem să demonstrăm că românii, prin creativitate și mult profesionalism, pot reuși *big time* în lume: pot fi constant numărul 1 într-un domeniu high-tech de mare suprafață, unde cercetarea și inovarea de top sunt cheia reușitei.

Ce ne caracterizează? Avem în Softwin un slogan grăitor, vechi de peste 15 ani: „Ce merită făcut, merită făcut bine!" Asta înseamnă pasiune și dedicație în proiectele pe care le facem. În tot ceea ce întreprindem ne propunem să reușim la nivel de top, întotdeauna ne uităm nu doar în curtea noastră, ci ne gândim cum să ne poziționăm regional sau pe plan mondial. Credem că orice barieră poate fi depășită.

Apoi e vorba de echipă: ne place să împuternicim oamenii, să le dăm frâiele, investim multă încredere în ei. Încrederea în oameni este esențială pentru noi. Iar încrederea stimulează creativitatea și responsabilitatea, antreprenoriatul. Atât grupul Softwin, cât și grupul Bitdefender sunt în acest moment o sumă de echipe întreprinzătoare, în diverse stagii, de la start-up la maturitate, de la echipe de doi-trei oameni mobilizați pe o nouă tehnologie, până la echipe de peste 100 de specialiști orientați spre produse mature. Succesul nostru îl datorăm 100% colegilor noștri.

Atitudinea față de eșec: credem că succesul rareori vine ca o înșiruire de succese. De cele mai multe ori, succesul vine după multe eșecuri, care de fapt trebuie să însemne multe lecții învățate. Eșecul, greșeala le privim întotdeauna din perspectiva viitorului.

„Avem în Softwin un slogan grăitor, vechi de peste 15 ani: „Ce merită făcut, merită făcut bine!" Asta înseamnă pasiune și dedicație în proiectele pe care le facem. În tot ceea ce întreprindem ne propunem să reușim la nivel de top."

Ne-ar fi de folos dacă ne-ați povesti mai mult despre motivația profundă care stă în inima acestui proiect. Cum a fost posibilă apariția Softwin pe piață?

Lucram într-un domeniu bine delimitat, cel de software, și credeam destul de mult în viitorul său (deși, în 1990, Windows, sistemul de operare care domina piața de calculatoare, încă nu era deloc răspândit în Europa, în care, la acea vreme, se foloseau calculatoarele Atari, Commodore etc.). Până în 1990, lucrasem deja în echipe de cercetare, pentru proiecte foarte interesante. În 1990, copiii noștri aveau trei ani împliniți. Încrederea

deplină în domeniul nostru şi entuziasmul cu care atacam toate proiectele în care eram angajaţi au fost în spatele acestei întreprinderi. Şi, evident, soarta, norocul de a întâlni pe cineva care avea cunoştinţe la o companie din Franţa, care ne-a oferit şansa să demonstrăm dacă suntem într-adevăr deosebit de buni sau nu: această companie franceză de software era blocată de câteva luni într-o problemă căreia specialiştii nu reuşeau să îi găsească o soluţie satisfăcătoare. Ne-au prezentat-o nouă: „Dacă veniţi cu o soluţie bună în două săptămâni, aveţi un contract din partea noastră." Şi noi am venit cu soluţia bună în două zile. Aşa am început.

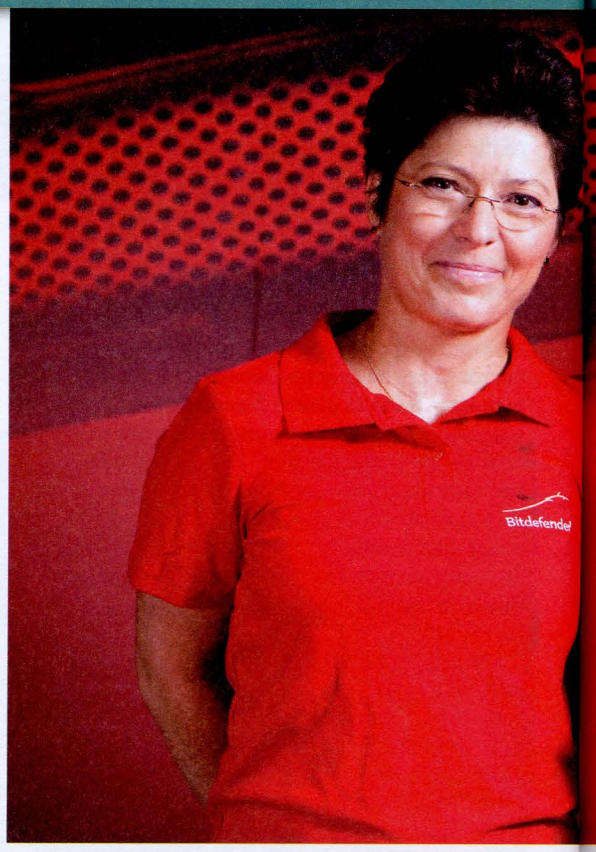

Ne puteţi împărtăşi câteva amintiri din viaţa dumneavoastră de dinainte de Softwin, de dinainte de 1989, ca să înţelegem mai bine cadrul, atmosfera din care s-a ivit pe lume un asemenea proiect de cursă lungă? Cu alte cuvinte, ce fel de viaţă, ce fel de gândire se ascundea în spatele a ceea ce în câţiva ani avea să devină o poveste de succes la nivel mondial?

Atât Măriuca, cât şi eu am fost premianţi în şcoală, eram din categoria pasionaţilor de *Gazeta Matematică*, de olimpiadele şcolare. Pe de altă parte, pentru amândoi sportul, mişcarea fizică au fost şi sunt parte din viaţa noastră.

Educaţia noastră o datorăm părinţilor noştri, ei ne-au format caracterul. Mama mea a fost învăţătoare, la fel şi bunicii Măriucăi. Iar tatăl meu a fost miner.

În unele vacanţe, pentru un ban de buzunar, eu lucram în construcţii, iar Măriuca dădea meditaţii la matematică încă din liceu. Reuşita prin sudoare, prin muncă susţinută, era şi este o valoare de bază în familie. Iar responsabilitatea, independenţa, faptul că noi eram principalii răspunzători pentru rezolvarea problemelor noastre sunt valori pe care părinţii noştri au pus mare preţ. Îmi amintesc că în clasa a XII-a, elev fiind la Liceul „Avram Iancu" din Brad (Ţara Moţilor), luasem premiul I în clasele a IX-a, a X-a şi a XI-a. În mod normal, mă îndreptam către premiul I în clasa a XII-a, ceea ce ar fi echivalat cu înscrierea în Cartea de Aur a liceului, lucru cu care puţini părinţi se pot mândri când vine vorba de copiii lor. Aflat şi sub imboldul unor profesori excepţionali din liceu, începusem să studiez deja materia pentru universitate şi mi-a trecut prin cap să trec la liceu de la cursurile de zi la cele „fără frecvenţă", încât să mă pot duce în partea a doua a anului şcolar la biblioteca Universităţii din Timişoara, ca să pot studia. Părinţii mei nu doar că nu s-au opus ideii, dar m-au şi susţinut. Însă hotărârea mea a ridicat multe semne de întrebare cu privire la viitorul meu unor colegi sau profesori care nu ştiau resortul care mă determinase să vin cu acea idee. Părinţii mei, care au rămas în Brad, au trebuit să facă faţă acelor întrebări şi nelinişti, în locul unui triumfal final de liceu cu un aşteptat înscris în Cartea de Aur. Dar, în felul acesta, mi-au susţinut, cu riscurile de rigoare, dezvoltarea responsabilităţii, a independenţei în gândire, a gândirii în afara standardelor.

Mai e ceva: în liceu, am făcut parte dintr-o clasă excepţională de elevi (colegii mei). Cum, de altfel, am avut parte de o echipă excepţională de profesori. Îmi amintesc, de exemplu, că lecţiile şi temele la limba şi literatura română erau adevărate ore de formare a gândirii analitice şi critice. Eu nu sunt bun la învăţat pe de rost versuri sau citate, dar profesorii m-au format în aşa fel încât pot spune multe despre un text pe care îl am în faţa ochilor.

Măriuca a terminat Facultatea de Matematică-informatică cu un parcurs în care a avut doar note de zece la toate examenele, cu excepţia a două dintre ele, la care a primit nota nouă. Asta înseamnă că din punctul de vedere al atitudinii s-a obişnuit cu podiumul, cu faptul de a fi printre cei mai buni. Atât eu, cât şi soţia mea avem o formaţie de matematicieni, am urmat cursurile Facultăţii de Matematică din Bucureşti. Ea nu înseamnă formule,

ci gândire structurată. Matematica ne-a format gândirea.

În 1986, Măriuca i-a născut pe Crișan și pe Nicoară. Primul an când ai gemeni e foarte greu. În 1988, eu am început un doctorat în matematică. În 1990 tocmai susținusem examenele și referatele, urmând să încep să lucrez la teză. Nu am mai apucat, drumul pe care l-am ales nu mi-a mai lăsat timp în primii ani pentru o a doua profesie.

Este bine cunoscut faptul că dumneavoastră sunteți cei doi părinți fondatori ai Softwin. Ne întrebăm: cum este să intri în aventura de a fi întreprinzător în familie? Cum vă împărțiți rolurile? Cine este strategul și cine este sufletul companiei? Știm că aveți doi copii cu nume semnificative, autentic românești, Nicoară și Crișan, cu un admirabil parcurs educațional în mari școli ale lumii. Vă gândiți să păstrați tradiția Softwin prin predarea managementului firmei tinerei generații care vă urmează?

Nu e ușor ca soțul și soția să fie împreună și în viața profesională. Aceasta vine atât cu situații fericite, de succes, cât și cu mult mai numeroase situații în care lucrurile nu merg cum erau gândite, ca să nu mai vorbim de stresul insuccesele (nevoia de a concedia pe cineva, pierderi financiare, proiecte care nu merg din diverse cauze etc.). Dar toate acestea, din punctul nostru de vedere, pot întări foarte mult un cuplu. Relația dintre mine și Măriuca e din ce în ce mai puternică, mereu ne bucurăm de ceea ce suntem ca oameni.

Amândoi suntem pasionați de ceea ce facem. Dar, pentru soția mea, ceea ce face în zona educației înseamnă mult mai mult, e vorba de viața ei, de sufletul ei. Pur și simplu ea iubește copiii care învață și dascălii care își îndrăgesc meseria. De aceea, ca roluri, probabil că eu îl joc mai mult pe acela al unui strateg. Pe de altă parte, pentru mine Măriuca e un superacționar, care îmi pune întrebări pe care eu pur și simplu nu le văd și ale căror răspunsuri pot schimba deciziile. Când intri în analize complexe, uneori pierzi drumul principal, or Măriuca îmi pune de multe ori întrebări de bază, simple, care ne readuc cu picioarele pe pământ.

Cât despre Crișan și Nicoară, ei caută acum să demonstreze că pot reuși prin forțe proprii. De aceea cred că pentru ei încă nu a venit momentul să se implice în grupul Softwin. Peste doi-trei ani însă va fi altfel.

Softwin a crescut în 22 de ani la statutul de Grupuri de companii, de la 2 la peste 1 000 de specialiști, și-a extins prezența prin filiale pe trei continente și a dezvoltat peste 5 000 de proiecte pentru clienți din întreaga lume. Softwin și Bitdefender înseamnă acum echipe de peste 800 de specialiști IT, care creează și dezvoltă soluții și produse in-house.

Aveți peste 1 000 de clienți corporativi în SUA, Europa, Asia și Africa, iar dintre aceștia mulți fac parte din topul Fortune 500. Ați imaginat în stadiul inițial o asemenea devenire pentru Softwin? Cât din profilul actual Softwin și Bitdefender a fost programat, prevăzut și cât a fost curs al pieței, adaptare din mers?

La început, nu ne-am gândit precis la un anumit succes, ci doar aveam o mare încredere că vom reuși. Să nu uităm că Măriuca și cu mine eram obișnuiți să fim printre cei mai buni (să fim printre premianți în perioada școlară). Asta ne-a intrat în sânge, face parte din atitudinea noastră de zi cu zi și de aceea am imprimat-o și echipelor noastre.

Aș adăuga că în ultimii ani ai comunismului, înainte de 1990, lucram într-o echipă de cercetare-dezvoltare la Institutul de Tehnică de Calcul, alături de oameni excepționali: Marcu Gabriel, cu care lucram strâns pe partea de prelucrare a imaginilor: eu pe partea de algoritmi/software/aplicații, el pe partea de concepție hardware. El este astăzi *the colour man* la Apple, lui îi datorăm calitatea unică a culorilor pe

toate *display*-urile Apple, de la monitoare la ecranul ultimului iPhone. Alți foști colegi de atunci sunt Marian Romaşcanu şi Dan Trufasiu, care conduc echipe de cercetare în companii celebre în America de Nord. Nivelul colectivului era foarte înalt, pentru noi nu existau bariere.

Să revenim la începuturi, la momentul apariției Softwin pe piață. Startul a fost luat fără sprijinul nici unui investitor, doar în parteneriat comercial cu un francez. Cum ați reușit să păstrați controlul companiilor dumneavoastră? Care a fost riscul asumat și costul plătit pentru păstrarea independenței și controlului companiei?

În general, când cineva construiește ceva (o întreprindere de la zero, de exemplu), poate să o execute pe termen lung sau pentru ca la un moment dat să facă un *exit* (de exemplu să vândă întreaga proprietate asupra întreprinderii altui grup). Ori pentru a începe un alt proiect cu totul nou sau, pur și simplu, pentru a se retrage. Ambele drumuri sunt la fel de valide. E vorba doar de alegerea întreprinzătorului.

Noi am decis ca marca Softwin să rămână în familie. De la bun început, am ales să mergem pe dezvoltare „organică", adică pe reinvestirea profitului în bună măsură. Aşadar, noi nu am mers pe ideea de a extrage constant profitul din companie sub formă de dividende, ci de a-l reinvesti în bună măsură în dezvoltarea de noi proiecte sau a celor curente. Astfel că am avut tot timpul o capitalizare rezonabilă pentru dezvoltarea de proiecte.

O altă situație e cea în care un întreprinzător nu a construit în vederea unui *exit*, dar ajunge să cedeze fortuit controlul. E situația în care întreprinzătorul are nevoie de finanțare (investiție) sau de *know-how*, elemente absolut necesare pentru supraviețuire sau dezvoltare, pe care nu le poate obține altfel (prin autofinanțare, prin credite etc.). Noi, pur și simplu, nu am ajuns în această situație.

Pe de altă parte, din punctul de vedere al parteneriatului în acționariatul firmei, am avut o experiență nefericită în 1995 cu partenerul comercial francez, cu care lucram deja strâns de peste patru ani, partener care a recurs la un șantaj pentru a deveni acționar în Softwin. Nu am cedat acelei „oferte", dar întâmplarea ne-a lecuit şi ne-a ferit o vreme să ne gândim la deschiderea acționariatului. Pe de altă parte, după ce Bitdefender s-a desprins din Softwin, am decis să încercăm să ne asociem în acționariat cu un grup de investitori, pe al cărui reprezentant îl cunoșteam destul de bine, și știam că avem un set comun de valori.

Mi se pare cât se poate de relevant faptul că în timp ce alte mărci au fost achiziționate cu oameni cu tot de către companii mai mari, Bitdefender s-a menținut pe piață prin forțe proprii și s-a dezvoltat în continuare. Cu ce preț ați reușit această performanță și ce v-a motivat în această atitudine îndârjită de a nu vinde firmele? Cum de nu v-ați lăsat ispitit de sumele, pesemne uriașe, ale potențialilor cumpărători?

Sunt și situații în care o companie nu cedează complet marca către o altă companie mai puternică, ci alege doar să transfere tehnologie către aceasta, ceea ce nu-i pune în pericol dezvoltarea viitoare, ba dimpotrivă. Și noi am avut linii de business pe care le-am transferat unor parteneri, de exemplu linia de „suport pe web", pe care am inițiat-o în 2001 și am transferat-o principalului client al acestei linii, Webhelp, în 2005. Mărcile sunt una, iar liniile de proiecte sunt alta. Într-o companie sau grup cum e Softwin mereu apar noi proiecte, noi le numi *start-up*-uri. Aceste proiecte, la un moment dat, pot ajunge să fie transferate altor grupuri.

Evoluția unei mărci depinde foarte mult de obiectivele pe care și le propune întreprinzătorul și de echipa cu care lucrează. De exemplu, obiectivul poate fi dorința de a atinge un nivel de maturitate al liniei de business, inclusiv din punctul de vedere al managementului, leadershipului, încât să te poți gândi la un termen lung, de peste 10 ani, în așa fel încât acea întreprindere să poată deveni un business de familie. Un alt exemplu poate fi să vizezi să creezi un *start-up* care să aibă o valoare interesantă pe curba de *hype*, încât să monetizezi pentru tine, pentru echipă, prin vânzare sau ieșire pe bursă etc. Sunt modele de obiective la fel de valide, inclusiv din punct de vedere etic.

Vânzarea tehnologiei de către companiile IT românești poate avea un impact pozitiv, pentru că evidențiază faptul că românii pot crea tehnologii care să fie atât de interesante, încât mari actori ai pieței

mondiale să fie interesați să le achiziționeze. Pe de altă parte, economia românească, pentru a reuși, are nevoie de branduri puternice pe piața internațională și locală, branduri care să aibă în spate capital eminamente românesc.

Din 2004, grupul Bitdefender a început multinaționalizarea sa, astăzi cu peste 100 de angajați în SUA, Europa de Vest, Japonia, Orientul Apropiat etc. Însă de când puteți spune că ați început să gândiți și să acționați la scară globală? Care au fost factorii cruciali pe acest drum?

Softwin a crescut în primii ani ai drumului său, ajungând la 100 de angajați pe piața vestică. E adevărat că această creștere s-a datorat serviciilor marcă proprie, oferite pe o piață complet diferită. Așadar, când am creat AVX (precursorul Bitdefender), pentru noi a fost natural să ne gândim la pieţele vestice. Exportul pe aceste pieţe a fost parte importantă a strategiei noastre de la bun început și nu a încetat niciodată să fie așa. În 1999, am început să atacăm piața SUA, printr-un partener. Vânzările au depășit în primul an un milion de dolari. Doar că, deși aveam domeniul avx.com, nu înregistraserăm marca AVX în SUA. Și așa ne-am trezit cu un proces intentat de o companie miliardară, care avea înregistrată marca AVX pentru produse electronice (noi vindeam software de securitate). Când cheltuielile cu avocații au depășit 200 000 de dolari, în doar câteva luni, fără să fi ajuns încă la tribunal, am decis că trebuie să facem o schimbare mare: să renunțăm la numele AVX și să creăm un nou nume. Noua marcă trebuia înregistrată pe marile pieţe ale lumii, înainte de a le ataca cu produsele propriu-zise. Atunci am decis și care vor fi acele pieţe-cheie. Am înregistrat marca în peste 20 de jurisdicții, primele 20 de pieţe din lume în ceea ce privește securitatea digitală.

Cel mai important factor pentru noi a fost de la bun început echipa, colegii noștri. Media de vârstă a echipei Bitdefender, în momentul lansării mărcii, era de 25 de ani. Astăzi, după 10 ani, media de vârstă a echipei a crescut cu 2,5 ani și a ajuns la 27,5 ani. Dedicarea, entuziasmul, obsesia disperată de a avea utilizatori, clienți, parteneri satisfăcuți de produsele, suportul, serviciile noastre, dorința de a fi printre cei mai buni din lume, sunt trăsături care definesc ADN-ul echipelor Softwin și Bitdefender. Iar pentru noi, ca acționari, colegii noștri contează enorm. Ei construiesc succesul nostru.

În martie 2004, Softwin a inaugurat prima sa filială externă, în Germania. Apoi a urmat Spania și un an mai târziu SUA. Astăzi, grupul Bitdefender, desprins din Softwin, dispune de puncte de prezență proprie în șapte țări: România, Germania, Spania, Marea Britanie, SUA, Danemarca și Japonia.

În alte 60 de țări, produsele Softwin sunt prezente prin parteneri locali. V-ați simțit vreodată pândit de complexe de inferioritate față de partenerii sau competitorii străini, având în vedere marca și capitalul românesc al firmei? O firmă, prin faptul că este românească, putem considera că pornește cu un atu pe piața internațională sau cu o povară? Cu alte cuvinte, are România consolidată o bună reputație în afara granițelor în sfera inovației și dezvoltării tehnologice?

În timp, am descoperit în ce constă imaginea/brandul României în afara granițelor țării. În Europa, nu avem nici o protecție, nu avem o umbrelă, iar imaginea României e una dominant negativă: de cele mai multe ori ne lovim de neîncredere, de teama că românii nu își respectă cuvântul, or, pentru orice fel de dezvoltare internațională, încrederea e esențială. Pe de altă parte, există „insule" care au o imagine pozitivă, cum este cea din America de Nord, unde specialiștii IT români sunt apreciați, unde beneficiem de un brand-umbrelă pozitiv, cel al Europei de Est. Americanii țin minte că la un moment dat blocul comunist era cu un pas înainte în tehnologia aeronautică și în ceea ce privește școala de știință,

iar studiul matematicii era foarte puternic. România beneficiază de această percepție pozitivă, întărită de următorul fapt: am avut curiozitatea să parcurgem topul primelor 25 de universități americane (care coincide în proporție mare cu topul 25 mondial) și să ne uităm la țara de origine a profesorilor de matematică de la acele universități; am constatat că în absolut fiecare universitate de top există cel puțin un profesor de matematică originar din România (în unele există chiar grupuri puternice de profesori originari din România); mai mult, există universități de top americane ai căror șefi de catedră de matematică sunt de origine română; asta e și explicația pentru care o bună parte din olimpicii noștri internaționali (la matematică, dar nu numai) sunt atrași cu burse complete la universități de top americane; această realitate a întărit imaginea că românii sunt foarte buni la matematică; copiii noștri când au ajuns la universitate (au studiat în America), decanul facultății le-a recomandat să urmeze cursuri avansate de matematică, „pentru că voi, românii, excelați la matematică".

Un alt exemplu: cel mai tare curs universitar de matematică (*undergraduate*) din lume este cursul „Math 55" de la Harvard (Harvard e în opinia multora cea mai bună universitate din lume, absolvirea ei e un fel de garanție a unui viitor de succes, iar un celebru student care a terminat cu bine „Math 55" e Bill Gates, fondatorul Microsoft și cel mai bogat om din lume la ora actuală); e un curs pe care puțini studenți de la Harvard îndrăznesc să îl facă, iar de obicei din cei care se înscriu, 2/3 abandonează pe drum cursul, nu îi fac față; în anul universitar 2010-2011, din cei 14 studenți care au reușit să absolve cursul, doi erau studenți români.

Și mai adaug un exemplu. În prima parte a anilor '80 a avut loc în România o conferință internațională de Teoria Operatorilor, un domeniu al matematicii unde țara noastră a creat una din cele mai puternice școli din lume. Și eu eram prezent la acea conferință, ca învățăcel. Printre participanți erau câțiva mari matematicieni americani, autori ai unor cărți în mare vogă în domeniu la acel moment. Și eram seara la restaurant cu toții. Unul din marii matematicieni americani alesese din meniu (în engleză) pește și vin alb. Peștele sosise, dar vinul alb, nu. Americanul îi spusese deja de câteva ori în engleză chelnerului care îl servea că nu începe să mănânce până nu îi aduce vinul alb. Și pentru că vinul întârzia să sosească și mâncarea se răcea, la un moment dat, spre surpriza tuturor, marele matematician i s-a adresat într-o română imperfectă chelnerului spunându-i să se grăbească. Și vinul a fost adus imediat.

Uluiala noastră a fost și mai mare când am aflat cum de americanul învățase să vorbească româna. La universitatea la care preda se afla o echipă de profesori români, excelenți specialiști în teoria operatorilor. Discuțiile pe probleme de matematică începeau de fiecare dată în engleză. Dar când analizele înaintau cu pași repezi, românii abandonau engleza și începeau să discute în română. Iar marele matematician american, pentru a nu pierde detalii extrem de importante ale discuției, a ajuns în timp să învețe româna.

A fost un excelent exemplu pentru noi, față de locul pe care îl putem atinge în lumea asta.

Asiaticii știu puține lucruri despre România, fiind socotită o țară din Europa și care, ca urmare, beneficiază de umbrela Europei, ceea ce e un brand în general pozitiv.

Cât despre noi, la începuturile noastre, în anii '90, când ofeream servicii de dezvoltare software clienților din Europa de Vest și SUA, am avut mereu clienți mulțumiți de noi. Într-atât de mulțumiți, încât în primii noștri patru ani nu am făcut nici un fel de marketing pentru noi, dar portofoliul nostru de clienți a crescut continuu, exclusiv prin referințe: clienții noștri ne recomandau altor clienți sau oameni cu care lucram la un client se mutau la alte companii și, mulțumiți fiind de serviciile noastre, apelau în continuare la noi. Aceste lucruri ne-au ferit de formarea vreunui complex de inferioritate.

E adevărat că în Europa, de mai multe ori, de pildă, în cazul Bitdefender, adresându-ne pieței largi de consumatori, nu doar de parteneri sau de clienți-companii, am fost de mai multe ori în situația în care parteneri de-ai noștri evitau să evidențieze originea română a produselor, de teamă că piața va reacționa negativ. Cu toate acestea sau poate tocmai de aceea, ori de câte ori am avut ocazia, în discuțiile 1 la 1, am promovat România și capacitățile ei științifice și tehnice.

Noi, în grupurile Softwin și Bitdefender, lucram în domeniul inovației tehnologice, în zona IT. Am văzut mulți specialiști din multe regiuni ale lumii. Știm despre softiștii români că sunt printre cei mai buni de pe glob. Întreaga cercetare-dezvoltare în aceste grupuri se realizează în România. Iar noi tot timpul am fost în avangardă. Acum 10 ani, eram primii care reușiseră să creeze tehnologii euristice în domeniul securității. Iar 18 Academii Naționale reunite sub egida Comisiei Europene ne-au premiat cu ceea ce în domeniul nostru era „Nobelul pentru IT". Astăzi, de peste 18 luni, tehnologiile Bitdefender de securitate domină autoritar testele care măsoară calitatea protecției utilizatorilor. Cu o echipă mult mai mică decât a unor mari concurenți de ai noștri, pentru a fi numărul 1 a trebuit să fim mai creativi: în spatele acestor rezultate sunt multe inovații tehnologice.

Apreciem faptul că Softwin și-a acceptat identitatea românească de la început, reușind totodată impunerea brandului pe piața internațională. Aveți totodată și o bună imagine asupra pieței autohtone. Bitdefender chiar are sediul în București, iar în România expansiunea s-a concretizat prin deschiderea de centre de cercetare-dezvoltare la Cluj-Napoca, Iași și Timișoara. Cum percepeți piața românească comparativ cu cea occidentală, din perspectiva nevoilor consumatorilor? Cât de avansați sau devansați suntem?

Piața românească e o piață diferită de piața vestică.

Să luăm un exemplu: consumatorii. Răspândirea în masă a IT-ului (calculatoare acasă, internet etc.) în România e de dată recentă, s-a întâmplat în ultimii 10 ani. Există încă o bună parte a populației care nu a lucrat niciodată pe un computer personal, care nu a navigat niciodată pe internet. Față de populațiile din țările avansate (SUA, de exemplu) noi ne aflăm cu peste 10 ani în urmă, în ceea ce privește accesul populației la computer și internet. În SUA, calculatoarele personale au început să fie folosite de marele public, în masă, în anii '90, la noi, în schimb, acest fenomen a început abia în anii 2000. Un domeniu interesant pentru noi este cel de *parental control*, adică de implicare a părinților în viața de internauți a copiilor, care presupune ca părinții să înțeleagă impactul pozitiv sau negativ ale internetului asupra copiilor lor. Plecăm de la premisa că viața pe internet a copiilor oferă foarte multe informații despre problemele pe care aceștia le întâmpină în dezvoltarea lor; ca să nu mai vorbim de atacurile asupra copiilor sau familiei care se pot produce din cauza micilor utilizatori naivi, care cad în tot felul de capcane ale internetului. Ne gândim mai ales la copiii de grădiniță sau școală generală (de obicei, e vorba de copii sub 14 ani). Astăzi, majoritatea copiilor români au acces aproape zilnic la calculatoare și la internet, sunt *digital native*. În schimb, o bună parte a părinților acestor copii nu folosesc calculatorul, nu știu să caute pe internet, deci nu înțeleg decât superficial viața digitală a copiilor lor. Aceștia pot fi în segmentul nostru țintă, dar într-un alt mod decât părinții americani de vârstă similară, care au o bună educație IT.

Dacă din punctul de vedere al numărului celor care sunt educați IT avem o diferență de 10 ani, adică media de vârstă a celor educați în IT din Vest e mai mare cu cel puțin 10 ani decât media de vârstă a celor din România (educația IT pleacă de la vârstă mică spre vârste mai mari; la vârste mai mari „recuperăm"), în ceea ce privește tehnologia, România poate fi mai avansată decât țările vestice: de multe ori, colegii noștri din vestul Europei ne spun că la ei nu întâlnesc, ca în România, internet wireless gratuit în toate hotelurile, în cafenele și în mall-uri. Și internet de mare viteză. Așadar, acolo unde tehnologia pătrunde, e posibil ca noi uneori să avem un avantaj. Să nu uităm, de pildă, că România a beneficiat de tehnologii de comunicare de ultimă oră, de multe ori înaintea celor mai avansate țări. Explicația e simplă: piața românească e o piață suficient de mare încât, testând aici (înainte de a le lansa pe piața globală) tehnologii de comunicare, testele să dea informații suficient de relevante; și totodată nu e nici atât de mare încât greșeli majore în implementarea tehnologiilor să rateze complet o mare piață; așadar, România e o piață de test pentru tehnologii de comunicare digitală.

Cum este perceput capitalul uman românesc pe piața de muncă din afara granițelor? Dumneavoastră preferați să aveți angajați români? Credeți că există o tipologie a angajatului român vs angajatul occidental, simțiți că diferențele culturale se reflectă asupra modului de acțiune a angajaților?

Noi avem ca obiectiv să demonstrăm că o echipă eminamente românească poate reuși pe plan mondial la cele mai înalte standarde: că poate fi lider de piață în zona tehnologiilor inovative. Deci, în mod conștient, încercăm să punem la lucru cât mai mult românii, inteligența românească în proiectele noastre. Pe de altă parte, echipele noastre de vânzări și marketing din piețele în care avem propria prezență (Germania, UK, Spania, SUA etc.) sunt alcătuite din specialiști din țările respective, buni cunoscători ai culturii locale.

În domeniul IT percepția despre români e una foarte bună. În general, românii nu sunt foarte încrezători în forțele proprii, în capacitatea lor de a fi printre cei mai buni din lume. E un lucru care se simte la cei maturi, la care, după părerea noastră, „lungul nasului" e prea scurt. Cu cei mai tineri e diferit, întreaga lume e la picioarele lor.

Există multe caracteristici culturale prin care românii se deosebesc de alte populații, o bună trecere în revistă a lor ne-o oferă cartea Adinei Luca, *Employeescu*, care face o analiză a firii românilor din punctul de vedere al unui angajator.

În primii 4 ani de Softwin, am lucrat exclusiv cu clienți francezi. În general, francezii ne considerau balcanici și credeau ca urmare că, dacă ne angajăm la un termen de livrare, sigur îl vom depăși.

De exemplu, să zicem că francezii aveau nevoie să le livrăm luni. Ca să se „adapteze" la cultura noastră, a balcanicilor, ne cereau să le livrăm joia dinainte de luni, era marja lor de siguranță. Și, în general, aveau

dreptate, românii erau obișnuiți să întârzie. Doar că în Softwin dezvoltasem o altă cultură, a respectului termenelor și a standardelor de calitate. Astfel că noi eram gata chiar joi. Or, francezii nu se uitau la livrările noastre până luni. Așa am început noi să credem că obiceiul clienților era să ne ceară să livrăm mai devreme decât aveau nevoie, ca să se asigure că vom livra atunci când aveau cu adevărat nevoie. Astfel că, atunci când ne cereau să le livrăm joi, noi citeam: trebuie să le livrăm luni (după joi). În 1994, am avut primul client nefrancez, un client german. Clientul ne-a cerut să îi livrăm joi. „Înțelegând" limbajul/cultura clienților occidentali, ne-am făcut planul să fim gata de livrare luni (deci mai târziu decât joi). Dar joi, germanii ne-au surprins, ne-au întrebat de livrare! Întâmplarea a făcut că noi eram gata „mai devreme" și am putut livra în bune condiții chiar joi. Noi descriem diferențele culturale cam așa: un minut la români înseamnă ceva care durează peste 180 de secunde; la francezi, un minut înseamnă între 60 și 120 de secunde; iar la germani, un minut înseamnă 60 de secunde, nici mai mult, nici mai puțin.

Bitdefender și Softwin sunt, din punctul de vedere al competitivității culturii, două adevărate școli de cultură occidentală.

Dintre forțele care guvernează o companie, care credeți că este cea definitorie în acest moment pentru Softwin/Bitdefender: banii, performanțele, consecvența, inovația, prestigiul sau calitatea și garanția oferite? Cum au devenit calitatea și certificarea o tradiție pentru Softwin/Bitdefender și cât de mult asigură ele prestigiul firmei?

Noi, fondatorii Softwin și Bitdefender, niciodată nu am urmărit prin aceste proiecte să facem bani. Țelul nostru e să facem lucrurile cât mai bine, astfel încât utilizatorii, partenerii noștri, să fie cât mai mulțumiți de serviciile, tehnologiile și produsele noastre. Reușita materială poate fi un efect al acestei abordări. Iar pentru a reuși pe piețe competitive, având mai puține resurse (sau acces la mai puține resurse) decât au competitorii noștri, trebuie să fim mai creativi, mai angajați, mai performanți decât concurenții noștri în ceea ce facem.

Cât despre calitate: îmi amintesc că la începutul anilor '90, cultura calității în România era aproape inexistentă. Și noi la început în Softwin credeam că e suficient să vrei, să lucrezi zi și noapte, pentru ca lucrul ieșit din mâinile noastre să fie obținut la timp și la standardele cerute de client. Și ne-a lovit trenul de câteva ori: cu toate eforturile noastre de zi și noapte, am ajuns ca în ziua livrării să nu știm dacă produsul nostru era plin de erori sau funcționa suficient de bine.

În 1993, am avut drept client o filială AT&T din Franța, deci o firmă de telecomunicații care crea singurul PABX european la acea oră. Planul era ca noi să dezvoltăm în România sistemul de operare al acelui PABX. Și aveam oamenii potriviți, printre care unul din colegii mei din ITC, care a venit din funcția de director științific și care conducea o echipă de peste 200 de oameni care au creat sistemul de operare al calculatoarelor Felix. Francezii de la AT&T ne-au învățat abecedarul calității. Am început cu un coleg din ICI, care a mers în Franța câteva luni ca să învețe ce înseamnă standarde de calitate, care e procesul prin care le poți atinge. La întoarcerea lui, am început să punem pe picioare Sistemul de Asigurare a Calității Softwin. Proiectul cu AT&T a fost primul în care în momentul livrării știam aproape exact cât de bun este produsul pe care urmează să-l livrăm clientului. Asta înseamnă un proces bun de asigurare a calității.

Softwin a fost prima companie de IT cu capital românesc care s-a certificat ISO 9000. Și asta după 4-5 ani de maturizare a sistemului nostru. Apoi ne-am inspirat din Kaizen, cultura japoneză, pentru ca mai nou să folosim procese „agile". Cultura calității e o cultură în continuă evoluție. Funcționează astfel: după ce faci doi pași înainte, se face automat un pas înapoi. Iar ca să recuperezi, mai trebuie să faci încă doi pași înainte. Și așa mai departe.

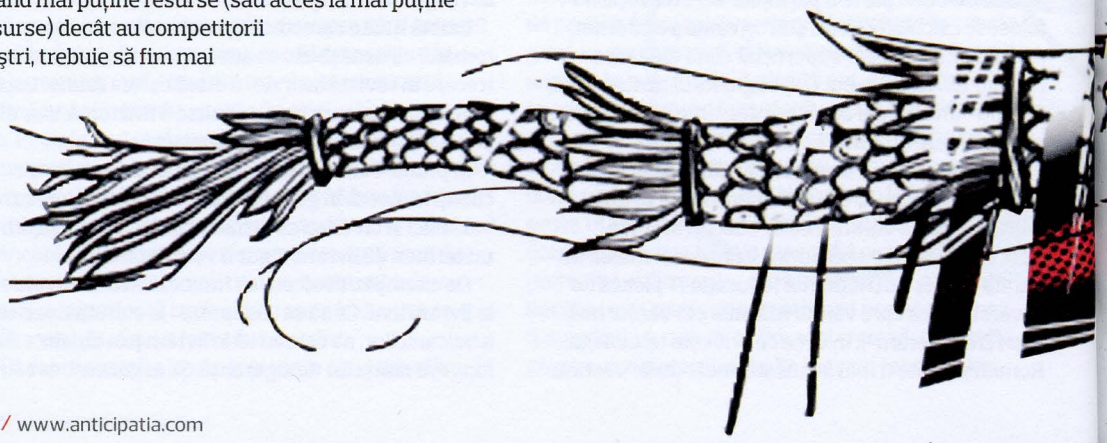

Ne-am dori să ne prezentați și povestea evoluției brandului de la AVX până la Bitdefender – Lupul Dacic. Cum s-a reflectat schimbarea de brand Bitdefender, prin întărirea identității românești, asupra modului în care a fost percepută compania de către cumpărători? Dar de către angajați? Se simt angajații mai motivați să lucreze într-o companie care se afirmă în românitatea ei, bucurându-se totodată de un admirabil prestigiu mondial?

Imaginea Bitdefender a suferit mici modificări din 2001 când a fost lansată, până în 2011, la sărbătorirea a 10 ani. În acel an, am decis că e nevoie de o împrospătare a imaginii. Iar decizia noastră a fost de a trece la o imagine mai puternică, mai „bold".

Iar pentru a obține așa ceva, am parcurs o etapă de citire a ADN-ului Bitdefender: care sunt valorile de bază care ne definesc echipa? La un moment dat, am decis reducerea echipei căreia îi citim ADN-ul comun la trei persoane, pe care le-am considerat ca fiind cele care reprezintă esența Bitdefender: eu și cei doi colegi ai mei care conduc cercetarea și dezvoltarea (diferențiatorul major al Bitdefender este tehnologia sa inovatoare). Am lucrat cu Brandient, cea mai tare echipă de specialiști români în branding. În momentul în care colegii de la Brandient ne-au arătat o imagine cu un dragon asiatic, tuturor trei ne-a trecut prin minte aceeași idee: să întărim originea noastră și să folosim lupul dacic, ca simbol al apărării eficiente, al eroismului nostru în lupta cu răufăcătorii digitali.

Povestea lupului dacic a făcut înconjurul lumii. Toate cutiile Bitdefender, distribuite în cele patru colțuri ale lumii, aveau pe una din fețe povestea strămoșilor noștri, dacii, și a drapelului lor de luptă.

Noi ne-am simțit mândri să afirmăm sus și tare că suntem români și că nu doar suntem mândri de istoria noastră, dar o și ducem mai departe. În sânul echipei, lansarea brandului a însemnat un nou suflu de energie, ne-am simțit mai aliniați decât oricând unui ideal comun.

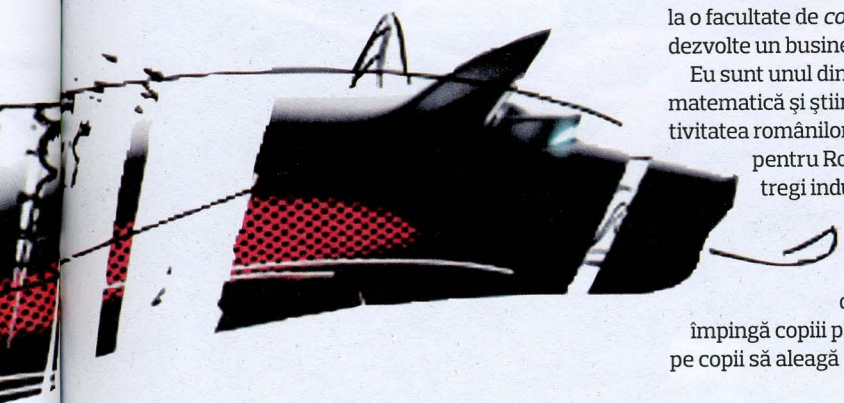

Cum se simte mersul școlii românești la Softwin/ Bitdefender? În ce măsură școala românească poate constitui o sursă de capital uman performant pentru piața internațională? Sunt percepute Softwin și Bitdefender ca platforme pentru lansarea pe piața muncii din străinătate a tinerilor talentați și instruiți în România?

Prin Softwin și Bitdefender au trecut peste 5 000 de specialiști de la crearea lor și până în prezent. Cele două au fost și sunt adevărate școli pentru multe profesii care oarecum sunt în premieră în România, dar sunt mult căutate pe piața mondială.

Faceți sau utilizați studii de *foresight*?

Noi tot timpul am fost în avangardă. Prin diverse proiecte noi am fost printre cei care au influențat mersul pieței în anumite nișe.

Cum vi se pare un proiect ca Anticipația, credeți în rolul informării publicului larg cu privire la preocupările specialiștilor și creatorilor din domeniul științei și inovației tehnologice?

Eu sunt un pasionat de science fiction. Sincer, cred că de multe ori literatura SF definește niște direcții, ținte de atins pentru știință și tehnologie, pe care apoi, prin mai mulți pași, știința și tehnologia chiar le realizează. Știința/inovația tehnologică și ficțiunea merg mână în mână. În fond, și noi cei din inovația tehnologică suntem niște visători. România nu are mulți diferențiatori în lumea de azi. Dar una din pietrele prețioase pe care le are e calitatea încă ridicată a educației în ceea ce privește știința și tehnologia. O anecdotă: de ce un absolvent de liceu român vrea să dea admitere la Facultatea de Informatică? Ca să învețe tehnologii ale informației. Dar de ce un absolvent de liceu american dă admitere la o facultate de *computer science*? Ca să învețe să dezvolte un business în domeniul IT.

Eu sunt unul din cei care cred că educația matematică și științifică sau tehnologică, plus creativitatea românilor pot fi unii din marii diferențiatori pentru România, prin crearea unei întregi industrii de inovație tehnologică. Iar educarea părinților și copiilor, popularizarea științei și tehnologiei nu vor face altceva decât să determine mai mulți părinți să își împingă copiii pe drumul științei și tehnologiei, iar pe copii să aleagă acest drum.

A consemnat **Maria-Cristina Popa**

Interviu exclusiv AA

Universurile lui David Brin

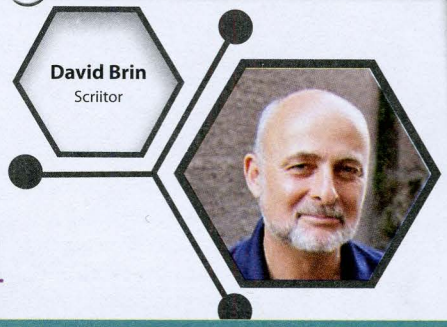

Om de știință și doctor în filozofia științelor spațiale, David Brin și-a câștigat notorietatea în rândul futurologilor atunci când previziunile tehnologice din romanul său *Earth*, scris în 1987, precum apariția unei rețele de world wide web, a blogurilor, a e-mailului și spamului s-au adeverit. Astăzi se autoproclamă a fi un „comentator al ultimelor trenduri în tehnologie" și este invitat să vorbească despre viitorul în știință de către diverse companii și instituții, precum Microsoft sau IBM.

Scriitor faimos de hard science fiction, David Brin i-a cucerit pe cititori cu trilogia sa *Uplift*, dar și pe critici, fiind multipremiat cu Hugo, Locus și Nebula. În volumul *The Transparent Society*, el susține cu tărie o mai mare transparență în societatea noastră: „În lipsa unei transparențe radicale în societate, lovitura încercată de noua aristocrație va reuși." În exclusivitate pentru *Anticipația*, David Brin vorbește despre lumea în care trăim, despre ficțiune și știință, în prezent și în viitor.

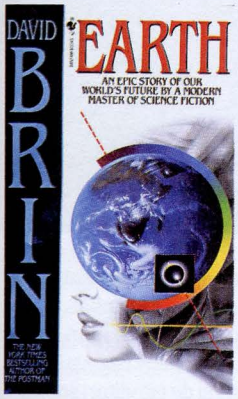

Pentru ochiul neavizat poate părea că David Brin trăiește simultan în două lumi: viața obișnuită a unui scriitor care lucrează la biroul său de acasă în California și, pe de altă parte, cealaltă lume a sa, a scrisului său inovator, privind mereu spre viitor. Cum se împacă aceste două lumi?

Am trăit mereu în afara timpului. Așa fac majoritatea scriitorilor de science fiction. Numai câțiva dintre noi avem o pregătire științifică, dar cu toții citim obsesiv istorie. Dat fiind că subiectul nostru este vasta întindere a poveștii umane, ne plasăm uneori personajele în momente de criză ale trecutului sau modificăm prezentul, sau extindem în viitoruri extrapolate marea dramă a durerii și a triumfului omului. SF-ul este literatura care tratează schimbarea, felul în care ființele umane și societățile lor reacționează la o transformare bruscă. Genurile care încearcă să ignore schimbarea ignoră chiar esența timpului nostru. Timpul Schimbării.

Ca om al viitorului, care ați prezice că va fi cel mai important aspect care vă va afecta viața și viețile noastre în următorii 50 de ani?

Mulți sunt obsedați de Legea lui Moore... creșterea rapidă a puterii de calcul aflate la dispoziția noastră. Ei anticipează apariția iminentă a unor inteligențe artificiale care apoi vor accelera acest ritm, către ceea ce se numește „singularitate" – când toate lucrurile se vor transforma. Când am putea căpăta puteri de zei.

Sunt foarte interesat de acest subiect. Și totuși nu îl consider problema centrală care se află în fața noastră. Mă aștept să se producă mai încet și mai stângaci. Ceea ce cred eu că ne va transforma într-o măsură mai mare este migrația constantă a majorității oamenilor dinspre sărăcie spre un soi de confort de clasă mijlocie, cu electricitate, canalizare și toți copiii la școală. Asta s-a întâmplat deja, într-o proporție uluitoare, la scară globală. Iar când fetele, mai ales, primesc educație, planeta se schimbă.

Vestea bună e că vom avea miliarde de noi persoane care să contribuie la rezolvarea problemelor. Vestea proastă este că avem foarte puțin timp să dezvoltăm noi tehnologii care să permită fiecăruia să trăiască o viață de clasă mijlocie fără să consume multe din resursele și așa deficitare ale lumii.

Pe fondul romanelor distopice, care abundă în ultima vreme, și al discuțiilor tot mai sumbre despre viitor, cum percepeți societatea din timpul care va veni? Înclinați spre o abordare distopică sau spre una utopică?

Propriul meu roman distopic, *Poștașul vine după Apocalipsă*, a fost foarte popular. Și totuși eu nu predic disperarea. Trăim într-o perioadă în care oamenii cunosc îmbunătățiri ale condițiilor de viață într-o proporție mai mare ca oricând, în care știința deschide uși către noi posibilități grozave, în care violența continuă declinul abrupt pe care l-am văzut mereu după 1945.

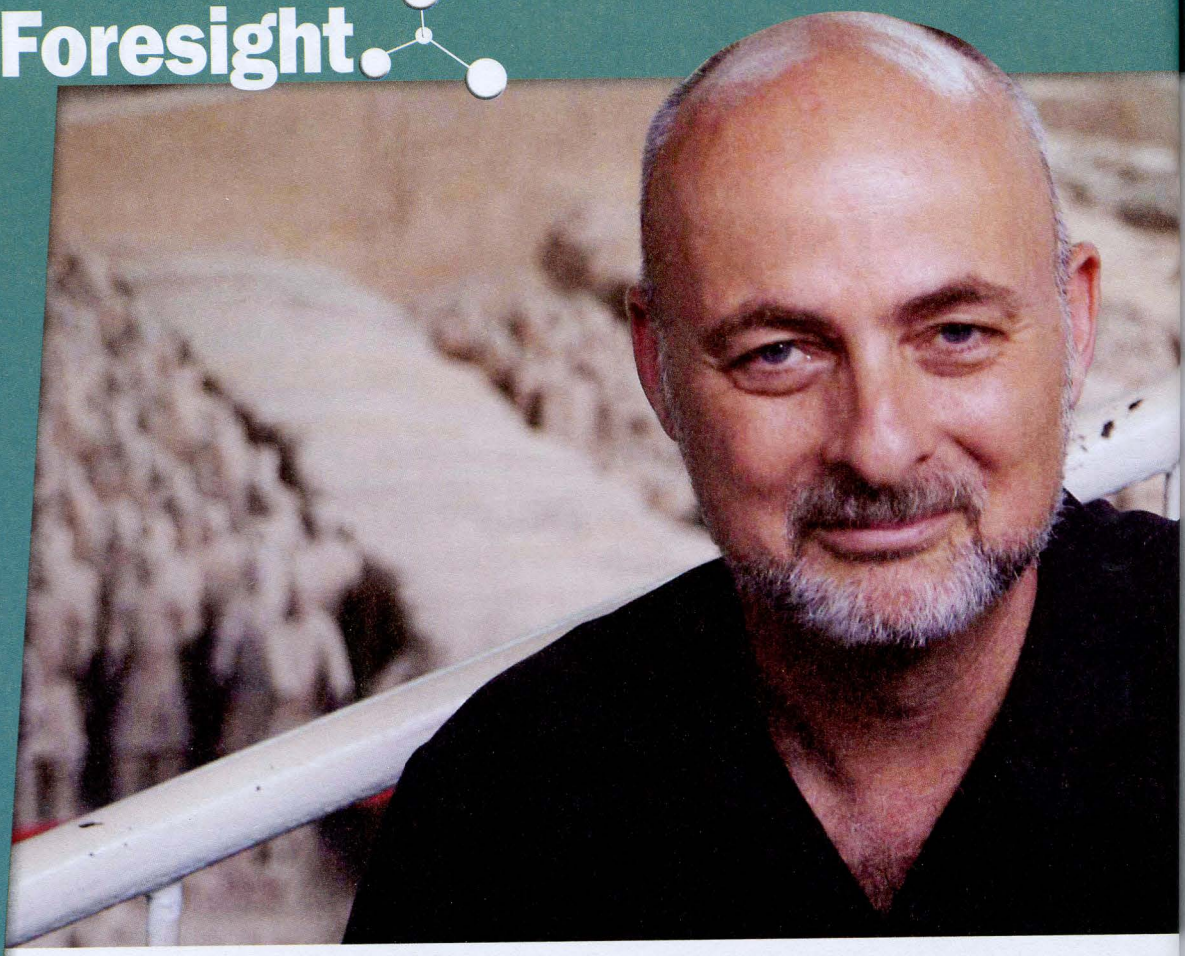

Autorii care lansează avertismente pentru a ne ajuta să percepem și să evităm erorile? Ei fac un mare serviciu, întrucât pe drumul dinaintea noastră există multe capcane și nisipuri mișcătoare, care se ivesc pe măsură ce abordăm viitorul. Pentru navigarea pe acea cale către un viitor mai bun și mai înțelept va fi nevoie ca noi toți să scrutăm înainte și să strigăm în caz de pericol, contribuind la găsirea unui drum mai sigur, progresiv. Asta încerc eu să fac în cărțile mele!

Dar e cu totul altceva doar să strigi: „Suntem sortiți pieirii!" Sau să ceri întoarcerea navei și să o iei pe un curs care nu a fost niciodată, dar niciodată, înțelept de urmat. Așa ceva a fost aproape întotdeauna mult mai rău decât această lume de azi, plină de speranță – chiar dacă periculoasă.

Cum vedeți viitorul cărții tipărite și pe cel al literaturii? Pe fondul ascensiunii cărților electronice, aplicațiilor multimedia și echipamentelor de lectură care costă chiar mai puțin decât o carte tipărită, credeți că urmașii noștri vor mai privi literatura ca fiind legată de carte ca obiect?

Oamenii iubesc hârtia. Ne vom păstra cărțile tipărite. Dar va exista doar un singur tip de carte. Și vom tăia mai puțini copaci.

Ce ne puteți spune despre autorii dumneavoastră favoriți? Cei care v-au inspirat de-a lungul anilor.

Am crescut citindu-i pe unii dintre cei mai mari scriitori vizionari, de la Verne și Wells, la Huxley și Brunner. Am beneficiat, de asemenea, și de gânditori sociali precum Jefferson, de Tocqueville și Montesquieu. Am putut să-l compar pe Adam Smith cu Karl Marx și am aflat cum geniul lor a apucat-o ulterior pe cărările iluziei și ale aberației.

Știu că sunteți unul dintre puținii autori care dau sfaturi tinerilor scriitori, pe pagina web personală. Care considerați că ar fi cele cinci reguli de aur ale scrisului?

Ceea ce pot face e să vă îndrum către un „articol-povață" publicat de mine online, care conține o esență de înțelepciune și răspunsuri la întrebările care mi-au fost adresate în ultimii 20 de ani. Articolul poate fi găsit la adresa http://www.davidbrin.com/advice.htm. Mulți l-au considerat extrem de util.

Scrisul trebuie să fie pasional! Dar poate fi comis și cu jumătate de normă, ca hobby, paralel cu o profesie prin care aduci societății contribuții importante, calificate. Ca toate marile arte, scrisul are mai multe componente: talent, abilități dobândite, muncă asiduă și noroc. Dacă

ai oricare trei din aceste ingrediente, poți compensa lipsa celui de-al patrulea. Dar viața nu e dreaptă. Dacă îți lipsește talentul pentru narațiune și urechea pentru dialog, atunci nici munca cea mai asiduă nu va face din tine un scriitor de ficțiune.

Într-o lume în care diferențele dintre noi par a fi mai accentuate ca oricând, din cauza culturilor și a progreselor tehnologice diferite, ce valori fundamentale umane considerați că ar trebui păstrate?

Cele mai pragmatice dintre toate, care au îmbunătățit viața tuturor. Ce trăsături umane ne-au dat libertatea, arta, confortul, explorarea și satisfacerea nevoilor? Idealiștii stângii vorbesc de cooperare și generozitate. Idealiștii dreptei evocă incredibila creativitate izvorâtă din concurența umană. Ambele părți au dreptate... și ambele se înșală când neagă meritele celeilalte jumătăți. Concurența trebuie monitorizată și reglementată strict, cumva de către Guvern, dar preponderent prin deschidere, transparență și informarea tuturor asupra a ceea ce se întâmplă, astfel încât să putem da cu toții socoteală unii celorlalți. Am vorbit despre asta în romanul meu *Earth*, precum și în lucrarea de nonficțiune *The Transparent Society: Will Technology Make Us Choose Between Freedom And Privacy?*

Când se produce, concurența este cea mai creativă forță din Univers – pe piețe, în democrație, știință și alte domenii. Dar asta numai dacă strunim forța care a ruinat concurența în 99% din alte culturi. Oligarhia. Și, vai!, dreapta iubește oligarhia.

Multe proiecte pot fi realizate doar împreună. Cum ar fi utilizarea taxelor pentru a-i ajuta pe săraci să poată... concura. Când stânga uită acest ultim aspect, este la fel de proastă ca dreapta. Să ne ferească Cerul de idealiști! Avem temeiuri pragmatice pentru idealism, sete de progres, libertate și concurență dezlănțuite... deoarece asta este singura cale prin care vom ajunge vreodată la stele.

Ai scris câteva lucruri interesante despre *SETI – Search For Extraterrestrial Intelligence*. Ce șanse de reușită credeți că are *SETI*? Este societatea noastră pregătită pentru o astfel de descoperire?

Probabilitatea producerii unui contact în timpul vieții noastre pare să se diminueze vertiginos. Și totuși eu scriu adesea despre viața extraterestră atât în ficțiune, cât și în lucrările mele științifice. Noul meu roman, *Existence*, tratează un tip de contact foarte neobișnuit, dar care este totuși mai probabil decât oricare altul (http://tinyurl.com/exist-trailer).

De fapt, sunt chiar uimit de cât de „pregătiți" sunt oamenii pentru un astfel de eveniment. Vorbim despre el la nesfârșit! Majoritatea religiilor au deja documente referitoare la poziția lor față de viața extraterestră. Și, desigur, poveștile despre contact – ale mele și ale altor autori – cresc în popularitate. E ca și cum am fi început să ne pregătim.

Cum vă imaginați viața unui scriitor obișnuit în ziua de 18 octombrie a anului 2062?

E aproximativ perioada apariției cometei Halley! Pe care Gregory Benford și cu mine am descris-o în romanul nostru *Inima cometei*. Mai este mult până atunci. Am făcut previziuni pe 50 de ani, în *Earth* și în *Existence*, iar acelea vor fi vremuri de tranziție grele și complicate.

Dar același lucru poate fi spus și despre ziua de azi.

A consemnat **Ana Nicolau**

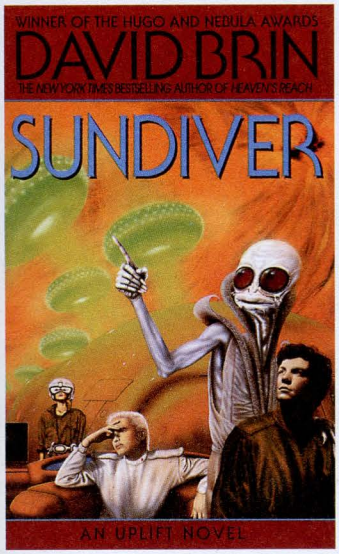

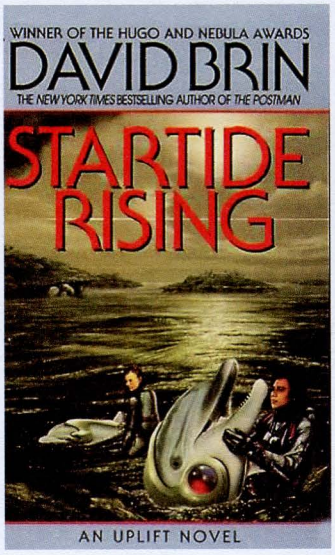

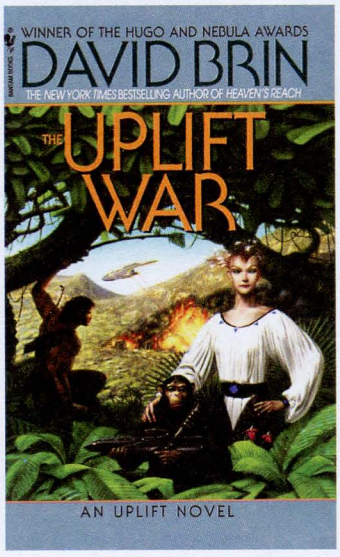

Focus

© NASA

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025